

แนวทางการพัฒนาชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
กรณีศึกษาชุมชนวัดกาฬสินธุ์(บ้านน้ำดำ)ตำบลประสงค์
อำเภอท่าชนะจังหวัดสุราษฎร์ธานี

โดย

นายธงชัย สารอักษร
วัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี
สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๑
ประจำปีการศึกษาพุทธศักราช ๒๕๖๑-๒๕๖๒

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัย เรื่อง “แนวทางการพัฒนาชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาชุมชน วัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ตำบลประสงค์ อำเภอกำแพง จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา (Social Psychology) ของ นายธรรชัช สารอักษร ตำแหน่งวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานีสำนักงาน ปลัดกระทรวงวัฒนธรรมกระทรวงวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร การป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๑ ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๑-๒๕๖๒

พลโท

(ขจรฤทธิ์ นิลกำแหง)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการพัฒนาชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
กรณีศึกษาชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ตำบลประสงค์ อำเภอนาทน
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา (Social Psychology)

ผู้วิจัย นายธงชัย สารอักษร **หลักสูตร** วปอ. **รุ่นที่** ๖๑

การศึกษาแนวทางการพัฒนาชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
กรณีศึกษาชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ตำบลประสงค์ อำเภอนาทน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการจัดการชุมชน วิเคราะห์ปัญหาของการดำเนินงานของชุมชนและ
เสนอแนวทางการดำเนินงานพัฒนาชุมชน โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และจัดเก็บ
ข้อมูลภาคสนาม เน้นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม
ของคณะทำงานชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ)
ระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๑ ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

ผลการศึกษาพบว่า ๑. ลักษณะการดำเนินงานชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) มีผู้นำของชุมชนคือ พระครูสุเมธีธรรมโกศล
เจ้าอาวาสวัดกาฬสินธุ์ ได้ทำหน้าที่ด้วยความเสียสละมุ่งมั่นพัฒนาชุมชนร่วมกับคณะทำงาน ทั้งผู้ใหญ่บ้าน
คณะครูและชาวบ้านอย่างสม่ำเสมอมาอย่างยาวนาน เจ้าอาวาสทำหน้าที่เป็นผู้นำเป็นศูนย์รวมของชุมชน
ในลักษณะแนวราบ และเปิดโอกาสให้คณะทำงานมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนทั้งการงานและการเงิน
รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ๒. ปัญหาของการดำเนินงานชุมชนคุณธรรมน้อมนำ
หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) คือ การที่ผู้นำชุมชนทั้งเจ้าอาวาส
ผู้ใหญ่บ้านและคณะทำงาน มีหลายบทบาท หลายหน้าที่ กับทุกหน่วยงานของทางราชการ ทำให้มีเวลา
ทุ่มเทกับงานด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมน้อยกว่าที่ควรจะเป็น และ ๓. ชุมชนคุณธรรมน้อมนำ
หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) มีแนวทางการดำเนินงานพัฒนาชุมชน
โดยได้นำกระบวนการของพลังขับเคลื่อนจากพลังบรรพบุรุษ (บ้าน วัด โรงเรียน) มาใช้เป็นแนวดำเนินงาน
มุ่งเน้นให้คนในชุมชนมีข้อปฏิบัติหลัก ๓ มิติ คือ น้อมนำหลักธรรมทางศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ
ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันและดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม
ค่านิยมความเป็นไทย มีความเอื้ออาทร มีจิตอาสาเกิดขึ้นในทุกคน ข้อเสนอแนวทางการพัฒนา :
ดำเนินการพัฒนาชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้บรรลุเป้าหมายควรใช้

พลังขับเคลื่อน บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) บูรณาการกับทุกภาคส่วน ทุกกิจกรรมและทุกคนในชุมชน
อย่างต่อเนื่อง

Abstract

Title Guidelines for Community Development Based on the Application of Sufficiency Economy Philosophy : A case study of WatKarasin (Ban Nam Dum) community, Prasong sub-district, Tachana district, Suratthani province

Field Social - Psychology

Name Mr. Tthongchai Sanaksorn **Course** NDC **Class** 61

The research aims at analyzing the characteristics of community and its problem ; and suggesting the community development guidelines. In November 2018 to May 2019, the data and information were collected by literature review, face-to-face interview and focus group. Then, Ban Nam Dum was selected as a case study of this research.

Its results show that : 1) The abbot of WatKalasin in Ban Nam Dum community, PhaKruSukhum Thamakosol, has played very important role in the community development by applying the Sufficiency Economy Philosophy. In a prolonged process, he has worked closely with the Ban Nam Dum community Working Group to upgrade the quality of people living. He also attempts to provide opportunities for participation in all steps. As a result, he becomes the center of the community ; 2) At the operational level, all key persons, such as head of village, abbot, and working group members strongly focus on their missions and responsibilities, for example, cooperating with different governmental agencies for various activities. Therefore, the moral encouragement gets less attention to be raised for developmental issue ; 3) It is suggested that three main factors including home, temple and school are the important driving process for the application of Sufficiency Economy Philosophy. It focuses on 3 main principles : adhering to Buddhism principles for living, applying Sufficiency Economy Philosophy to daily life, and living based on Thai traditions and values.

คำนำ

การศึกษาวิจัยฉบับนี้ ได้ดำเนินควบคู่ไปกับการดำเนินงานของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในการดำเนินงานชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามนโยบายกระทรวงวัฒนธรรม เพื่อการสร้างคนดี สังคมดี ให้คุณธรรมนำการพัฒนา ให้คนในชุมชน ปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนา ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีไทยที่งดงาม โดยใช้มิติทางวัฒนธรรม ใช้กลไกพลังบวร และกลไกประชารัฐให้ทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมในชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีความรักสามัคคี มีกลุ่มอาชีพจากทุนทางวัฒนธรรม ตลอดจนได้ร่วมกันอนุรักษ์ สืบสานประเพณีวิถีชีวิตที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชน สร้างรายได้ด้วยทุน และทรัพยากรทางวัฒนธรรม สินค้าและบริการทางวัฒนธรรมของชุมชนได้มากขึ้น

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าข้อค้นพบในครั้งนี้ จะเป็นส่วนเสริมสร้างให้การดำเนินงานชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการสร้างความเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา โดยหลอมรวมบูรณาการกิจกรรมกับทุกภาคส่วนในพื้นที่ของจังหวัดสุราษฎร์ธานีและทั่วประเทศ นำไปสู่อนาคตไทยที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

(นายธรงค์ชัย สารอักษร)

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๑

ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจาก นาวาอากาศเอกหญิง พัชรี พิพิธสุขสันต์ และ พลโท ภาณุศิลป์ กลั่นเสนาะ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่ามาให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ แนะนำ และให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัย ตลอดจนการตรวจและแก้ไขรายงานการวิจัยฉบับนี้ ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ พระครูสุธรรมโกศล เจ้าอาวาสวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) และ นางบุญสม ตันติพิลิตี ทำหน้าที่ผู้ประสานงานประจำวัด ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณคณะทำงานของชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) และพี่น้องชาวกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ทุกคนที่เป็นกัลยาณมิตร คอยให้ข้อมูลอำนวยความสะดวก ให้ความร่วมมือและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ศึกษาอย่างยิ่ง ขอขอบคุณ นายกฤษศญพงษ์ ศิริ ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม ที่ให้การส่งเสริมสนับสนุนทำให้การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ประสบความสำเร็จ เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินงานชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่จังหวัดทั่วประเทศ และขอขอบคุณ นายวีระ โรจน์พจนรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ที่ได้สนองนโยบายของรัฐบาลได้มีนโยบายใช้มิติทางวัฒนธรรม สร้างคนดี สังคมดี มีคุณธรรม ให้ประชาชนยึดมั่น และเทิดทูนในสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ พร้อมกับการพัฒนาต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยร่วมกับพลังบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) และภาคประชาสังคมทุกภาคส่วน ทุกกระทรวง ทุกจังหวัด พัฒนา “ชุมชนคุณธรรม” ให้เกิดขึ้นในทุกพื้นที่ทั่วประเทศ เพื่อให้ชุมชนสงบสุขมีความสามัคคี ปลอดภัยจากความรุนแรงต่าง ๆ ครอบคลุมอบอุ่น สังคมน่าอยู่ มีอาชีพ มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการพึ่งพากันเอง เกิดเป็นชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวง วัฒนธรรม อันเป็นรากฐานที่มั่นคงของสังคมที่มีคุณค่าต่อคนไทย และเป็น “อนาคตไทยที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน”

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลของการศึกษาในครั้งนี้จะเกิดประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยชุมชนทั้งหน่วยงานภาครัฐ และภาคประชาชน รวมทั้งเกิดประโยชน์ต่อชุมชนที่ต้องการพัฒนาองค์กรของตนเพื่อการจัดการชุมชนของตนให้มีศักยภาพต่อไป

(ธรงชัย สารอักษร)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๑

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญแผนภาพ	ช
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
ขอบเขตของการวิจัย	๒
วิธีดำเนินการวิจัย	๓
ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย	๓
คำจำกัดความ	๔
บทที่ ๒ การทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	๖
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓๑
กรอบแนวคิดของการวิจัย	๓๖
สรุป	๓๗
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๓๙
การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง)	๔๑
การเลือกพื้นที่และกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา	๔๑
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	๔๒
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	๔๒
การวิเคราะห์ข้อมูล	๔๔
บทที่ ๔ ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล	๔๕
ประวัติความเป็นมาชุมชน	๔๕
การดำเนินงานชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๕๔
ปัญหา/ข้อจำกัดของการดำเนินงานชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ตำบลประแสงค์ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี	๕๔
แนวทางการพัฒนาชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	
วัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ)	๕๕
สรุป	๙๓

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๕ สรุป และข้อเสนอแนะ	๙๕
สรุป	๙๕
ข้อเสนอแนะ	๑๐๑
บรรณานุกรม	๑๐๒
ภาคผนวก	๑๐๕
ผนวก ก แบบสัมภาษณ์	๑๐๖
ผนวก ข แบบประเมิน ๙ ขั้นตอน	๑๐๘
ผนวก ค แบบประเมินผลการดำเนินงาน	๑๑๐
ประวัติย่อผู้วิจัย	๑๑๗

สารบัญภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒ - ๑ กรอบแนวคิดของการวิจัย	๓๖
๓ - ๑ ภาพแสดงลำดับขั้นตอนของการศึกษา	๔๐
๔ - ๑ แสดงแผนที่ตำบลประสงค์	๔๗
๔ - ๒ คณะทำงานและผู้นำชุมชนในพื้นที่ตำบลประสงค์ นำโดยพระครูสุขุม ธรรมโกศล เจ้าอาวาสวัดกาฬสินธุ์	๕๐
๔ - ๓ ผลิตรายการจากฐานเส้นพลาสติกชุมชนวัดกาฬสินธุ์	๕๑
๔ - ๔ พระครูสุขุมธรรมโกศล เจ้าอาวาสวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ)	๕๒
๔ - ๕ อุโบสถขนาดกลาง กำลังก่อสร้าง ยังไม่แล้วเสร็จ	๕๒
๔ - ๖ ศาลาวัด (วิหาร) สถานที่ทำกิจกรรมของชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ตำบลประสงค์ อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัสดุอุปกรณ์พร้อม เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ฯลฯ เหมาะกับการใช้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน	๕๓
๔ - ๗ คณะทำงานที่เข้าร่วมประชุม วางแผน เตรียมการดำเนินกิจกรรม อย่างสม่ำเสมอ	๕๖
๔ - ๘ โครงสร้างองค์กรชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชน วัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ตำบลประสงค์ อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี	๕๗
๔ - ๙ การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน และกิจกรรมบวชศีลจาริณี ณ วัดกาฬสินธุ์	๕๘
๔ - ๑๐ ชุมชนวัดกาฬสินธุ์ เป็นต้นแบบกิจกรรมของการดำเนินงานตามโครงการ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ประจำปี ๒๕๖๑ สามารถ จัดแสดงผลการดำเนินงานของชุมชนร่วมกับทุกองค์กรที่เกี่ยวข้องปรากฏ ให้เห็นเป็นรูปธรรมทั้ง บ้าน วัด โรงเรียน	๕๙
๔ - ๑๑ นิทรรศการผลงานการติดตามความก้าวหน้าโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดสุราษฎร์ธานี	๖๐
๔ - ๑๒ กิจกรรมการหล่อเทียนถวายเทียนพรรษา เพื่อสืบสานพระพุทธศาสนาและ วัฒนธรรมประเพณีของชุมชน	๖๑
๔ - ๑๓ ชุมชนวัดกาฬสินธุ์ร่วมกันจัดกิจกรรมงานบุญปีใหม่ ๒๕๖๒ และฝังลูกนิมิต ระหว่างวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๑ - ๔ มกราคม ๒๕๖๒ เป็นกิจกรรมที่ช่วย กล่อมเกลายาวชน ประชาชน ให้ตระหนักในการปฏิบัติตนตามหลักธรรม ทางพุทธศาสนา	๖๒
๔ - ๑๔ วิถีชุมชนกาฬสินธุ์ วิถีเศรษฐกิจพอเพียง	๖๓
๔ - ๑๕ สืบสานการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้วิถี เกษตรอินทรีย์	๖๔

สารบัญภาพ (ต่อ)

แผนภาพที่	หน้า
๔ - ๑๖ ตัวอย่างการประหยัดพลังงานภายในชุมชน	๖๔
๔ - ๑๗ “ชุมชนวัดกาฬสินธุ์...จิตอาสาทำความดีด้วยหัวใจ”	๖๕
๔ - ๑๘ ประชาชนทุกเพศทุกวัยร่วมสืบสานประเพณีสารทเดือนสิบเป็นประจำทุกปี ณ วัดกาฬสินธุ์	๖๖
๔ - ๑๙ หน่วยงาน สถานศึกษา ร่วมส่งเสริมการแต่งกายแบบไทยในงานประเพณี หมู่บ้านศีล ๕	๖๗
๔ - ๒๐ นายศิริ ทองเอี้ยว ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๓ (บ้านน้ำดำ) ต.ประสงค์ อ.ท่าชนะ จ.สุราษฎร์ธานี	๖๙
๔ - ๒๑ พระครูสุขุมธรรมโกศล และคณะทำงานชุมชน ถ่ายภาพร่วมกับ นายธงชัย สารอักษร วัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี	๖๙
๔ - ๒๒ การค้นหาความดีที่อยากทำและปัญหาที่อยากแก้ของชุมชน	๗๐
๔ - ๒๓ ผลิตรายการวีดิทัศน์ของชุมชนวัดกาฬสินธุ์	๗๑
๔ - ๒๔ คณะทำงานของชุมชนคุณธรรมต้นแบบวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) มีการประชุมปรึกษาหารือกันบ่อยครั้ง เพื่อการวางแผนและการประเมินผลการดำเนินงานเป็นระยะ ๆ	๗๒
๔ - ๒๕ สภาพภายในวัด มองจากด้านในวัดไม่มีรั้วกัน	๗๒
๔ - ๒๖ ชาวชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ได้ร่วมกันจัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะใช้ในงาน “ส่งท้ายปีเก่า ต้อนรับปีใหม่ และงานปิดทองฝังลูกนิมิต ระหว่างวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๑ ถึง ๔ มกราคม ๒๕๖๒” ณ ศาลาวัดกาฬสินธุ์ ด้วยความสมัครใจ โดยไม่มีการมอบหมายภารกิจเป็นคำสั่ง หรือลายลักษณ์อักษร	๗๓
๔ - ๒๗ พระครูสุขุมธรรมโกศล ได้รับการคัดเลือกเป็นผู้ทำคุณประโยชน์ ต่อพระพุทธศาสนาด้านการสงเคราะห์ชุมชน เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๓	๗๔
๔ - ๒๘ กิจกรรมพิธีอุปสมบทพระภิกษุ สามเณร เพื่ออุทิศถวายเป็นพระราชกุศลแด่ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ณ วัดกาฬสินธุ์ (น้ำดำ) ตำบลประสงค์ อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ เวลา ๑๗.๐๐ น.	๗๕
๔ - ๒๙ วันที่ ๑๑ เม.ย.๖๒ ชุมชนคุณธรรมน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วัดกาฬสินธุ์ หมู่ที่ ๓ ตำบลประสงค์ อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จัดโครงการบรรพชาอุปสมบทพระภิกษุสามเณรภาคฤดูร้อน ประจำปี ๒๕๖๒ จัดกิจกรรมฉลองสามเณร, เทศน์มหาชาติ เวสสันดรชาดก	๗๖

สารบัญญภาพ (ต่อ)

แผนภาพที่	หน้า
๔ - ๓๐ รดน้ำหลวงพ่อบุญ และรดน้ำผู้สูงอายุ โดยมี นายประยูรศักดิ์ รัตน์ ผู้อำนวยการกองการศึกษาฯ อบจ.สุราษฎร์ธานี เป็นประธานในพิธี	๗๗
๔ - ๓๑ กิจกรรมสวดมนต์ส่งท้ายปีเก่า ๒๕๖๑ ต้อนรับปีใหม่ ๒๕๖๒	๗๗
๔ - ๓๒ ศาลพ่อตาตันโพธิ์ ศาลพ่อตาตันไทรตั้งอยู่ในที่วัดร้างในชุมชน ในพื้นที่ สาธารณะของชุมชน	๗๘
๔ - ๓๓ ศาลาอเนกประสงค์ประจำศาลพ่อตาตันโพธิ์ พ่อตาตันไทร ในพื้นที่สาธารณะ ของชุมชน เพื่อใช้ประกอบพิธี หรือกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนในวันสำคัญ ๆ ของชุมชน	๗๙
๔ - ๓๔ ศาลาประจำหมู่บ้านในพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้าน ในวันที่ไม่มีกิจกรรมใด ๆ	๗๙
๔ - ๓๕ ศาลเจ้าแม่นางไทร ตั้งอยู่ในพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้าน	๘๐
๔ - ๓๖ กิจกรรมเนื่องในวันธรรมสวนะ (ขึ้น ๘ ค่ำ, ๑๕ ค่ำ/แรม ๘ ค่ำ, ๑๕ ค่ำ) คนในชุมชนมีวัดกาฬสินธุ์เป็นศูนย์กลางในการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ	๘๑
๔ - ๓๗ เทศกาลงานบุญสารทเดือนสิบ ณ วัดกาฬสินธุ์ คนในชุมชนทุกเพศทุกวัย ร่วมอนุรักษ์สืบสานประเพณี วิถีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่น โดยสถาบันทางศาสนายังคงทำหน้าที่ให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง	๘๒
๔ - ๓๘ ชุมชนวัดกาฬสินธุ์มีผู้นำทางศาสนา และผู้นำชุมชนร่วมกันดำเนินกิจกรรม อย่างเข้มแข็งสม่ำเสมอ	๘๓

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) โดยมีเป้าหมายการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ตามโมเดลการพัฒนาประเทศไทย ๔.๐ ขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยปัญญาผ่านกลไกภาคประชารัฐ สร้างความเข้มแข็งจากภายในเชื่อมโยงเศรษฐกิจไทยสู่โลก สร้างคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีคุณธรรม มีจิตสำนึก คำนึงถึงประโยชน์ของชาติ สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมที่เกื้อกูลและแบ่งปัน ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ปัญหาปากท้องและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ให้ประเทศหลุดพ้นจากการเป็นประเทศที่อยู่ใต้นักบดกรายได้ปานกลาง เป็นประเทศที่มีรายได้สูง ประชาชนอยู่ดีมีสุข เป็นอนาคตชาติที่เข้มแข็ง

เพื่อสนองนโยบายของรัฐบาล นายวีระ โรจน์พจนรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ได้มีนโยบายใช้มิติทางวัฒนธรรม สร้างคนดี สังคมดี มีคุณธรรม ให้ประชาชนยึดมั่นและเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ พร้อมกับการพัฒนาต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยร่วมกับพลังบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) และภาคประชารัฐทุกภาคส่วน ทุกกระทรวงทุกจังหวัด พัฒนา “ชุมชนคุณธรรม” ให้เกิดขึ้นในทุกพื้นที่ทั่วประเทศ เพื่อให้ชุมชนสงบสุขมีความสามัคคี ปลอดภัยจากคดีความรุนแรงต่างๆครบถ้วนรอบรู้ สันติภาพ มีอาชีพ มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการพึ่งพา กัน เกิดเป็นชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวง วัฒนธรรม อันเป็นรากฐานที่มั่นคงของสังคมที่มีคุณค่าต่อคนไทย และเป็น “อนาคตไทยที่มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ในปัจจุบัน และอีก ๒๐ ปีข้างหน้า

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ดำเนินงานชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามนโยบายกระทรวงวัฒนธรรม ในการสร้างคนดี สังคมดี ให้คุณธรรมนำการพัฒนา ให้คนในชุมชนปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนา ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีไทยที่ดีงาม โดยใช้มิติทางวัฒนธรรมในการสร้างความเข้าใจเข้าถึงและพัฒนาหลอมรวมบูรณาการ กับทุกพื้นที่ ทำให้เกิดชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้งจังหวัดและได้พัฒนา ชุมชนคุณธรรม โดยใช้กลไกพลังบวร หรือกลไกประชารัฐ ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในชุมชน ทำให้คน ในชุมชนมีความรักสามัคคี มีกลุ่มอาชีพจากทุนทางวัฒนธรรม ตลอดจนได้ร่วมกันอนุรักษ์สืบสาน

ประเพณีวิถีชีวิตที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชน สร้างรายได้ด้วยทุนและทรัพยากรทางวัฒนธรรม สินค้าและบริการทางวัฒนธรรม

ชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) หมู่ที่ ๓ ตำบลประสงค์อำเภอกำแพง จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความโดดเด่นในการดำเนินงานตามแนวทางของการดำเนินงานชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประชาชนส่วนใหญ่พูดภาษาถิ่นปักษ์ใต้ ร้อยละ ๘๓ นับถือศาสนาพุทธ นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ ๑๗พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ และบางส่วนเป็นพื้นที่ราบสูงภูเขา มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร ทำสวนผลไม้ สวนยางพารา สวนปาล์ม และทำนาพื้นที่ ร้อยละ ๘๐ เป็นพื้นที่การเกษตร

จากการที่ชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ได้เข้าร่วมโครงการชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกระทรวงวัฒนธรรม มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ การดำเนินงานของชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างเห็นได้ชัด ชุมชนสามารถบูรณาการกิจกรรมในพื้นที่กับหลากหลายองค์กร ภาคเอกชน หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน มีสินค้าทางวัฒนธรรมสามารถสร้างรายได้สู่ชุมชนคนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี พึ่งพาตนเองได้ ตระหนักและเห็นความสำคัญของมรดกวัฒนธรรมและทรัพยากรของชุมชน เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมรู้จักรักษาทรัพยากรธรรมชาติและมรดกวัฒนธรรมของชุมชนมากขึ้น ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนสถาน ผู้นำสถานศึกษา และคนในชุมชนมีความรัก ความสามัคคี ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาให้ชุมชนเป็นชุมชนคุณธรรมที่เข้มแข็งและยั่งยืนชุมชนมีทุนทางวัฒนธรรมความหลากหลายทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาเสริมสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ และสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนผู้นำศาสนสถาน และผู้นำชุมชน มีความตระหนักในการส่งเสริมให้คนในชุมชนเรียนรู้หลักศาสนาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีวัฒนธรรมไทยที่ดึงมาชุมชนมีจิตอาสา ร่วมกันพัฒนาและแก้ไขปัญหาพื้นฐานของชุมชน รวมทั้งกำหนดความดีที่อยากทำด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมและการระดมจากข้างใน

จากที่กล่าวมาทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจว่าชุมชนคุณธรรมน้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) หมู่ที่ ๓ ตำบลประสงค์ อำเภอกำแพง จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีการดำเนินงานมีปัญหาอุปสรรคและมีแนวทางการดำเนินงานพัฒนาชุมชนคุณธรรมน้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาลักษณะการบริหารจัดการชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ตำบลประสงค์ อำเภอกำแพง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
๒. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาของการดำเนินงานชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ตำบลประสงค์ อำเภอกำแพง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
๓. เพื่อเสนอแนวทางการดำเนินงานพัฒนาชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ตำบลประสงค์ อำเภอกำแพง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ขอบเขตเชิงพื้นที่

ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์(บ้านน้ำดำ)และครอบครัวพื้นที่ตำบลประสงค์ อำเภอกำแพง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๒. ขอบเขตเชิงเนื้อหา

ศึกษาลักษณะการบริหารจัดการชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนและแนวทางการพัฒนาองค์กรการจัดการชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยชุมชน

๓. ขอบเขตเชิงระยะเวลา

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเบื้องต้นในช่วงเดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม ๒๕๖๑ และเก็บข้อมูลรายละเอียดพื้นที่ศึกษาด้วยการสังเกต และการสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดสนทนากลุ่ม ระหว่างเดือน มกราคมถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

๔. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ คณะทำงานของชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ตำบลประสงค์ อำเภอกำแพง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับใช้การวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ดังนี้

๑. การรวบรวมข้อมูล

๑.๑ การศึกษาแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ การศึกษาข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชน การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมชุมชน หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดการองค์กรชุมชน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๑.๒ การศึกษาแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ การจัดเก็บข้อมูลภาคสนามจากการสำรวจ การสังเกต(Observation) การสัมภาษณ์ (Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)การบันทึกข้อมูลและการบันทึกภาพ

๒. การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Context Analysis) และการวิเคราะห์เปรียบเทียบและสังเคราะห์ข้อมูลทฤษฎี หลักการต่างๆ

๓. การนำเสนอข้อมูล

นำเสนอข้อมูลแบบรายงานวิจัยเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ นำเสนอแนวคิดใหม่ๆจากการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. มีข้อมูลลักษณะการจัดการชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และมีข้อมูลปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานชุมชน

๒. มีข้อมูลแนวทางการพัฒนาชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานการดำเนินงานด้านการส่งเสริมท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมของชุมชนร่วมกับหน่วยงานและผู้เกี่ยวข้อง

คำจำกัดความ

ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่รวมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน อย่างเป็นทางการ หรืออยู่รวมกันโดยธรรมชาติ หรือตามความสมัครใจ เพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีระบบความสัมพันธ์ที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ และอาจมีวัฒนธรรมที่เหมือนหรือแตกต่างกัน

ชุมชนคุณธรรม หมายถึง ชุมชนที่อยู่รวมกันมีการประสานสัมพันธ์ มีส่วนร่วมระหว่างบ้าน (ชุมชน) วัด โรงเรียน หรือ บวร ซึ่งเป็นองค์กรหลักในชุมชนที่เป็นพลังสำคัญ ในการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาและสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หมายถึง ชุมชนที่มีความโดดเด่นพื้นฐาน ๓ ประการ ตามเกณฑ์ของกระทรวงวัฒนธรรม คือ ๑. คนในชุมชนยึดถือและปฏิบัติตามหลักธรรมของแต่ละศาสนา ๒. คนในชุมชนน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน ๓. คนในชุมชนดำรงชีวิตอย่างมีความสุขโดยนำวิถีวัฒนธรรมและความเป็นไทยมาเป็นแนวทางปฏิบัติในชีวิตที่ถูกต้องดีงาม สามารถพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมไทย (Cultural Product of Thailand : CPOT) มาสร้างรายได้สู่ชุมชน

ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขับเคลื่อนด้วยพลังบวร

หมายถึง การขับเคลื่อนชุมชนโดยมีเป้าหมายพัฒนาคนในชุมชนให้มีคุณธรรมเป็น “ชุมชนคุณธรรม” เพื่อก้าวสู่ “สังคมคุณธรรม” โดยมีหลักง่ายๆ ของการสร้างชุมชนคุณธรรม ๕ ข้อ ได้แก่ ๑. น้อมนำสถาบันชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์

เป็นแกนหลักสำคัญในการพัฒนาชุมชน๒. ใช้มิติวัฒนธรรมในการพัฒนาชุมชนคุณธรรมทุกพื้นที่๓. ทุกภาคส่วนบูรณาการทำงานแบบองค์รวม “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ร่วมกับ “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) และภาคประชาสังคมในพื้นที่๔. ทุกคนในชุมชนคุณธรรมสมัครใจและมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ โดยระเบิดจากข้างในตามความต้องการของชุมชน ๕. ดำเนินการพัฒนาชุมชน โดย ๕.๑ประกาศเจตนารมณ์เป็นชุมชนคุณธรรมที่สงบสุข ๕.๒กำหนดเป้าหมายพัฒนา “ปัญหาที่อยากแก้” “ความดีที่อยากทำ” ๕.๓จัดทำแผนพัฒนาชุมชน ดำเนินการตามแผน ติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ยกย่องคนทำความดี ๕.๔พัฒนาให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ ขยายผลสู่ชุมชนอื่น พร้อมเปิดชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยคนในชุมชนเป็นเจ้าของที่ดี

พลังบวร

หมายถึง

การขับเคลื่อนให้เกิดชุมชนคุณธรรม โดยมีพลังการขับเคลื่อนจากองค์กรหลักในชุมชน คือ “บ้าน วัด โรงเรียน” เชื่อมประสานสัมพันธ์กันเป็นพลังในการขับเคลื่อนของการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนี้๑.บ้าน(ชุมชน) หมายรวมถึง ผู้นำผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้านคณะกรรมการหมู่บ้าน อบต. สาธารณสุขตำบลเกษตรตำบล เป็นต้นรวมทั้งระบบกลไกในการบริหารที่มาจากรัฐในรูปแบบอื่น ๆ ด้วย๒.วัด หมายรวมถึง ศาสนสถานในศาสนาอื่น ๆ หมายความว่า เจ้าอาวาสพระภิกษุ สามเณร อีหม่าม คอเต็บ บิหลั่น บาทหลวง ศาสนาจารย์และผู้เผยแพร่ทางศาสนา กลุ่มหรือชมรมทางศาสนา องค์กรหรือสถาบันทางศาสนาต่าง ๆ ในชุมชนนั้น ๆ ด้วย๓.โรงเรียน หมายความว่า ผู้อำนวยการ ผู้บริหาร คณะครู นักเรียนนักศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ๆ ทั้งโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย และองค์กรทางการศึกษาอื่น ๆ ด้วย

บทที่ ๒

การทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

วิถีชีวิตของคนไทยผูกพันกับสถาบันหลักในชุมชนของสังคมไทย ได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับคนไทยนับตั้งแต่เกิดจนถึงตาย และมีอิทธิพลต่อแนวความคิด ความเชื่อ ค่านิยมของคนไทยเป็นอย่างยิ่ง จึงเกิดแนวคิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ทั้งบ้าน วัด โรงเรียน ซึ่งเป็นสถาบันหลักในสังคมไทย เพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชน โดยการขับเคลื่อนทั้ง ๓ สถาบัน เป็นกระบวนการภาคประชาสังคมที่มีพลังในการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน ดังนั้นบ้าน วัด โรงเรียน จึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาและสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เป็นต้นทุนทางจิตวิญญาณและทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน โดยมีงานวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน สามารถสร้างภูมิคุ้มกันแก่เด็กและเยาวชนในชุมชนได้ เช่นเดียวกับโครงการ “ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นโครงการที่เกิดขึ้นโดยกระทรวงวัฒนธรรม และขับเคลื่อนการดำเนินงานในพื้นที่โดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดทั่วประเทศ โดยตั้งอยู่บนฐานคิดที่ต้องการสร้างความเชื่อมโยงในชุมชน ไม่ให้เกิดความขัดแย้ง ให้มีความสันติสุขในชุมชน ซึ่งงานวิจัยที่พบว่า แนวทางการใช้หลักธรรมในทุกศาสนาจะทำให้ชุมชนเกิดความเข้าใจ มีความรักความสามัคคี โดยอาศัยความปรารถนาดีต่อกันทั้งทางกาย วาจา ใจ ความประพฤติที่เรียบร้อย มีความเห็นสอดคล้องกันและเกื้อกูลในสิ่งที่ขาดแคลนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นปกติสุขและยังม้งานวิจัยที่พบว่า บ้าน วัด/มัสยิด โรงเรียน มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาพฤติกรรม เป็นต้น

การศึกษาหัวข้อเรื่อง แนวทางการพัฒนาชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ตำบลประสงค์ อำเภอท่าซนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานีได้มีการนำทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องมาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

๑. ความเชื่อ และหลักศาสนาพุทธ

๑.๑ ความเชื่อ

ความเชื่อเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกประเทศ ทุกดินแดนมีความคุ้นเคยและได้ปฏิบัติตามวิถีแห่งความเชื่อของตน ความเชื่อมีหลากหลายรูปแบบ โดยมีบ่อเกิดของความเชื่อหลากหลายมิติ เช่น ๑. วิถีชนหรือคติชน รวมถึงเผ่าพันธุ์หรือชาติพันธุ์ ๒. ศาสนา ๓. มิติพื้นที่ หรือสภาพแวดล้อม

๔. ความต้องการของมนุษย์ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความเชื่อมีหลากหลายรูปแบบ และมีวิวัฒนาการตามลำดับขั้นตอนดังนี้(กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๙: ๕ – ๒๐)

๑.๑.๑ ความเชื่อในธรรมชาติ ความเชื่อระดับล่างสุดของมนุษย์ คือ ความเชื่อในธรรมชาติ เพราะธรรมชาติเกิดอยู่ข้างเคียงกับมนุษย์ มนุษย์เกิดมาลิ้มตาในโลกสิ่งแรกที่ มนุษย์ได้เห็น ได้สัมผัสก่อนสิ่งอื่น คือ ธรรมชาติรอบตัวมนุษย์และธรรมชาติต่างๆ เหล่านั้น ได้แก่ ความมืด ความสว่าง ความหนาว ความร้อน ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาว แม่น้ำ ลำธาร ต้นไม้ พืชไร่ พืชสวน ฟ้าผ่าแผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด มนุษย์เชื่อว่าธรรมชาติเหล่านั้น มีตัวตนมีอำนาจพิเศษและสามารถก่อให้เกิดคุณและโทษแก่มนุษย์ได้ มนุษย์จึงเกรงกลัวและกราบไหว้ ดังนั้น การนับถือธรรมชาติจึงนับเป็นขั้นแรกแห่งความเชื่อของมนุษย์

๑.๑.๒ ความเชื่อในคตินับถือผีสางเทวดาวิวัฒนาการแห่งความคิดของมนุษย์ เกิดขึ้นพร้อมกับความเจริญรอบข้างอย่างอื่นมนุษย์มีความสงสัยว่า ความมืด ความสว่าง ความร้อน ความหนาว ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ พายุฟ้า แม่น้ำ ภูเขาและต้นไม้ใหญ่ ที่สามารถบันดาลให้เกิดความผันแปรไปได้ต่าง ๆ ในธรรมชาติเหล่านั้นและมีผลบันดาลให้เกิดความสุขและความทุกข์แก่มนุษย์ด้วย เหตุนี้มนุษย์จึงสร้างรูปเทวดาบ้างรูปมนุษย์บ้าง หรือรูปครึ่งมนุษย์ครึ่งสัตว์บ้าง เช่นพระภูมิเจ้าที่ แม่ย่านางเรือ และเทพารักษ์ต่างๆ เป็นต้น เพื่อบูชาธรรมชาติเหล่านี้คงมีอำนาจจะโรยอย่างไรสิ่งสถิตอยู่ อำนาจที่สามารถบันดาลให้เป็นได้นั้นเรียกว่า เจตภูตหรือวิญญาณเจตภูตที่มีอำนาจทำความทุกข์ให้เกิดขึ้น อาจเป็นมารร้ายหรือผีสางอย่างใดอย่างหนึ่ง ส่วนที่นำความสุขมาให้อาจเป็นเทพะประเภทใดประเภทหนึ่งและในขั้นนี้เจตภูตที่ทรงอำนาจสถิตอยู่ในธรรมชาตินั้นๆ อาจแบ่งออกได้อีกเป็น ๓ ลำดับแห่งวิวัฒนาการทางความคิดของมนุษย์ดังนี้

๑.๑.๒.๑ เริ่มจากธรรมชาติแต่ละอย่างก่อนแล้วกว้างออกไป ทุกอย่างในโลก โดยเชื่อว่าสรรพสิ่งในโลกมีวิญญาณสถิตอยู่

๑.๑.๒.๒ เชื่อว่าวิญญาณเหล่านั้น มีอำนาจไปแต่ละอย่างอาจบันดาลความสุขและความทุกข์ให้แก่มนุษย์ได้แต่ละอย่างตามอำนาจและวิญญาณเหล่านั้นต้องมีรูปร่างแต่ไม่สามารถเห็นได้

๑.๑.๒.๓ เริ่มสร้างขึ้นด้วยความนึกคิดของตนเองภาพที่ตนนับถือเรียกว่าพระเจ้า หรือเทพเจ้าหรือผีสางเทวดาก็ตามเกิดขึ้นมาแต่ครั้งนั้น ความเชื่อเช่นนี้เป็นเหตุประการหนึ่งของศาสนา นักปราชญ์ในสังคมมนุษย์โบราณเรียกความเชื่อนี้คือว่าวิเกเรก หรือเจตภูต

๑.๑.๓ ความเชื่อในวิญญาณบรรพบุรุษ ความเชื่อเรื่องวิญญาณบรรพบุรุษ ได้แก่ มารดาบิดาปู่ย่าและตายายที่ตายไปแล้ววิญญาณของบุคคลเหล่านั้นไม่ได้ไปไหนยังคงอยู่เพื่อปกป้องรักษาดูแลบุตรหลานของพวกเขาทำให้เกิดการบูชาวิญญาณบรรพบุรุษโดยสังเกตตัวอย่างได้ ที่การบังสุกุลให้กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้วของคนไทยและการกราบไหว้บูชาบรรพบุรุษของคนจีน

๑.๑.๔ ความเชื่อในเทพเจ้าหลายองค์ ความคิดของมนุษย์ได้พัฒนาติดต่อมาจากความคิดเรื่องสร้างภาพเทพเจ้าตามมโนคติของตน โดยคิดเห็นว่าธรรมชาติอย่างใดควรมีรูปเป็นอย่างไร และธรรมชาติอย่างไหนมีอำนาจสูงต่ำกว่ากันอย่างไรบางพวกเชื่อว่าพระอาทิตย์เป็นเทพเจ้าสูงสุด บางพวกเชื่อว่าพายุฟ้าเป็นเทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ บางพวกเชื่อว่าพระจันทร์ เป็นเทพเจ้าสูงสุดกว่าเทพเจ้าองค์ใด เทพเจ้าแต่ละองค์มีอำนาจลดหลั่นกันและมีหน้าแตกต่างกัน

มนุษย์มีความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบกับสิ่งที่มนุษย์คิดว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสมัยดั้งเดิมหรือก่อนประวัติศาสตร์ มนุษย์ยังไม่มีความสำเร็จด้านวิทยาการ ด้านวัตถุด้านความคิดที่มีจำกัด ไม่สามารถเข้าใจปรากฏการณ์ต่างๆ ได้ ซึ่งทำให้เกิดความกลัวและไม่สามารถหาเหตุผลมาอธิบายได้ มนุษย์จึงเชื่อว่าความเป็นไปของสรรพสิ่งทั้งหลายเกิดจากการดลบันดาลของพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ ความกลัวและความเชื่อในสิ่งที่ไม่มีความแน่นอนอยู่เหนือความเข้าใจของตน หรือสิ่งที่ไม่อาจหาเหตุผลมาพิสูจน์ได้ เป็นธรรมชาติของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตต่างก็ต้องต่อสู้ คดิรนเพื่อแสวงหาความสุขสำเร็จ เพื่อสนองความต้องการของตน

มาสโลว์ (Maslow) ได้สรุปความต้องการของมนุษย์ ๕ ประการ คือ(กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, : ๑-๒)

ขั้นที่ ๑ ความต้องการทางกาย (Physiological Needs) คือ ความต้องการปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต

ขั้นที่ ๒ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety and Security Needs) คือ ความต้องการที่จะมีชีวิตที่มั่นคงปลอดภัย

ขั้นที่ ๓ ความต้องการความรักและการเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม(Love and Belonging Needs) มนุษย์เมื่อเข้าไปอยู่ในกลุ่มใดก็ต้องการให้ตนเป็นที่รักและยอมรับในกลุ่มที่ตนอยู่

ขั้นที่ ๔ ความต้องการได้รับการยกย่องจากผู้อื่น (Self-Esteem Needs) เป็นความต้องการในลำดับต่อมา ซึ่งความต้องการในขั้นนี้ถ้าได้รับจะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจใจตนเอง

ขั้นที่ ๕ ความต้องการในการเข้าใจและรู้จักตนเอง (Self-Actualization Needs) เป็นความต้องการขั้นสูงของมนุษย์ ซึ่งน้อยคนที่จะประสบได้ถึงขั้นนี้

ความเชื่อของมนุษย์เกิดขึ้นด้วยเจตจำนงเพื่อตอบสนองความประสงค์ของตนเอง ไม่ข้อใดข้อหนึ่งหรือทั้งห้าข้อ ตามหลักทฤษฎีมาสโลว์ (Maslow) ดังนั้น มนุษย์เกิดการเชื่อคือศรัทธา อาจจะเป็นเพราะความกลัวและมีความต้องการให้มีชีวิตรอดพ้นจากภัยอันตรายต่างๆ เป็นพื้นฐานจึงพากันแสวงหาวิธีที่จะเอาชนะความกลัว และวิธีทำให้ชีวิตของตนและพวกพ้องอยู่รอด ดังนั้น มนุษย์จึงต้องสร้างศรัทธา คือ ความเชื่อให้เกิดขึ้นอันแสดงให้เห็นว่ามนุษย์มีศรัทธาตั้งแต่เกิดและมีมาตั้งแต่ยุคโบราณ

มณี พยอมยงค์(๒๕๒๘ : ๗๑) อ้างถึงในกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (๒๕๕๙ : ๑๘ - ๒๐) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของความเชื่อไว้ดังนี้

๑. ความเชื่อทำให้เกิดความมั่นใจ เช่น คนไทยเชื่อในเรื่องของดวงสมพงศ์ในกรณีที่คุณ่บ่าวสาวรักใคร่ชอบพอกัน มีความประสงค์จะแต่งงานก็จะพากันไปหาหมอดูเพื่อทำนายว่าดวงสมพงศ์กันหรือไม่ ถ้าดวงสมพงศ์กันจะมีผลให้อยู่ร่วมกันเป็นสุขตลอดไป เป็นการกระชับความแน่นแฟ้นเกี่ยวกับชีวิตการครองเรือนได้มั่นคงทางหนึ่ง

๒. ความเชื่อทำให้เกิดพลัง เช่น คนไทยเชื่อว่าการรดน้ำมนต์จะสามารถป้องกันอันตรายต่างๆ ตลอดจนสามารถปัดเป่าภัยพิบัติต่างๆ ได้ เมื่อคนเชื่อเช่นนี้ย่อมจะไปหาพระหมอมให้ทำ

น้ำมนตร์รดให้ในเวลาที่จะเดินทาง หรือกลับจากเดินทางจะแคล้วคลาดศัตรูได้ด้วย กรณีที่ทหารจะไปราชการสงครามมักจะเห็นพระได้รับนิมนต์ไปประพรมน้ำมนต์อยู่เสมอ สิ่งดังกล่าวช่วยเสริมให้พลังใจอีกheimกล้าที่จะต่อสู้กับอริราชศัตรูได้

๓. ความเชื่อทำให้เกิดการสร้างสรรค์ งานบางอย่างจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการ دلใจช่วยคิดช่วยชี้ทางให้งานสำเร็จได้ บางพวกก็เชื่อว่าผีตาแอก(ผีนา) ถ้าทำการเลี้ยงดีจะช่วยให้ข้าวกล้าในนาเจริญงอกงามดีให้ผลผลิตเป็นทวีคูณ ดังนั้น ชาวอีสานจึงให้ทำการเลี้ยงตาแอกกันทุกปี

๔. ความเชื่อทำให้เกิดความสามัคคี เช่น กรณีผีตาซึ่งนับถือกันอยู่ในภาคเหนือ และภาคอีสานนั้นถือว่าเป็นผีบรรพบุรุษ ถ้าหากคนในบ้านทะเลาะเบาะแว้งกันผีจะมา ทำให้สมาชิกในครอบครัวนั้นมีอาการปวดหัวตัวร้อนเป็นไข้ ต้องเซ่นสรวงจึงจะหายเหตุการณ์เช่นนี้กลุ่มที่เชื่อก็จะพยายามไม่ทะเลาะเบาะแว้งกันอันเป็นส่วนที่ทำให้ครอบครัวมีสามัคคีกลมเกลียวกัน

๕. ความเชื่อทำให้เกิดรูปธรรม เช่น กรณีที่เชื่อว่ายักษ์มีจริงโดยอาศัยอยู่ในป่า และจะออกมาจับคนไปกินพวกที่เชื่อก็จะวาดภาพหรือปั้นรูปยักษ์ให้หน้าเกลียดน่ากลัวถือ ตะบองยื่นแยกเขี้ยวเช่นที่เห็นตามวัดสำคัญในกรุงเทพมหานคร

๖. ความเชื่อเป็นพื้นฐานให้เกิดปัญญา เช่น กรณีที่เชื่อว่า การทำพิธีไหว้ครูนอกจากจะเป็นการบูชาพระคุณบูรพาจารย์แล้ว ยังเชื่อว่าจะทำให้ผู้เรียนหนังสือมีสติปัญญาเฉียบแหลมรู้ได้ไวและมีปัญญาความรู้มากอุปกรณที่นำมาไหว้ครู จึงมีดอกเข็มหญ้าแพรก และดอกมะเขือเป็นสัญลักษณ์เพื่อบูชาครูในพิธีไหว้ครูด้วย

๗. ความเชื่อทำให้นับถือศาสนาได้อย่างมั่นคงศาสนาบางศาสนาสอนให้ทุกคนมีความเชื่อในศาสนานั้นๆ ดังนั้น หลักการของศาสนาจึงต้องมีพิธีกรรมไว้สำหรับให้ศาสนิกชนได้ประกอบ เช่น การกราบไหว้การสวดอ่อนวอน ฯลฯ เพื่อให้เกิดความมั่นใจ ไม่คลอนแคลนในศาสนาที่ตนนับถือ

๘. ความเชื่อทำให้เกิดฤทธิ์ทางใจ เช่น กรณีการเจ็บป่วยบางคนไม่สบาย โดยหาสาเหตุไม่ได้ เพราะจิตใต้สำนึกยังอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งอยู่ตลอดเวลาหากได้บบานศาลกล่าวแล้ว ทำให้กำลังใจเข้มแข็งหายจากอาการไม่สบายต่างๆ ได้โดยไม่ต้องกินยา ก็ปรากฏให้เห็นและปรากฏเป็นข่าวอยู่เสมอหรือกรณีที่คนไข้เชื่อว่าตัวเองต้องหายจากโรคแน่ ๆ ทั้ง ๆ ที่หมอบอกว่าไม่มีทางรักษาได้อยู่มาไม่นานพลังใจที่เข้มแข็งยอมทำให้บุคคลนั้นหายจากโรคได้จริง ความเชื่อจึงมีประโยชน์หรือมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตและมีอิทธิพลต่อสังคม เป็นตัวกำหนดการแสดงออกทางพฤติกรรมของคนในสังคมโดยอาจสังเกตได้ว่า เมื่อบุคคลมีความเชื่ออย่างใดอย่างหนึ่งยอมเป็นเหตุจูงใจให้เกิดการกระทำหรือพฤติกรรมที่ตอบสนองความเชื่อนั้น ๆ และถ้าเปลี่ยนความเชื่อไปจากเดิมพฤติกรรมจะเปลี่ยนตามไปด้วยและพฤติกรรมเช่นนี้อาจสะท้อนให้สังเกตเห็นได้ในลักษณะของข้อห้ามและข้อปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ความเชื่อดังกล่าวมาแสดงให้เห็นว่ามีฐานการเกิดมากมาย แต่ถ้าพิจารณา

ตามกรอบของความเชื่ออาจสรุปได้ ๓ ประเภท คือ ความเชื่อที่มนุษย์มีต่อมนุษย์ มนุษย์มีต่อธรรมชาติและมนุษย์มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ

จากที่กล่าวมา แสดงว่าความเชื่อมีหลากหลายมิติ ทั้งในแง่บวกและแง่ลบ ทั้งหมดคือ จินตนาการของมนุษย์ที่ดำรงชีพอยู่ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน กว่าจะเป็นมนุษย์ยุคปัจจุบันก็ได้พัฒนาการเรื่อยๆ มาอย่างยาวนาน ต้องผ่านสภาวะธรรมชาติที่มีปรากฏการณ์ต่างๆ นานา ตามแต่สภาพภูมิศาสตร์ของท้องถิ่นหรือดินแดนนั้นๆ จนก่อให้เกิดความหวั่นไหว ความกลัวภัยและความต้องการเพื่อให้ชีวิตรอดพ้นจากภัยต่างๆ เช่น ความหนาวความร้อน ความหิวความกระหาย เป็นต้น มนุษย์จึงต้องแสวงหาเครื่องมือเพื่อระงับเพื่อต่อสู้และเพื่อป้องกันตนเองจากภัยทั้งหลายเหล่านั้น วิวัฒนาการทางความคิดความเชื่อของมนุษย์จะจินตนาการตามสภาพธรรมชาติที่ตนประสบสัมผัส จนก่อให้เกิดความเชื่อต่าง ๆ ตามที่ตนคิดและเข้าใจจินตนาการ เพื่อต้องการที่พึ่งทางกาย ทางใจ ความปลอดภัยในชีวิตครอบครัว สังคม อาชีพ ความเชื่อในเรื่องเวทมนต์อาถรรพ์วิญญานนิยมมาเป็นการนับถือพระเจ้าหลายองค์ตัวอย่างเช่นความคิดและความเชื่อของมนุษย์ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นมนุษย์นับถือทั้งวิญญานนิยมและพหุเทวนิยม (การนับถือพระเจ้าหลายองค์)

ความเชื่อถือในอิทธิปาฏิหาริย์ของบรรดาเทพเจ้าทั้งหลายที่มีอยู่ในความเชื่อของมนุษย์อย่างมากมายเป็นรากฐานสำคัญให้สังคมมนุษย์มีสิ่งยึดเหนี่ยวและรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อน เป็นการยืนยันแห่งความก้าวหน้าทางอารยธรรมทำให้มนุษย์ก้าวหน้ามาโดยตลอด มนุษย์มีศรัทธาเป็นพื้นฐาน ๒ รูปแบบคือ ศรัทธาในตนเอง และศรัทธาในผู้อื่นศรัทธาในตนเองมีความกลัวและความต้องการเป็นพื้นฐานด้วยกันทั้งคู่ ศรัทธาในผู้อื่นหรือสิ่งอื่น คือ ศรัทธาในสิ่งซึ่งมนุษย์ถือว่ามีความอำนาจเหนือตนอาทิ สิ่งรอบข้างที่อยู่ใกล้ตนมีต้นไม้ ภูเขา ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ เป็นต้น มนุษย์ในยุคดึกดำบรรพ์ เชื่อว่าสิ่งเหล่านั้นมีฤทธิ์อำนาจที่จะช่วยเหลือตนเองได้

ในสังคมที่มีความแตกต่างทางความเชื่อที่หลากหลายจึงจำเป็นที่ทุกคน ทุกภาคส่วนจะต้องศึกษาและหาแนวทางร่วมกันในการสานสายสัมพันธ์ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสงบ โดยเฉพาะหลักความศรัทธาความเชื่อในศาสนา ดังนั้นความระมัดระวังในทางศาสนาสามารถสร้างได้ด้วยการศึกษาทำความเข้าใจ ทั้งศาสนาที่ตนศรัทธาและศาสนาอื่นที่เพื่อนร่วมสังคมของเราศรัทธาหรือเชื่อและนับถือศรัทธา คือ ความเชื่อเป็นจุดเริ่มต้นของศาสนาน้อยใหญ่ทั้งปวง ศรัทธานั้นมี ๒ อย่างได้แก่ ศรัทธาอันเป็นญาณสัมปยุต คือ ความเชื่อที่ประกอบด้วยปัญญาารู้เหตุรู้ผลและศรัทธา อันเป็นญาณวิปยุต ได้แก่ ความเชื่ออันเกิดจากความไม่รู้เหตุรู้ผล ศาสนาน้อยใหญ่ทั้งปวง เกิดจากศรัทธา ๒ ประการดังกล่าว ศรัทธาประเภทใดประกอบด้วยอวิชชาเป็นญาณวิปยุต ศาสนาที่เกิดขึ้นตั้งอยู่ไม่ได้ยาวนาน เพราะไม่มีเหตุผลตามธรรม ส่วนศาสนาที่เกิดขึ้นและตั้งอยู่ได้นานนั้นเกิดจากศรัทธาอันเป็นญาณสัมปยุต คือความเชื่อที่ประกอบด้วยปัญญา ความเชื่อตามหลักศาสนาต่าง ๆ

พระพุทธศาสนาเถรวาทถือว่า(กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๙ : ๔) การเชื่อเป็นเบื้องต้นแห่งการประกอบและดำเนินกิจกรรมต่างๆ เนื่องจากศรัทธา คือ การเชื่อเป็นเหตุการณปฏิบัติเป็นผลหรือศรัทธาเป็นพืชความเพียรเป็นผล พระพุทธศาสนาเถรวาทเห็นว่า ความศรัทธาถือว่าเป็นมรรคานำไปสู่การบรรลุความสุข ความเจริญและพระนิพพานได้โดยเฉพาะตลาคตโพธิสัตว์ ส่วนความเชื่อตามคติชน คือ ความเชื่อที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของมนุษย์ที่เป็นสามัญดำรงชีพเช่น

สามัญชนคนทั่วไปตามสภาพแวดล้อม และภูมิศาสตร์ของแต่ละพื้นที่ที่ต่างๆ กัน ทั้งความรู้ ประสบการณ์ ปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกิดขึ้น แต่อย่างไรก็ตามวัตถุประสงค์แห่งความเชื่อและการประกอบพิธีกรรม ตามความเชื่อแต่ละอย่างนี้อาจสรุปได้ตามหลักความต้องการพื้นฐานของมวลโลว์นั่นเอง สำหรับบ่อเกิด แห่งความเชื่อตามทัศนะของพระพุทธศาสนานั้นกล่าวได้ว่า “ความเชื่อของคติชนหรือมนุษย์ทั่วไปนั้นจัด อยู่ในประเภท “ศรัทธาญาณวิปยุต” คือ ความเชื่อที่ไม่ประกอบด้วยปัญญา เป็นความเชื่อที่ไม่ได้เกิดจากการเรียนรู้ ความเชื่อที่เกิดจากความหวาดกลัว และความเชื่อที่เกิดจากความไม่รู้ความจริง ดังที่ปรากฏ ในพระไตรปิฎกว่า “มนุษย์เป็นอันมากถูกภัยคุกคามแล้ว ย่อมถึงซึ่งภูเข่า ป่า สวน ต้นไม้ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ว่าเป็นที่พึ่ง ที่พึ่งนั้นและไม่เกษม ที่พึ่งนั้นไม่อุดม เพราะบุคคลอาศัยที่พึ่งนั้นย่อมไม่พ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้”

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส ภิกขุ) อ้างถึงในกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (๒๕๕๙ : ๙) ได้กล่าวถึงหลักศรัทธา คือ การเชื่อเอาไว้ในหนังสือโพธิปักขิยธรรม คือธรรมอันเป็นฝักฝ่าย ของการตรัส ๓๗ ประการว่า “สำหรับคำว่า ศรัทธา แปลว่า ความเชื่อ แต่ภาษาสันสกฤต หรือมณฑกวาง เชื่อผิดมันก็ศรัทธาผิด เชื่อถูกก็ศรัทธาถูก ฉะนั้นเราต้องมีศรัทธาชนิดที่ถูก จึงจะเรียกศรัทธาในที่นี้ ถ้าเชื่อผิดก็มีชื่อเรียก อย่างอื่นไม่เรียกว่าศรัทธา ขึ้นเรียกว่าศรัทธาก็ไต่ลงไปว่าศรัทธาผิดเป็นมิจฉาศรัทธา ถ้าพูดว่าศรัทธาเฉย ๆ ก็ต้องหมายความว่า มันถูกที่นี้ ศรัทธาถูกศรัทธาผิดนี้ก็ยังดีกันยุ่งไปหมด ในลัทธิอื่นในศาสนาอื่นเขามีศรัทธาของเขาอย่างนั้น ซึ่งไม่ตรงกับในพุทธศาสนาเขาก็ต้อง เรียกว่า ศรัทธาของเขาถูกในพุทธศาสนายังไม่ถูกก็ได้ ถ้าหากว่าจะมีลัทธิหรือศาสนาใดก็ตามลัทธิใดลัทธิหนึ่ง ซึ่งเขาให้เชื่ออย่างลบลูบลบตามันก็เป็นศรัทธาที่ถูกต้องในลัทธินั้น ไม่เป็นศรัทธาในพุทธศาสนา เพราะว่าศรัทธาในพุทธศาสนาระบุไปยังความเชื่อที่ถูกต้องเสมอ เพราะมีพุทธภาษิตโดยเฉพาะคือ กาลามสูตรระบุไว้ชัดในเรื่องนี้”

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) อ้างถึงในกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (๒๕๕๙ : ๙) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวหลักการเชื่อ ในหนังสือพุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความไว้ว่า “ศรัทธาที่มุ่งหมาย ในกระบวนการพัฒนาปัญญานั้น อาจให้ความหมายสั้นๆ ว่า เป็นความซาบซึ้งด้วยมั่นใจในเหตุผล เท่าที่ตนมองเห็นคือ มั่นใจ ในตนเองโดยเหตุผลว่าจุดหมายที่อยู่เบื้องหน้านั้นเป็นไปได้จริงแท้และมีค่า ควรแก่การที่ตนจะดำเนินไปให้ถึงเป็นศรัทธาที่เร้าใจ อยากจะให้พิสูจน์ความจริงของเหตุผลที่มองเห็น อยู่เบื้องหน้านั้นต่อๆ ยิงๆ ขึ้นไป เป็นบันไดขั้นต้นสู่ความรู้ตรงข้ามกับความรู้สึกลมบใจให้ แบบอวเคว ซึ่งทำให้หยุดคิดหาเหตุผลต่อไป”

พระมหาภาณุภาณุโก (กลิ่นปราชญ์) อ้างถึงในกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (๒๕๕๙ : ๑๐) ได้กล่าวไว้ว่า “ศรัทธามีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นที่มาของความรู้ในทางพุทธศาสนา ที่เรียกว่า ปัญญา โดยพิจารณาจากจุดหมายปลายทางของศรัทธา เพราะพุทธปรัชญา มีการให้ค่าแก่ศรัทธา ในฐานะเป็นที่มาของความรู้สูงสุดของมนุษย์ก็คือ ปัญญานั้นเอง ทั้งนี้ เพราะจุดหมายปลายทางของ การปฏิบัติธรรม ก็คือ ปัญญาและต้องดำเนินไปด้วยปัญญา หรือใช้ปัญญาเป็นแม่บทใหญ่ ความรู้ขั้น ปัญญาดังกล่าว เป็นความรู้ที่เกิดจากอภิญญา อันเป็นประสบการณ์ตรงของผู้ปฏิบัติเอง ดังนั้น เมื่อพิจารณา ถึงญาณวิทยาของพุทธปรัชญา จึงมีลักษณะเป็นประสบการณ์นิยม (Experientialist) หรือประจักษ์นิยม (Empiricist) ซึ่งจะต้องได้ปัญญามาด้วยมิตติของภาคปฏิบัติ โดยมีศรัทธาเป็นตัวเร้าให้ลงมือปฏิบัติ จน

บรรลุปัญญาขั้นสูงสุด จึงเป็นอันสรุปได้ว่าหลักการแห่งความรู้ของพุทธปรัชญา คือ ปัญญาอันจะเข้าถึงด้วยวิธีการแห่งศรัทธา”

พระมหาประสพฤกษ์ จารุวาโท (รัตนยงค์) อ่างถึงในกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (๒๕๕๙ : ๑๐) กล่าว ไว้ว่า “ความเชื่อทำให้มนุษย์เกิดพลังทางด้านจิตใจมีกำลังใจมีความหวังเพิ่มขึ้น ในการมีชีวิตอยู่อย่างปลอดภัย ความเชื่อจึงมีความจำเป็นและมีความสำคัญกับทุก ๆ คน ความเชื่อเป็นขั้นตอนของการพัฒนาปัญญาในระดับเริ่มต้น เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุดในการทำให้บุคคลเข้าสู่ระบบหรือหลักการประพฤติปฏิบัติตามกฎศีลธรรมทางศาสนา เมื่อเกิดความเชื่อ ความศรัทธาขึ้นก็ย่อมมีการกราบไหว้บูชาอ่อนน้อมบวงสรวงตามขึ้นมาอีกทีหนึ่ง”

ศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่หล่อหลอมมนุษย์ให้มีความรู้สึกร่วมกันว่าเขาและเพื่อนพ้องที่นับถือศาสนาเดียวกับเขาเป็นกลุ่มเดียวกัน ศาสนาจึงเป็นสถาบันหลอมรวมมนุษย์ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันที่ทรงพลังมากที่สุดสถาบันหนึ่ง และในขณะเดียวกันศาสนาอาจสร้างความรู้สึกให้บุคคลในศาสนาหนึ่ง รู้สึกว่าบุคคลในอีกศาสนาหนึ่งเป็นพวกการกระทบกระทั่งทางความเชื่อในเรื่องของศาสนาเคยขึ้นอยู่เนื่อง ๆ ทั้งอดีตและปัจจุบันหลายครั้งได้ลุกลามกลายมาเป็นความกระทบกระทั่งกันระหว่างกลุ่มชนและเกิดสงครามในที่สุด ศาสนาจึงเป็นเรื่องต้องระมัดระวังในสังคมใดมีผู้นับถือศาสนามากมายหลายศาสนา สังคมนั้นยิ่งต้องระมัดระวังในเรื่องศาสนาให้มาก โดยเฉพาะสังคมในประเทศไทย ซึ่งให้เสรีภาพในการนับถือศาสนาต่างๆ มีทั้งพุทธ คริสต์ อิสลาม และศาสนาอื่น ๆ แต่ก็สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า มนุษย์ไม่อาจขาดความเชื่อหรือความคิดได้เพราะหากขาดความเชื่อมนุษย์จะไม่เข้าใจตนเองและไม่เข้าใจโลกหรือสภาพสิ่งแวดล้อมได้ ถ้าไม่เข้าใจสิ่งเหล่านั้นแล้ว มนุษย์ก็ไม่อาจดำรงชีวิตอยู่ได้ ตัวอย่าง หากไม่รู้ว่าตนเป็นใคร ชายหรือหญิง เด็กหรือผู้ใหญ่ ก็จะไม่อาจติดต่อกับผู้อื่นได้ หากไม่มีความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมก็ไม่อาจใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมหรืออาจเกิดอันตรายจากสภาพแวดล้อมได้ การเข้าใจหรือมีความเชื่อในสิ่งเหล่านี้จึงทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ชีวิตมนุษย์มีทั้งสิ่งที่เห็นได้พิสูจน์ได้เข้าใจได้ หากมนุษย์ไม่มีความคิดหรือความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้เป็นฐานไว้บ้างแล้ว มนุษย์ก็จะไม่สามารถประพฤติปฏิบัติเกี่ยวกับสิ่งเหล่านั้นได้ เช่น อนาคตเป็นสิ่งที่ยังมองไม่ถึง ผีหรือเทวดาเป็นสิ่งที่มองไม่เห็น ความรัก ความซึ้ง ความดี ความชั่ว ก็วัดไม่ได้มนุษย์จะต้องอาศัยความเชื่อหรือสร้างความคิด เกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้ไว้เป็นทุนเพื่อจะได้ประพฤติปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นเพื่อเสริมต่อจากสิ่งเหล่านั้นได้ถูกต้องและความเชื่อทำให้มนุษย์เกิดความมั่นใจ เช่น เมื่อมนุษย์เชื่อว่าเครื่องบิน สามารถบินในอากาศได้ มนุษย์สามารถควบคุมเครื่องบินให้ถลาขึ้นสู่อากาศได้ มนุษย์เชื่อว่าตนมีกำลังกายดีก็จะมี ความมั่นใจในการต่อสู้ เพราะเชื่อว่าล้มมาอาชีพเป็นการทำได้ แม้ยากลำบากก็มีกำลังใจฝ่าฟันทำ เป็นต้นความเชื่อทำให้เกิดความสบายใจ

เช่น เชื่อในเจตนาของพระเจ้าที่จะทดลองความอดทนทุกข์ยาก จึงทำให้เจ็บปวดไม่หายหรือทำความพยายามแล้วไม่สำเร็จ คนไข้เชื่อความสามารถของหมอจึงยอมให้ผ่าตัดด้วยความสบายใจ เป็นต้น

๑.๒ หลักศาสนาพุทธ

นับตั้งแต่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระบรมศาสดาแห่งพระพุทธศาสนา ตรัสรู้ซึ่งสามารถสรุปได้เป็นหลักอริยสัจ ๔ หรือการมีอยู่ของความจริง ๔ ประการคือทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ ความดับทุกข์และหนทางไปสู่ความดับทุกข์ทำให้เมื่อสี่สัปดาห์ก่อนพุทธศักราช พระพุทธองค์ทรงเผยแผ่คำสั่งสอนไปยังมหาชน จนเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาในความรู้แจ้ง เห็นจริง และลักษณะเด่นของพระพุทธศาสนาที่สอนให้พึ่งพาตนเอง โดยใช้หลักวิเคราะห์ที่มีลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์ คือ มีเหตุและผลที่สามารถอธิบายได้และสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้จริง พุทธศาสนิกชนทั่วโลกจึงมีพระพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข บนหนทางแห่งความไม่ประมาทความรีบง่าย ดังคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ที่ทรงเผยแผ่ไว้แต่ครั้งโบราณกาล หากยังคงหลักแห่งความเป็นจริงที่สามารถนำไปใช้แก้ไขปัญหาต่างๆ ได้แม้ในยามที่โลกแปรเปลี่ยนไปจนเทคโนโลยีบางอย่างเองยังตกยุคหายสาบสูญไป แต่พระพุทธศาสนาก็ยังคงทันสมัยอยู่เสมออย่างไม่เปลี่ยนแปลง

พระพุทธศาสนา คือ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ครั้นพุทธกาล เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้ พระพุทธศาสนายังไม่ถึงกำเนิดขึ้น จนอีกสองเดือนต่อมา เมื่อทรงแสดงพระธรรมเทศนาครั้งแรก (ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร) จึงทำให้เกิดพระพุทธศาสนาขึ้น และมีผู้ฟัง หรือสาวก (“สาวก” แปลว่าผู้ฟัง ผู้ฟังคำสั่งสอนศิษย์ คำคู่กับ “สาวิกา” คือ ผู้ฟังหรือศิษย์ฝ่ายหญิง) กับหมู่ชนที่นับถือพระพุทธศาสนา เรียกอีกชื่อหนึ่งว่าพุทธบริษัท มี ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ซึ่งเมื่อได้ฟังพระธรรมเทศนาแล้วก็นำไปปฏิบัติตาม ต่อมาเมื่อมีผู้ฟัง และผู้ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นจำนวนมาก ก็มีการจัดตั้งเป็น ชุมชน เป็นสถาบัน เป็นองค์กร เพื่อรับผิดชอบดูแลการเรียนและการปฏิบัติ ตลอดจนมีศาสนพิธี ศาสนวัตถุ ศาสนสถาน และกิจการต่าง ๆ ความหมายของ พระพุทธศาสนาจึงขยายกว้างออกไปครอบคลุมสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ด้วย(กรมการศาสนา, ๒๕๖๑ : ๒๑)

พระพุทธศาสนามีพระรัตนตรัยเป็นหลักสำคัญสูงสุด พระรัตนตรัย แปลว่า “แก้วประเสริฐ ๓ ดวง” หมายถึง สิ่งที่มีค่าและเคารพบูชาสูงสุดของพุทธศาสนิกชน ๓ อย่าง คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์มีความหมายดังนี้(กรมการศาสนา, ๒๕๖๑ : ๒๑ - ๒๓)

พระพุทธ หรือ พระพุทธเจ้า หรือที่เรียกเต็มว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้า หมายถึง พระผู้ทรงตรัสรู้เองโดยชอบ คือรู้อริยสัจ ๔ โดยไม่เคยได้เรียนรู้จากผู้อื่น แล้วทรงเป็นผู้เริ่มประกาศสั่งธรรม ทรงเป็นผู้ประดิษฐานพระพุทธศาสนาสอนมนุษย์ให้ประพฤติดชอบด้วยกายวาจาใจ พระพุทธคุณอาจจำแนกได้หลายหมวด แต่ที่กล่าวถึงทั่วไป หมวด ๓ คือ

๑. พระปัญญาคุณ พระองค์ทรงมีพระปัญญาที่ทรงรู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง

๒. พระบริสุทธิดุณ พระองค์ทรงมีพระทัยบริสุทธิ์สะอาดหมดจด ปราศจาก
 อาสวกิเลสคือสิ่งที่ทำให้จิตเศร้าหมองทั้งปวง

๓. พระมหากรุณาคุณ พระองค์ทรงมีพระมหากรุณา ซึ่งทรงมุ่งช่วยเหลือชาวโลก
 และสรรพสัตว์ทั้งปวงรวมทั้งเทวดาและพรหม ให้หลุดพ้นจากความทุกข์

พระธรรม คือ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งประกอบด้วยหลักความจริง และ
 หลักความประพฤติ คำสั่งสอนทั้งหมดของพระพุทธเจ้ามีคำเรียกเต็มว่า พระธรรมวินัยซึ่งประกอบด้วยธรรม
 ได้แก่ คำสอนแสดงหลักความจริงและกำกับความประพฤติ แนะนำความประพฤติ และวินัยได้แก่
 บทบัญญัติที่กำหนดระเบียบความเป็นอยู่

พระพุทธเจ้าได้ทรงมอบพระธรรมวินัยให้เป็นพระศาสนาของชาวพุทธ
 ดังพระพุทธพจน์ในมหาปริณิพพานสูตร (ที่ขนิภาย มหาวรรค (ที่.ม.) ๑๐/๑๔๑) ที่ตรัสว่า “ดูก่อนอานนท์
 ธรรมและวินัยใด ที่เราได้แสดงแล้วและบัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย ธรรมและวินัยนั้นจะเป็นศาสนา
 ของเธอทั้งหลายโดยกาลที่เราล่วงลับไป”

พระธรรมวินัยนี้ พระมหากัสสปะได้เป็นประธานคณะสงฆ์ซึ่งประกอบด้วย
 พระอรหันต์ ๕๐๐ รูป จัดสังคายนารวบรวมไว้เป็นพระไตรปิฎกซึ่งคณะสงฆ์ เถรวาทได้ทรงจำและรักษาไว้
 ได้อย่างบริสุทธิ์บริบูรณ์มาจนถึงปัจจุบันนี้

พระสงฆ์ คือ หมู่สาวกของพระพุทธเจ้าพระองค์ทรงเน้นที่อริยสงฆ์ ซึ่งหมายถึง
 พุทธบริษัท ๔ ที่ปฏิบัติธรรมจนบรรลุมรรคผลเป็นพระอริยบุคคล ซึ่งมี ๔ ชั้น จากต้นไปสูง ดังมี
 พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์ ส่วนพระสงฆ์ที่อุปสมบทแล้ว ยังไม่บรรลุ
 มรรคผลนั้น เรียกว่า สมมติสงฆ์

การถึงหรือการยึดพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งที่ระลึก มีความหมายและมีความสำคัญ
 สูงสุดต่อชาวพุทธในการดำเนินชีวิตเพื่อพัฒนาตนให้เป็นไปตามวิธีการของอริยมรรคมีองค์ ๘ และ
 แก้ไขทุกข์ตามหลักอริยสัจ ๔ ได้ ดังนี้(กรมการศาสนา, ๒๕๖๑ : ๒๔)

พระพุทธเจ้า เป็นที่ระลึกให้มั่นใจว่า มนุษย์คือเราทุกคนนี้ มีสติปัญญา ความสามารถ
 ที่อาจฝึกปรือหรือพัฒนาให้บริบูรณ์ได้ สามารถหยั่งรู้สัจธรรมบรรลุ ความหลุดพ้นเป็นอิสระไร้ทุกข์
 ลอยเหนือโลกธรรม และมีความดีสูงเลิศที่แม้แต่เทพเจ้าและพรหมก็เคารพบูชา ดังมี พระบรมศาสดา
 เป็นองค์นำทำให้ชาวพุทธมั่นใจและเห็นความสำคัญสูงสุดของความเชื่อในปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า
 (ตถาคตโพธิศรัทธา)

พระธรรม เป็นที่ระลึกให้มั่นใจว่า ความจริงหรือสัจธรรมเป็นภาวะที่ดำรงอยู่
 โดยธรรมดา สิ่งทั้งปวงเป็นไปตามเหตุปัจจัย ถ้ารู้จักมองดูรู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามสภาวะที่มันเป็นจริง
 ปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายด้วยความรู้เท่าทันสภาวะ และกระทำการที่ตัวเหตุปัจจัยก็จะแก้ไขปัญหาได้ดีที่สุด
 เข้าถึงธรรมและมีชีวิตที่ดีที่สุด

พระสงฆ์ เป็นที่ระลึกให้มั่นใจว่า สังคมตั้งงามมีธรรมเป็นรากฐาน ประกอบด้วยสมาชิกผู้มีจิตใจไร้หรือห่างทุกข์ เป็นอิสระเสรี แม้มีพัฒนาการแห่งชนระดับแตกต่างกัน แต่ก็อยู่ร่วมกันด้วยดี มีความเสมอกันโดยมนุษย์ทุกคนมีส่วนร่วมสร้างสังคมเช่นนี้ได้ ด้วยการรู้ธรรมและปฏิบัติตามธรรม

ถ้าไม่มีความมั่นใจในพระรัตนตรัย ก็ต้องพึ่งปัจจัยภายนอก แต่ถ้ามั่นใจพระรัตนตรัยก็จะเรียนรู้การแก้ไขทุกข์ตามหลักอริยสัจจ์ในพระพุทธศาสนาอันเป็นการทำกรรมดีด้วยตนเอง มีตนเป็นที่พึ่งได้อย่างมั่นใจ

กล่าวโดยสรุปอย่างย่อที่สุด ก็คือ(กรมการศาสนา, ๒๕๖๑ : ๓๐) พระพุทธเจ้าทรงสอนอริยสัจจ์เพื่อให้ เห็นทุกข์ เข้าใจทุกข์ และละเหตุแห่งทุกข์ แล้วเจริญเหตุแห่งความดับทุกข์ เพื่อจะได้เข้าถึงการอยู่อย่างเป็นอิสระพ้นจากทุกข์ หรือกล่าวสรุปประโยคเดียวได้ว่า “ทุกข์สำหรับเห็น สุขสำหรับเป็น” หรือ “เห็นทุกข์เพื่ออยู่เป็นสุข”

๑.๓ ข้อปฏิบัติในชีวิตประจำวันของชาวพุทธ

เมื่อชาวพุทธมีพระรัตนตรัยเป็นสิ่งที่มีความค่าและเคารพบูชาสูงสุด ชาวพุทธจึงมีการยึดเอาพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งที่ระลึก ซึ่งเรียกว่า สรณคมน์ หรือ ไตรสรณคมน์ และปัจจุบันนี้มีคำเรียกคฤหัสถ์ชายหญิง ทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่ ผู้ประกาศตน ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ (ที่พึ่งที่ระลึก) ว่าพุทธมามกะ (สำหรับผู้ชาย) และพุทธมามิกา (สำหรับผู้หญิง) ซึ่งแปลว่า “ผู้นับถือพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่ง ของตน” โดยชาวพุทธมีข้อปฏิบัติในชีวิตประจำวันที่เหมาะสม สามารถสรุปได้ ดังนี้ (กรมการศาสนา, ๒๕๖๑ : ๓๒ - ๓๘)

๑.๓.๑ การบูชาพระประจำวันธรรมดาชาวพุทธย่อมมีจิตใจตั้งใจเนื่องด้วยพระรัตนตรัยมีพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งที่ระลึกในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อให้ตนมีความประพฤติดี ประพฤติชอบ มีความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าปราศจากภัยอันตรายต่าง ๆ และอยู่เย็นเป็นสุข จึงนิยมเคารพสักการบูชาพระรัตนตรัยเป็นประจำวันละ ๒ ครั้ง เป็นอย่างน้อย คือ๑. ตอนเช้าก่อนออกจากบ้านไป ประกอบภารกิจการทำงาน ๒. ตอนกลางคืน ก่อนนอนพักผ่อน นอกจากนั้น ยังนิยมสักการบูชาพระรัตนตรัยเป็นกรณีพิเศษอีก ๒ คราว คือ ก. คราวเกิดความไม่สบายใจ ข. คราวจะตัดสินใจเรื่องสำคัญ

๑.๓.๒ การบูชาพระก่อนออกจากบ้านทุกวัน เวลาเช้าก่อนออกจากบ้านเมื่อแต่งกายเรียบร้อยแล้ว ชาวพุทธทั้งหลายผู้เคร่งต่อศาสนาย่อมนิยมเข้าห้องพระ หรือไปที่บูชาพระ แล้วนั่งคุกเข่า จุดเครื่องสักการบูชาพระ คือ ๑.จุดเทียนเล่มขวาของพระพุทธรูปก่อน แล้วจุดเทียนเล่มซ้าย๒.จุดธูป๓ ดอก แล้วปักที่กระถางธูป แล้วกราบพระรัตนตรัย แบบเบญจางคประดิษฐ์ (คือทั้งหน้าผาก ฝ่ามือทั้งสองและหัวเข่าทั้งสองลงจุดพื้น) ๓ ครั้ง แล้วประนมมือ กล่าวคำบูชาพระรัตนตรัยต่อไป

๑.๓.๓ การสวดมนต์ก่อนนอนชาวพุทธก่อนจะนอนนิยมสวดมนต์เป็นภารกิจสุดท้ายประจำวัน โดยจุดเครื่องสักการบูชาพระรัตนตรัย แล้วกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ ประนมมือ

กล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย แล้วนั่งพับเพียบประนมมือ ตั้งใจสวดบทไตรสรณคมน์ บทสรรเสริญพระพุทธรูป พระธรรมคุณและพระสังฆคุณแล้วแผ่เมตตาก่อนนอน เพื่อตั้งความปรารถนาดีให้สิ่งมีชีวิตทุกชนิด มีความสุข ปราศจากทุกข์ ไม่มีเวร ไม่คับแค้นใจ รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งปวง

๑.๓.๔ การทำบุญใส่บาตรและการกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลการทำบุญใส่บาตร ในแต่ละวันพุทธศาสนิกชนมีหน้าที่ทำบุญใส่บาตร เพื่อทำนุบำรุงรักษาพระพุทธศาสนาไว้ เนื่องจาก พระสงฆ์เป็นพุทธบุตร เป็นผู้ควรสักการะและเป็นเนื่อานบุญของโลกที่ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า จะดำรงชีพ อยู่ได้ก็ต้องอาศัยความอุปถัมภ์จากญาติโยมโดยการถวายอาหารและปัจจัยอื่นการใส่บาตรเป็นการถวาย ภัตตาหารเข้าแก่พระสงฆ์ซึ่งอยู่ในพระธรรมวินัย พระฉันอาหารหลังเที่ยงวัน เพราะฉะนั้นการใส่บาตร มักจะเริ่มตั้งแต่รุ่งอรุณ เวลาประมาณ ๘ นาฬิกาของแต่ละวันให้แก่พระภิกษุสามเณรที่ออกบิณฑบาต

ภัตตาหารที่ถวายเป็นอาหารคาวหวานที่มีความบริสุทธิ์ คือ ได้มาโดยสุจริต ถวายด้วยเจตนาอันเป็นกุศลผู้ถวายอาหารมีการสำรวมกิริยาทุกประการ เช่น การแต่งกายเรียบร้อย กิริยาอ่อนน้อมด้วยความเคารพ ไม่ชวนพระสงฆ์ผู้รับบิณฑบาตพูดคุยหรือสนทนา เมื่อใส่บาตรแล้ว ผู้ถวายพึงประนมมือแสดงความเคารพ พร้อมอธิษฐานขอพรตามความตั้งใจปรารถนาพระสงฆ์ก็จะรับ บิณฑบาตด้วยกิริยาสำรวมแล้วจากไป หรืออาจให้พรเป็นภาษาบาลีแก่ผู้ใส่บาตรก่อนจากไปหากพระสงฆ์ให้ พร ผู้ใส่บาตรพึงประนมมือรับพรจนจบการให้พร

๑.๓.๕ การกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลการกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศล เป็นพิธีทางศาสนา อย่างหนึ่งที่ปฏิบัติร่วมกับพิธีบุญต่าง ๆ เช่น ทำหลังจากการทำบุญใส่บาตร หลังจากเสร็จพิธีงานมงคล (งานมงคลสมรสงานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานวันเกิด) และภายหลังพิธีงานมงคล (เช่น พิธีศพ งานทำบุญ หลังพิธีเผาศพแล้ว ๗ วัน ๑๐๐ วันให้แก่ผู้วายชนม์)

พิธีกรวดน้ำทำโดยผู้กรวดน้ำรินน้ำจากภาชนะใส่น้ำที่เหมาะสม หรือจากที่กรวดน้ำ ที่จัดไว้โดยเฉพาะลงที่รองน้ำ ขณะที่พระสงฆ์กล่าวให้พรเป็นภาษาบาลี ด้วยบท “ยถา วาริวหา...” ด้วยการนึกถึงและอธิษฐานส่วนบุญกุศลให้แก่บุคคลผู้ล่วงลับไปแล้วหรือเจ้ากรรมนายเวร น้ำต้องริน ให้หมดเมื่อพระสงฆ์ สวดบท “สัพพีติโย” แล้วผู้กรวดน้ำพึงประนมมือรับพรจนสิ้นสุดการสวดให้พร เป็นอันเสร็จพิธี

๑.๓.๖ การรักษาศีล และการปฏิบัติสมณะและวิปัสสนาในชีวิตประจำวัน การสมาทานศีลหมายถึงการรับเอาศีลมาปฏิบัติ หรือการถือศีล ซึ่งมีทั้ง การสมาทานศีล ๕ และการ สมาทานศีล ๘ (อุโบสถศีล)ศีลห้า เป็นศีลประจำตัวของอุบาสกอุบาสิกา เป็นศีลที่พึงรักษาเป็นประจำ จึงเรียกอีกชื่อว่า “นิจศีล” โดยมุ่งควบคุมกายและวาจาให้ละเว้นสิ่งไม่ดี ๕ ประการ คือ ๑. ละเว้นจาก การฆ่าสัตว์ ๒. ละเว้นจากการลักทรัพย์ ๓. ละเว้นจากการประพฤติผิดในกาม ๔. ละเว้นจากการพูดเท็จและ ๕. ละเว้นจากการดื่มน้ำเมาศีล ๕ นับเป็นการจัดระเบียบสังคมขั้นพื้นฐานซึ่งจะเป็นหลัก แต่ทุกคนจะได้ ใช้ชีวิตหรือทำความดีอื่นให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นได้อย่างสะอาดศีล ๘ (อุโบสถศีล) ประกอบด้วยข้อปฏิบัติ ๘

ประการ ได้แก่ ๑.ละเว้นจากการฆ่าสัตว์ ๒.ละเว้นจากการลักทรัพย์ ๓.ละเว้นจากการประพฤติดิต
พรหมจรรย์ คือ ละเว้นจากการร่วมประเวณี ๔.ละเว้นจากการพูดเท็จ ๕.ละเว้นจากการดื่มน้ำเมา ๖.ละ
เว้นจากการรับประทานอาหารยามวิกาล (นับแต่เวลาเที่ยงแล้ว เป็นต้นไป) ๗.ละเว้นจากการฟ้อนรำ ขับร้อง
บรรเลงดนตรี ดูการละเล่นอันเป็นข้าศึกต่อพรหมจรรย์ การตัดทรงดอกไม้ของหอมและเครื่องลูบไล้ซึ่ง
ใช้เป็นเครื่องประดับตกแต่งหนานุ่ม และ ๘.ละเว้นจากการนอนบนที่นอนอันสูงใหญ่

การปฏิบัติสมณะและวิปัสสนาเป็น ๒ วิธีของภาวนา ภาวนา แปลว่า “การทำ
ให้มีขึ้น เป็นขึ้น แบ่งออกเป็น ๒ อย่าง คือ เป็นขึ้น หรือการเจริญ” เมื่อใช้ในความหมายของธรรมะ
คือ การฝึกอบรมจิตใจ แบ่งออกเป็น ๒ อย่างคือ ๑.สมถภาวนา คือ การฝึกอบรมจิตให้เกิดความสงบ
หรือการฝึกสมาธิ ๒.วิปัสสนาภาวนา คือ การฝึกอบรมเจริญปัญญาให้เกิดความรู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตาม
ความเป็นจริงหรือเรียกสั้นๆ ว่าการเจริญปัญญา

ในคัมภีร์สมัยหลัง บางที่เรียกภาวนาว่า “กรรมฐาน” ซึ่งแปลว่าที่ตั้งแห่งงาน
ทำความเพียรฝึกอบรมจิต จึงเกิดคำเรียกว่า “สมถกรรมฐาน” และ “วิปัสสนากรรมฐาน”

การปฏิบัติสมณะหรือสมาธิในชีวิตประจำวัน มักนิยมทำตอนเช้า หรือ ก่อนนอน
หลังจากการบูชาพระและการสวดมนต์ประจำวัน เพราะสมณะต้องการบรรยากาศที่สงบและต่อเนื่อง
โดยอาจจะฝึกปฏิบัติบ่อยไปหากมาก เช่น เริ่มจาก ๓ นาที ๕ นาที จนเมื่อชำนาญก็จะปฏิบัติวันละครึ่งชั่วโมง
หรือหนึ่งชั่วโมง การปฏิบัติทำโดยหลังจากสวดมนต์เสร็จ ก็นั่งขัดสมาธิ หรือผู้ที่ไม่ถนัดหรือมีปัญหา
ทางสุขภาพจะนั่งเก้าอี้ก็ได้ แล้วกำหนดอารมณ์ใดอารมณ์หนึ่งให้จิตนิ่ง ความเป็นหนึ่งในการพิจารณา
อารมณ์นั้น ที่ใช้กันมาก คือ พุทธานุสติ การตาม ระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า โดยกำหนดเวลาหายใจเข้า
ว่า “พุท” เวลาหายใจออกว่า “โธ” อีกวิธีหนึ่งที่ใช้กันมาก คือ อานาปานสติ การตามระลึกกำหนด
ลมหายใจเข้าออก โดยกำหนดจุดตรงหน้าท้อง หายใจเข้าว่า “พองหนอ” หายใจออกว่า “ยุบหนอ”
เมื่อฝึกสมณะเป็นประจำสม่ำเสมอ ต่อไปในชีวิตประจำวันเวลาทำงานผู้ปฏิบัติจะรู้ว่าใจมีสมาธิ
มีความมั่นคงมากขึ้น ไม่วอกแวกฟุ้งซ่านมากเหมือนกับคนที่ไม่ได้ฝึกสมณะส่วนการปฏิบัติวิปัสสนา
ในชีวิตประจำวันนั้น จะปฏิบัติที่ไหนเมื่อไรก็ได้ ขอให้ฝึกพิจารณาให้เกิดปัญญารู้เท่าทันสิ่งทั้งหลายทั้งปวง
ไม่ว่าวัตถุสิ่งของ (รูป) และความคิดนึก การรู้อารมณ์ใดๆ (นาม) ในทางทวาร (ประตู) ทั้ง ๖ ของร่างกายเรา
คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ไม่ว่าจะเป็นการเห็น ได้ยิน ได้กลิ่น ลิ้มรส ถูกต้องสัมผัส และจิตใจที่คิดนึก
ทั้งรูปและนามทุกทวารล้วนแต่มีความเกิดขึ้น ตั้งอยู่ชั่วคราวแล้วก็ดับไป ตกอยู่ใต้กฎไตรลักษณ์ หรือ
สามัญลักษณะ ๓ อย่าง คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ดังกล่าวในตอนต้นแล้ว

๑.๔ ลักษณะชุมชนของผู้นับถือศาสนาพุทธ

ชุมชนของผู้นับถือศาสนาพุทธ มักจะมีการทำกิจกรรมทางศาสนาร่วมกัน
มีความเป็นหนึ่งเดียวในรูปแบบการใช้ชีวิตทางศาสนา จะมีวัดเป็นศูนย์กลางสำหรับการเรียนรู้และ

กิจกรรมทางศาสนา ความเป็นวัดจะมีความเป็นหนึ่งเดียว โดยมีผู้นำของวัดเป็นตัวเชื่อมหลักระหว่างผู้คนในชุมชนและศาสนา จะมีลักษณะของความเป็นชุมชนผู้นับถือศาสนาพุทธหลักๆ ดังต่อไปนี้ (มนตรี เพชรนาจักร, ๒๕๕๗: ๓ - ๖)

๑.๔.๑ ศาสนาพุทธคือศาสนาหลักของชุมชน ชีวิตของผู้คนในชุมชนตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายในวันชีวิตหนึ่งเกิดขึ้นบนโลก หากชีวิตนั้นไม่แข็งแรง ผู้นับถือศาสนาพุทธมักบ่นบาลกับหลวงพ่อดังค้ำค้ำที่ตนเชื่อถือ เด็กน้อยบางคนเมื่อโตมาระดับหนึ่ง เจ็บป่วยบ่อยๆ พ่อแม่มักพาไปให้พระผูกข้อมือให้ เมื่อถึงวันเกิด ผู้คนจำนวนหนึ่งจะนิยมจัดเตรียมอาหารไปถวายพระเพื่อเป็นการทำบุญ บางคนนิยมเข้าวัดปฏิบัติธรรม และเมื่อถึงวันตายคนในชุมชนจะจัดพิธีบำเพ็ญกุศลศพขึ้นมา งานดังกล่าวจะมีการนำเนื้อหาทางพุทธศาสนาเข้ามาใช้ เช่น การจัดให้มีการแสดงธรรมเป็นภาษาไทย การจัดให้มีการสมทานศีล เป็นต้น

๑.๔.๒ วัดคือศูนย์กลางของชุมชนหากชุมชนยังไม่มีวัด ผู้นำและสมาชิกของชุมชนจะพยายามเพื่อให้ได้มาซึ่งวัด บางชุมชนที่มีวัดอยู่แล้ว พื้นที่ภายในวัดจะถูกนำไปใช้ในการประชุมสมาชิกของหมู่บ้าน การจัดพิธีต่างๆ เช่น พิธีบวช พิธีศพ เป็นต้น นอกจากนั้น ที่น่าสังเกตได้เป็นอย่างดีคือการทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา และวันสำคัญอื่น ๆ วัดจะเป็นสถานที่สำหรับการทำบุญของผู้คนในชุมชนวัดคือศูนย์กลางของจิตใจในชุมชนด้วย

๑.๔.๓ พระพุทธรูปและสัญลักษณ์ทางพุทธประจำบ้านด้วยเหตุผล ๒ ประการคือ ๑. เพื่อเป็นการแสดงถึงศาสนาพุทธ ผู้ที่เข้าถึงเนื้อหาทางพุทธศาสนาเชิงลึกอาจมีไว้เพื่อระลึกถึงพุทธคุณคือ พระปัญญาคุณ พระบริสุทธิคุณ และพระกรุณาคุณ ผู้เข้าถึงเนื้อหาพุทธศาสนาแบบเบาอาจมีไว้เพื่อเป็นที่พึ่งทางใจ อย่างการไหว้พระสวดมนต์ โดยมีพระพุทธรูปเป็นตัวแทนพระพุทธรูปในการที่จะรับรู้การทำความดี ๒. เพื่อเป็นมรดกตกทอดถึงลูกหลาน อาจแบ่งมรดกออกเป็น ๒ ส่วนคือส่วนที่เป็นมรดกอุปถัมภ์ อันได้แก่ รูปพระ เหรียญ ที่แสดงถึงความขลังศักดิ์สิทธิ์ และมรดกนามธรรม อันได้แก่ ความดี และคุณค่าของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ควรรักษาไว้เพื่อปกป้องลูกหลานในภายหลัง พระพุทธรูปและสัญลักษณ์ทางพุทธประจำบ้านเหล่านี้ คือส่วนหนึ่งแสดงให้เห็นความเป็นชุมชนผู้นับถือศาสนาพุทธ

๑.๔.๔ งานประเพณีไม่ทิ้งลักษณะทางพุทธหนังสือพิธีกรรมและประเพณี ของกรมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรม (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๒: ๑๖) ได้แบ่งประเพณีออกเป็น ๗ ประเภทคือ ประเพณีภายในครอบครัว ประเพณีส่วนรวมตามเทศกาล ประเพณีเกี่ยวกับการแต่งกาย ประเพณีเกี่ยวกับการอาชีพ ประเพณีเกี่ยวกับการละเล่นในงานวันนักขัตฤกษ์ ประเพณีเกี่ยวกับการทำบุญ และประเพณีเกี่ยวกับการกินอาหาร หากพิจารณาโดยรวม จะเห็นว่า ประเพณีมีอยู่ ๓ ลักษณะคือ ๑. เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคล อย่างประเพณีภายในครอบครัว ประเพณีการละเล่นในวันนักขัตฤกษ์ ๒. ความจำเป็นในการมีชีวิตอยู่ อย่างประเพณีในการอาชีพ ๓. ความสัมพันธ์

ระหว่างบุคคลกับความเชื่อทางศาสนา อย่างประเพณีเกี่ยวกับการทำบุญ อย่างไรก็ตาม หากพิจารณา ลักษณะชุมชนของผู้นับถือศาสนาพุทธ จะสังเกตได้ว่า ประเพณีทั้งหมดจะมีการนำแนวคิดทางพุทธศาสนามาใช้ควบคู่ความเป็นอยู่ของผู้คนด้วย อย่างประเพณีการกินเจ จะต้องมีการรักษาศีล ๕ ประการอันเป็นศีลพื้นฐานของชาวพุทธ ประเพณีวันสงกรานต์ จะมีการทำบุญตักบาตรก่อนที่จะมีการละเล่นตามประเพณี เป็นต้น

๑.๔.๕ การตรวจสอบพฤติกรรมมักอ้างอิงพุทธศาสนาในสังคมโซเซียลเมื่อมีเหตุการณ์บางอย่างที่เป็นความรุนแรงทางสังคม อย่างกรณี การข่มขืนแล้วฆ่าจะมีบุคคลบางกลุ่มที่ประเมินพฤติกรรมของผู้กระทำว่ามีความผิดทางศีลธรรม บางกลุ่มจะใช้อารมณ์สาปแช่งให้ตกรรคนแนวคิดเรื่องผิดศีลธรรมก็ดี การสาปแช่งให้ตกรรคนก็ดี ของสังคมผู้นับถือพุทธศาสนา เป็นแนวคิดที่อ้างอิงความเชื่อพุทธศาสนา อย่างไรก็ตาม สังคมโซเซียลอาจไม่ได้ช่วยอ้างอิงความเป็นชุมชนของผู้นับถือศาสนาพุทธได้อย่างหนักแน่นแต่หากพิจารณาพื้นที่ของชุมชนผู้นับถือศาสนาพุทธ ในกรณีที่มีเหตุการณ์เดียวกันเกิดขึ้น จะพบคำวิจารณ์บนโต๊ะกาแฟ หรือสมาคมน้ำชา ถึงกรณีดังกล่าวในเชิงอ้างอิงพุทธศาสนา นอกจากนั้น ภายในครอบครัวของชาวพุทธเอง โดยเฉพาะชาวพุทธที่เอาใจใส่ต่อพุทธศาสนา เป็นอย่างดี บุคคลเหล่านั้นมักตรวจสอบพฤติกรรมประจำวันด้วยคำถามว่า “ผิดศีลธรรมหรือไม่?” “เคยนั่งบำเพ็ญจิตภาวนาหรือไม่?” กรณีที่บุคคลหนึ่งปฏิเสธเรื่องดังกล่าว เขาจะถูกมองว่ามีพฤติกรรมที่ยังไม่ดีพอ

๑.๔.๖ การพัฒนาศาสนสถานเชิงสร้างสรรค์ เมื่อรัฐกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ศาสนสถานวัดจะได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กล่าวคือ เป็นการอนุรักษ์ของเดิมไว้ และพัฒนาสิ่งใหม่ๆให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวพุทธและต่างศาสนา อย่างกรณีวัดท่าการ้อง เดิมทีเป็นวัดโบราณเหมือนกับวัดทั่วไปในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อให้สอดคล้องกับการกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยว วัดร่วมกับฝ่ายปกครองและชาวบ้าน พัฒนาวัดให้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยว เช่น มีตลาดน้ำวัดท่าการ้อง ชาวบ้านมีรายได้เสริมด้วยการขายสินค้า การนวด เป็นต้น มีหุ่นจำลองพระเกจิต่างๆ เพื่อเป็นที่สักการะบูชาของชาวพุทธที่เข้ามาท่องเที่ยว มีหุ่นยนต์ที่ทำด้วยเหล็กตัวใหญ่ สอดคล้องกับความต้องการของเด็กๆที่มาทำบุญเชิงท่องเที่ยวกับผู้ปกครอง เป็นต้น การพัฒนาศาสนสถานเชิงสร้างสรรค์ดังกล่าวนี้ เพื่อการไม่ทิ้งพื้นฐานเดิมของพุทธศาสนา การพัฒนาพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและรองรับชาวพุทธและต่างศาสนาในทุกระดับชั้น

๑.๔.๗ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาของชุมชนองค์กรทางพุทธศาสนาของไทยอย่างวัดในชุมชนชาวพุทธ องค์กรทางพุทธจะมีกิจกรรมทางศาสนามากบ้างน้อยบ้าง ขึ้นกับผู้นำทางศาสนาที่จะมีทิศทางความคิดแบบใด กิจกรรมทางศาสนาที่เป็นหลักของทุกวัดทั่วประเทศคือ การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้จะได้รับความร่วมมือจากชุมชนชาวพุทธทั้งไกลและใกล้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชาวบ้าน โดยอาศัยกิจกรรมทางศาสนามาร่วมกัน และเป็นการแสดงถึงความเป็นชุมชนของผู้นับถือพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี

จากที่กล่าวมา ความสำคัญของพระพุทธรูปศาสนานั้น มิได้ขึ้นอยู่กับหลักธรรมที่มีความทันสมัยและทันต่อเหตุการณ์ในทุกยุคทุกสมัยเพียงอย่างเดียว แต่อยู่ที่พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย

ได้รู้แจ้งและนำไปประพฤติปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง อันจะยังผลให้เกิดความรัก ความอบอุ่น ในครอบครัว และสร้างสังคมที่สงบสุขได้อย่างยั่งยืน ซึ่งจะทำให้เป็นจริงได้ด้วยการที่พุทธศาสนิกชนมีสติ หมั่นปฏิบัติตามพระปัจฉิมโอวาทที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ก่อนเสด็จปรินิพพานที่ทรงเตือน ให้ทุกคนทำหน้าที่ ซึ่งเป็นประโยชน์ทั้งของตนและผู้อื่นให้สำเร็จด้วยความไม่ประมาทจักทำให้สังคมไทยอยู่ เย็นเป็นสุขตลอดไป

๒. การพัฒนาชุมชน

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความหมายของการพัฒนา มีนักวิชาการหลากหลายท่านได้ให้นิยามความหมายของการพัฒนาชุมชนที่หลากหลายไว้ ซึ่งผู้วิจัย ได้ศึกษาและเรียบเรียงไว้ ดังนี้

ปาริชาติ วิลัยเสถียร และคณะ(๒๕๔๒ : ๓๒) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาชุมชน หมายถึง กระบวนการซึ่งรวมเอาความมาณะพยายามของประชาชนกับฝ่ายรัฐบาลเข้าด้วยกันในการส่งเสริม สภาพของชุมชนในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เพื่อให้ชุมชนเหล่านั้นได้มีบทบาทเข้ามาร่วม ในชีวิตอันหนึ่งอันเดียวกันของประเทศชาติ และเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนสนับสนุนความเจริญ ของประเทศชาติกระบวนการนี้มีสาระสำคัญ ๒ ประการ คือ

๑. ความร่วมมือของประชาชนด้วยศรัทธา ที่จะสร้างเสริมระดับความเป็นอยู่ของตน ให้ดีขึ้นโดยอาศัยความริเริ่มของตนเองเป็นสำคัญ

๒. การกำหนดให้มีหน่วยงานของรัฐเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือด้านเทคนิคและวิธีการ เพื่อให้ความคิดริเริ่ม การช่วยตนเองและความช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ดิเรก ฤกษ์หรัย(๒๕๔๗ : ๒) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชนไว้ว่าเป็นกระบวนการในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตกลุ่มบุคคลเป้าหมาย มุ่งให้เกิดความเสมอภาคและกระจายอย่างเป็นธรรม ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมเพื่อให้เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนน้อยที่สุดทั้งนี้ กระบวนการ เปลี่ยนแปลงดังกล่าว สามารถที่จะกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลง มีโครงสร้างและระบบที่เหมาะสม ตลอดจนควบคุมอัตราการเปลี่ยนแปลงไปอย่างเหมาะสม

พรสวรรค์เนลสัน ฮีอดสัน(๒๕๕๐ : ๑๓) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชนว่า การพัฒนาชุมชนหมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงให้ประชาชนสามารถดำเนินการ โดยอาศัย ศักยภาพด้านต่างๆ ที่มีอยู่ตอบสนองความต้องการของตนเองได้ในทุกด้านที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้อำนาจในการต่อรองและมีส่วนร่วมในการกำหนดแนว ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน

วิทยากร เชียงกุล(๒๕๒๗ : ๑๗ - ๑๘) ได้กล่าวถึงการพัฒนาชุมชนไว้ว่า การพัฒนา ชุมชนที่แท้จริงควรหมายถึงการทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุขความสะอาดสบาย ความอยู่ดีกินดี ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมและจิตใจและความสงบสันติซึ่งนอกจากจะขึ้นอยู่กับ การได้รับปัจจัยทางวัตถุเพื่อสนองความต้องการของร่างกายแล้วประชาชนยังต้องการพัฒนาทางด้านการศึกษา สิ่งแวดล้อมที่ดีการพักผ่อนหย่อนใจ และการพัฒนาทางวัฒนธรรมและจิตใจด้านต่างๆ ด้วย ความต้องการทั้งหมดนี้บางครั้งเราเรียกกันว่าเป็นการพัฒนา “คุณภาพ” เพื่อให้เห็นว่าการพัฒนา

ไม่ได้ขึ้นอยู่กับปริมาณสินค้าหรือการเพิ่มรายได้เท่านั้น หากอยู่ที่การเพิ่มความพอใจความสุขของประชาชนมากกว่า

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (๒๕๓๒ : ๒๑) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของการพัฒนาชุมชนว่า สิ่งที่จะต้องพัฒนาในชุมชน ได้แก่ การพัฒนาด้านสังคม การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาด้านการเมืองการปกครองและการพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่าจุดมุ่งหมายของการพัฒนาชุมชน คือ การพัฒนาคน พัฒนาชุมชน ให้เข้มแข็งและพัฒนาเพื่อสร้างความสุขของทั้งคนทั้งชุมชนทั้งทางด้านจิตวิสัยและวัตถุวิสัยอีกอย่างหนึ่ง การพัฒนาชุมชนคือการส่งเสริมให้ประชาชนเป็นคนที่มีคุณภาพดี เป็นคนที่มีคุณธรรม และเป็นคนที่มีความสันติสุข เมื่อชุมชนเกิดการพัฒนาเพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชนให้มีความรู้เท่าทัน ความเปลี่ยนแปลงของสังคมสามารถสร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ สร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อชุมชน อันจะส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม สิ่งแวดล้อม การเมือง และวัฒนธรรมอันดีงามในชุมชนอย่างยั่งยืนดังนั้น การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาคนหรือประชาชนในชุมชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในชุมชน และการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญต่อความสำเร็จในการพัฒนา แต่ในการทำงานกับคนนั้นเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนต้องอาศัยเวลาและความอดทน ซึ่งต้องเข้าใจหลักการและปรัชญาในการพัฒนาชุมชนด้วย

การมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วม เป็นคำหลักคำหนึ่งที่นักวิชาการมักกล่าวอ้างถึง กลุ่มเป้าหมายและชุมชนในกิจกรรมนั้นๆ มีนักวิชาการหลายคนได้เสนอไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจจะตีกรอบแตกต่างกัน แต่เดิกรัฐมองในแง่ของการเน้นการมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำงาน และร่วมบำรุงรักษามากกว่าร่วมสมทบด้านวัตถุและเงิน ซึ่งอาจมีความจำเป็นอยู่ก็ตาม โดยภาพรวมแล้ว การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้นจะต้องเกี่ยวกับเรื่อง ดังนี้ ๑. ร่วมศึกษาปัญหา สาเหตุของปัญหาและความต้องการของชุมชน ๒. ร่วมคิดสร้างรูปแบบพัฒนาเพื่อแก้ไขและสนองความต้องการของชุมชน ๓. ร่วมกำหนดทิศทาง แผนงาน โครงการหรือกิจกรรม๔. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้ได้ประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม และ ๕. ร่วมบริหารงานพัฒนาทั้งสติปัญญา แรงงาน และซ่อมแซมบำรุงรักษาผลที่เกิดจากการกระทำกิจกรรมนั้นๆอย่างไรก็ตาม องค์การอนามัยโลกได้เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมที่กล่าวได้ว่าเป็นรูปแบบที่แท้จริง หรือสมบูรณ์นั้นจะต้องประกอบด้วย กระบวนการ ๔ ขั้นตอน คือ(สุธาทิพย์ เข็มน้อย, ๒๕๕๔ : ๒๕ - ๒๖)

๑. การวางแผน ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมายกำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามและประเมินผล

๒. การดำเนินกิจกรรม ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดสรรควบคุมทางการเงิน และการบริหาร

๓. การใช้ประโยชน์ ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งตนเองและการควบคุมทางสังคม

๔. การได้รับประโยชน์ ประชาชนจะต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่ที่เท่ากัน ซึ่งอาจเป็นผลประโยชน์ส่วนตัว สังคม หรือวัตถุก็ได้

นำชัย ทนุผล(๒๕๔๒ : ๑๑๗)ได้สรุปความหมาย การมีส่วนร่วมของประชาชน (people participation) ไว้ว่า เป็นกระบวนการที่สมาชิกของชุมชนมีการกระทำออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกัน ในการที่จะแสดงให้เป็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วม และการดำเนินการร่วมกันในการเพิ่มอำนาจการต่อรองทางการเมืองและเศรษฐกิจ เพื่อปรับปรุงสภาพทางสังคมในชุมชน หรือเป็นกระบวนการที่ประชาชนมีส่วนร่วมเมื่อร่วมใจในการระบุงปัญหาที่ตนประสบอยู่และร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมนั้น ให้ลุล่วงไปเพื่อประโยชน์ของชุมชนและช่วยสร้างความรู้สึกรับผิดชอบ และความเป็นเจ้าของให้เกิดกับประชาชน ทำให้การดำเนินโครงการต่างๆ ที่วางไว้ดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางได้ และมีผลให้ประชาชนสามารถช่วยตนเองได้ในระยะยาว โดยไม่ต้องคอยพึ่งพาความช่วยเหลือจากภาครัฐหรือภาคเอกชนต่อไป

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (๒๕๔๖ : ๔๒) ได้ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือการให้ประชาชนคิดริเริ่มในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน การพิจารณาตัดสินใจ การรวมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนให้เกิดความศรัทธาในตัวเอง เชื่อมมั่นในการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาต่างๆ ในชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่ประสิทธิภาพในการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชน

สากุล สถิตวิทยานันท์ (อ้างถึงในสุธาทิพย์ เข็มน้อย, ๒๕๕๔ : ๓๑) กล่าวว่า การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนานั้น เกิดจากแนวคิด ๓ ประการ คือ ประการแรก เกิดจากความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน โดยเกิดจากปัจเจกบุคคล เห็นพ้องต้องกันต้องกลายเป็นส่วนรวม ประการที่สอง เกิดจากความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้น ผลักดันให้มุ่งไปสู่การรวมกลุ่มวางแผนแล้วลงมือทำร่วมกัน และประการสุดท้าย เกิดจากการตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่ม หรือชุมชนไปในทิศทางที่ปรารถนา การตัดสินใจร่วมกันนี้จะต้องรุนแรงมากพอที่จะเกิดความริเริ่มกระทำการที่ตอบสนองความชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น เป้าหมายและทิศทางเดียวกัน

ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ (๒๕๔๑ : ๒๔๑) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าเป็นกระบวนการการดำเนินงาน รวมพลังประชาชนกับองค์กรภาครัฐหรือองค์กรเอกชน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยยึดหลักการว่า สมาชิกในชุมชนนั้นๆ จะต้องร่วมมือกันวางแผนและปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหาของประชาชน นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชน ครอบคลุมการมีส่วนร่วมของประชาชน ตั้งแต่เริ่มต้นของการวางแผน ไปจนถึง

การลงมือปฏิบัติตามแผน และประเมินผลนั้นหมายความว่า การวางโครงการใดก็ตามจะต้องเริ่มต้นด้วยการปรึกษาหารือกัน เพื่อวิเคราะห์หรือชี้ชัด (Identity) ตัวปัญหาให้ได้และประชาชนจะต้องมาร่วมกันจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและการมีส่วนร่วมวิธีแก้ปัญหาก็เห็นว่าเป็นไปไม่ได้ ไปจนถึงการลงมือปฏิบัติ การประเมินผลแล้วเสร็จก็เริ่มชี้ชัดปัญหาและวางโครงการใหม่ เป็นวงจรอย่างนี้เรื่อยไป

อคินรพีพัฒน์ (๒๕๒๗ : ๑๑๒) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนว่าอย่างน้อยก็ต้องมีลักษณะ ๒ อย่างคือ ๑. เหตุผลของการมีส่วนร่วม เช่น เข้าร่วมเพราะเกรงใจ เข้าร่วมเพราะถูกบังคับเข้าร่วมเพราะมีสิ่งจูงใจเฉพาะหน้าเข้าร่วมเพราะเข้าใจวัตถุประสงค์ของการเข้าร่วมดี เข้าร่วมเพราะเห็นว่าจะก่อประโยชน์ระยะยาวต่อตนและชุมชนและ ๒. ขั้นตอนของการเข้าร่วมของประชาชนในชุมชน แบ่งเป็นการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไขปัญหา การตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา การปฏิบัติงานกิจกรรมพัฒนาตามแผน และการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเป็นกระบวนการที่สมาชิกของชุมชนมีการกระทำร่วมกันในการแสดงให้เห็นถึงความต้องการเข้าร่วม ความสนใจเข้าร่วม และการดำเนินกิจกรรมร่วมกันในการปรับปรุง พัฒนาสภาพในชุมชน และเพิ่มอำนาจในการต่อรองทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจ

อย่างไรก็ตามการพัฒนาชุมชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยโดยอาศัยฐานทุนของชุมชนท้องถิ่นมีนักวิชาการดังเช่น ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม(สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนขององค์การมหาชน, ๒๕๕๓ : ๑๔ - ๑๖) ได้เสนอให้ขบวนองค์กรชุมชนร่วมผนึกกำลังเป็นเครือข่ายในการรวมพลังสร้างสรรค์ โดยเริ่มจากฐานทุนของชุมชนประเภทโดยชุมชนต้องเป็นฝ่ายริเริ่มเพราะชุมชนคือฐานรากของสังคมและเพราะปัญหามาปัญหาจึงมีเราต้องใช้ปัญหามาสร้างปัญญาร่วมกันโดยอาศัยทุนต่างๆของชุมชนซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๑. ทุนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรวมทุกอย่างที่เป็นธรรมชาติดินน้ำป่าอากาศสภาพที่เกิดขึ้นรอบตัวเราที่มีอยู่และที่เสื่อมโทรมเรามีสิ่งที่คืออยู่เราสามารถจัดการให้อื้อประโยชน์ต่อเราได้ โดยเฉพาะจัดการแล้วไม่ทำลายแต่สร้างเสริมให้เจริญงอกงามขึ้นส่วนที่เสื่อมโทรมไปก็ช่วยกันฟื้นฟูกันขึ้นมาใหม่เป็นต้นว่าดินร่วนน้ำเรื่องป่าฟื้นฟูได้อากาศที่ฟื้นฟูได้สภาพแวดล้อมที่สกปรกเป็นพิษเป็นภัยก็สามารถฟื้นฟูได้

๒. ทุนมนุษย์และครอบครัวซึ่งมีทั่วไปในแต่ละหมู่บ้านในแต่ละตำบลแต่ละเขตเทศบาล มีผู้คนอยู่ทุกคนล้วนมีความดีอยู่ไม่มากนักน้อยไม่มีใครที่ไม่มีความดีเลยเลวบริสุทธิ์เลวหมดทุกอย่างหาดีไม่ได้เลยเวลาโกรธเรานึกอย่างนั้นจริงๆทุกคนมีความดีเราค้นหาส่วนดีสิ่งที่ดีจะพบทุกคนไม่ว่าแม้แต่โจรอาชญากรผู้ร้ายมีความดีอยู่ถ้ามีโอกาสได้รับการดูแลรดน้ำพรวนดินประดูจต้นไม้ความดี

ก็จะงอกงามยิ่งขึ้นฉะนั้นทุนที่เรียกว่ามนุษย์และความเป็นครอบครัวมีความสำคัญมากเป็นหน่วยย่อยที่เล็กสุดของสังคมมีคุณค่าถ้าคนเรามีครอบครัวที่อบอุ่นจะเป็นฐานที่ดียิ่งให้กับมนุษย์และสังคม

๓. ทุนสังคมและวัฒนธรรมสังคมคือการรวมตัวกันของคนที่ไหนมีการรวมตัวกันดีเหนียวแน่นใกล้ชิดอบอุ่นจะเจริญงอกงามมีพัฒนาการทั้งอารมณความรู้สึกรู้สึกความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตลอดจนการใช้เทคนิควิธีการเทคโนโลยีเช่นอินเทอร์เน็ตเครื่องมือสื่อสารต่างๆถ้ารวมตัวเข้มแข็งเป็นปึกแผ่นแน่นหนาจะมีทุนทางสังคมสูงมีชาวต่างประเทศมาทำวิจัยข้อสรุปข้อค้นพบว่าปัจจัยหนึ่งที่ทำให้พื้นที่หนึ่งมีความเจริญก้าวหน้ามั่นคงกว่าอีกพื้นที่หนึ่งคือทุนทางสังคมคือความเชื่อถือไว้วางใจกันเชื่อมโยงกันเป็นกลุ่มเป็นเครือข่ายเมื่อมีปัญหาจะเกิดพลังพลังนี้จะเผชิญปัญหาได้ดีและพลังนี้ช่วยผลักดันให้ประชากรในพื้นที่ในชุมชนนั้นเจริญก้าวหน้าได้อย่างดีฉะนั้นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมหมายถึงรวมถึงความสัมพันธ์ความเกี่ยวเนื่องการเชื่อมโยงกันการที่มีคุณธรรมความดีหล่อเลี้ยงเป็นพื้นฐานการมีศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่ดีทำให้ผู้คนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขรวมถึงสนุกสนานมีความสุขนั้นคือทุนทางสังคมและวัฒนธรรม

๔. ทุนเศรษฐกิจและการเงินชุมชนทุนทางการเงินเป็นสิ่งที่ค้ำคูณมากที่สุดเพราะว่าทุกแห่งมีกลุ่มออมทรัพย์ที่เรียกชื่อต่างๆกันพัฒนาการเป็นสถาบันการเงินชุมชนก็มีเป็นธนาคารชุมชนธนาคารหมู่บ้านธนาคารตำบลสถาบันการเงินตำบลแล้วยังมีกองทุนหมู่บ้านที่รัฐสนับสนุนเงินทุนมีทั้งที่มีกฎหมายรองรับเป็นนิติบุคคลสามารถรวมตัวเป็นเครือข่ายในระดับตำบลระดับจังหวัดจนถึงระดับประเทศได้ทุนทางการเงินบ้านเรามีอยู่ทั่วไปเล็กบ้างใหญ่บ้างเข้มแข็งบ้างปานกลางบ้างสามารถเป็นพลังขับเคลื่อนให้ชุมชนและประเทศได้ด้วยทุกอย่างอื่นก็มีทุนวิสาหกิจชุมชนตลอดจนทุนที่มารวมกันจัดสวัสดิการเพราะเราใช้เงินเป็นเครื่องมือเช่นกองทุนออมวันละบาททุนที่เกี่ยวกับการออมและการกู้ทุนเพื่อกิจกรรมการค้าและอุตสาหกรรมบริการที่ตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนทั้งแบบที่รวมตัวกันหลายคนหรือทำในครอบครัวและกองทุนสวัสดิการประเภทย่อยต่างๆ

๕. ทุนการเมืองและการปกครองปัจจุบันเป็นทุนที่ติดลบประเทศไทยพัฒนาการเมืองการปกครองมาเป็นระยะเวลายาวนานนับตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองในปี๒๔๗๕ถึงปัจจุบัน๒๕๖๒ได้ผ่านมา๘๗ปีประชาธิปไตยบ้านเราพัฒนาไปพอสมควรแต่ยังจัดอยู่ในเกณฑ์อ่อนด้อยไม่แข็งแรงเท่าใดเป็นเหตุที่ทำให้มีวิกฤติอยู่ในปัจจุบันทุนการเมืองและการปกครองซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญอาจสำคัญไม่น้อยกว่าหรืออาจมากกว่าทุนทั้งสี่ประเภทแรกเพราะถ้าทุนนี้ดีต้องดีระดับประเทศระดับภูมิภาคระดับจังหวัดระดับท้องถิ่นถ้าการเมืองการปกครองเราดีหมดจะเป็นปัจจัยเกื้อหนุนได้อย่างดีในการพัฒนาประเทศทั้งทางเศรษฐกิจสังคมและอื่นๆ

ทุนทั้ง๕ประเภทเป็นทุนสำคัญและเกื้อกูลซึ่งกันเพื่อให้ชุมชนเราเข้มแข็งโดยเฉพาะทุนชุมชนที่เรามีอยู่โดยเฉพาะทางด้านการเงินที่มีความก้าวหน้าทันสมัยอันเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีแล้วทำอย่างไรทำให้ดียิ่งขึ้นก้าวหน้ายิ่งขึ้นและต้องใช้ความรู้งานวิจัยเชื่อมสถาบันการศึกษาวิจัยเพราะ

บทบาทของสถาบันการศึกษากับการขับเคลื่อนสังคมเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นต้องส่งเสริมให้เกิดการคลุกคลีเรียนรู้ร่วมคิดร่วมและต้องทำทุกมิติชุมชนสามารถทำงานวิจัยได้และอาจโยงความรู้ในต่างประเทศก็จะทำให้เกิดความแตกฉานมาก

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชน คือ การเปลี่ยนแปลงลักษณะและคุณค่าของชุมชนโดยมีการวางแผน การพัฒนาชุมชนจึงเป็นทั้งวิธีการ กระบวนการ โครงการ หรือแผนงานที่กำหนดขึ้นเพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนในด้านต่างๆ ให้ดีขึ้น โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งการตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนในชุมชนนั่นเอง ดังนั้น การพัฒนาชุมชนที่ประสบความสำเร็จจึงมิได้ขึ้นอยู่กับผลสำเร็จในทางวัตถุเท่านั้น หากแต่ขึ้นอยู่กับความสำเร็จในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางทัศนคติ ทักษะ ความรู้ และความสามารถของประชาชนเป็นสำคัญ อนึ่งการพัฒนาชุมชนคือการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจสังคม การเมือง และวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน สภาพสิ่งแวดล้อมที่เชื่อมโยงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่เจริญขึ้นดีขึ้นอย่างมีทิศทางมีเป้าหมายด้วยคนของชุมชนนั้นๆ เริ่มต้นตั้งแต่การรับรู้ถึงปัญหาความต้องการของตนเองและมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลต่างๆ ในชุมชนของตนเอง โดยขอความช่วยเหลือจากภายนอกหรือจากภาครัฐบาลให้น้อยที่สุด การดำเนินการพัฒนาต้องใช้วิธีการที่ถูกต้องพร้อมทั้งมีความที่เหมาะสมกับการพัฒนาชุมชนชุมชนอาจทำเป็นโครงการต่างๆ เพื่อจะเปลี่ยนแปลงปรับปรุงคนในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ควบคู่ไปกับการพัฒนาวัตถุโดยการใช้วิธีการที่เหมาะสมกับชุมชนนั้นๆ เป็นการกระทำที่ถูกต้องดำเนินการต่อเนื่องอย่างเป็นระบบมีขั้นตอน มีการยอมรับของส่วนรวมในชุมชน

๓. แนวคิดทฤษฎีของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักการดำรงชีวิตที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทยตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๑๗ ดังความตอนหนึ่งในพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในพิธีพระทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ว่า “การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมี พอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติ ได้แล้วจึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงโดยลำดับต่อไป

ในปี ๒๕๔๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงอธิบายความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ว่า “Self-sufficiency นั้นหมายความว่า ผลิตอะไรที่มีพอที่จะใช้ ไม่ต้องไปขอซื้อจากคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง (พึ่งตนเอง) แต่พอเพียงนี้มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คือ คำว่าพอก็เพียงพอ เพียงนี้ก็พอ ดังนั้นเอง คนเราถ้าพอในความต้องการก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศ....มีความคิดว่า ทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ

ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็คือเป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่นต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียงปฏิบัติตนพอเพียง” ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้สอดคล้องกับหลักในการดำรงชีวิตของชาวพุทธที่เรียกว่า สัมมาอาชีวะ คำว่าสัมมาอาชีวะ แปลว่าการเลี้ยงชีพชอบนับเป็นข้อหนึ่งในมรรคมีองค์แปด ซึ่งเป็นมัชฌิมาปฏิปทาหรือทางสายกลางในพระพุทธศาสนา ดังที่มูลนิธิชัยพัฒนาสรุปไว้ว่าพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) อ่างถึงในกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม(๒๕๕๘ : ๔๘-๕๐) ได้กล่าวไว้ว่า “เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินต่อไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์” ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการพัฒนาที่เป็นทางสายกลาง ซึ่งจะสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาทางวัตถุควบคู่ไปกับการพัฒนาทางจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาที่รักษาสิ่งแวดล้อมให้เป็นปฏิรูปประเทศ การพัฒนาเศรษฐกิจจะต้องไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมนั่นคือ ต้องคำนึงถึงมิติแห่งการพัฒนาให้ครบถ้วนทุกด้าน ได้แก่

๑. กายภาวนา พัฒนาทางกายซึ่งรวมถึงสิ่งแวดล้อม
๒. ศิลภาวนา พัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรม
๓. จิตภาวนา พัฒนาด้านจิตใจให้มีคุณธรรมจริยธรรมและสิ่งที่เรียกว่าความฉลาดในอารมณ์

๔. ปัญญาพัฒนา พัฒนาปัญญาสองด้าน คือ ปัญญาในทางโลกเพื่อความสำเร็จในการประกอบอาชีพ และปัญญาในทางธรรมเพื่อช่วยให้เอาชีวิตรอด จากความทุกข์หรือปัญหาชีวิต

หลักเศรษฐศาสตร์โดยทั่วไปเน้นการสนองความต้องการของมนุษย์ ดังคำนิยามที่ว่า “เศรษฐศาสตร์ คือ วิชาที่ศึกษาหาวิธีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อสนองความต้องการที่ไม่จำกัด” ความต้องการที่ไม่จำกัดก็คือตัณหาหรือความอยากนั่นเอง พระพุทธศาสนา ถือว่า ตัณหาของมนุษย์ไม่มีวันเต็มอิ่ม ดังพุทธภาษิตที่ว่า “นัตถิ ตัณหาสะมา นะที แม่น้ำเสมอด้วยตัณหาไม่มี” ทรัพยากรทั้งหมดที่มีอยู่ในโลกใบนี้จึงไม่เพียงพอต่อการสนองตัณหาที่ไม่มีวันเต็มอิ่มของมนุษย์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเสนอให้ควบคุมตัณหา คือ จำกัดความต้องการของมนุษย์ด้วยการรู้จักพอหรือสันโดษ เมื่อรู้จักพอก็โลภน้อย “เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย” ดังที่มหาตมะคานธี กล่าวไว้ว่า “โลกมีทรัพยากรเพียงพอต่อความต้องการที่แท้จริงของมนุษย์ทุกคน แต่ไม่เพียงพอต่อความโลภของมนุษย์ทุกคน” พระพุทธศาสนา ถือว่า มนุษย์เป็นส่วนผสมของนามรูป คือ ประกอบด้วยร่างกาย (รูป) และจิตใจ(นาม) ความสุขจึงมีสองอย่างได้แก่ กายิกสุขทางกาย กับเจตสิกสุข คือ สุขทางใจ การรู้จักพอเป็นการสร้างความสมดุลระหว่างสุขทางกายกับความสุขทางใจ ดังภาษิตอุทานธรรมที่ว่า

ความไม่พอใจจนเป็นคนเข็ญ

พอแล้วเป็นเศรษฐีมหาศาล

จนทั้งนอกทั้งในไม่ได้การ ต้องคิดอ่านแก้จนเป็นคนพอ

ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงสอนให้มนุษย์ทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อความ
ในชีวิต ๔ ประการดังต่อไปนี้

๑. อุตถิสุข ความสุขที่เกิดจากการแสวงหาทรัพย์ เพื่อกำจัดความขาดแคลน เพราะ
ความขาดแคลนเป็นทุกข์ ดังพุทธภาษิต “ทะฬิหิทยัง ทุกขัง โลเก ความยากจนเป็นทุกข์ในโลก”

๒. โภคสุข ความสุขที่เกิดจากการใช้สอยอย่างมีเหตุผล มีมัตตัญญุตีคือรู้จักพอประมาณ
ในการบริโภคใช้สอยทรัพยากรดังกล่าวที่ว่า “ถ้าอยากรวย อยู่อย่างคนรวย จะไม่รวย ถ้ากลัวจน
อยู่อย่างคนจน จะไม่จน”

๓. อนนสุข ความสุขจากการไม่เป็นหนี้ เพราะการเป็นลูกหนี้ทำให้ไม่มีความเป็นไท
เพราะถูกเจ้าหนี้เบียดเบียนบีบคั้น ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “อิณาทานัง ทุกขัง โลเก การเป็นหนี้เป็น
ทุกข์ในโลก”

๔. อนวัชชสุขความสุขเกิดจากการทำงานที่สุจริตปราศจากโทษภัย เพราะทรัพย์สินที่
ได้มาด้วยการทุจริตฉ้อโกงและค้ายาเสพติด เป็นต้น ไม่สร้างความสุขที่ถาวรให้กับชีวิต ความมั่งคั่งที่
เกิดจากการทำลายธรรมชาติสิ่งแวดล้อมก็ไม่สร้างความสุขที่ยั่งยืนประการใด

เกณฑ์แห่งความสุขทั้งสี่ประการนี้ ถือเป็นดัชนีชี้วัดให้กับการพัฒนาตามหลัก
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั่นคือ การพัฒนาประเทศควรเน้นที่ความสุขมวลรวมของประเทศ (Gross
National Happiness= GNH) มากกว่าจะเน้นที่ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (Gross National
Happiness= GNP)

อำพลเสนาณรงค์ (๒๕๔๒,๓๖) ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่าเศรษฐกิจพอเพียง
เป็นการพยายามพึ่งตนเองช่วยตัวเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ให้พอมีพอกินโดยเฉพาะอาหารและที่
อยู่อาศัยส่วนที่ไม่สามารถผลิตเองได้ก็แลกเปลี่ยนหรือซื้อจากภายนอกบ้างแต่ควรซื้อและใช้ของจากที่
ผลิตได้ในท้องถิ่นหรือในประเทศมากที่สุดพยายามก่อนนี้ให้น้อยที่สุดและควรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย
และพอใจในสิ่งที่ได้รับมาโดยชอบธรรมไม่ฟุ้งเฟ้อเพื่อพุ่มเฟิยเพื่อให้รายจ่ายไม่เกินรายรับและ
เศรษฐกิจพอเพียงยังเป็นการพัฒนาอย่างบูรณาการโดยไม่มองเฉพาะเศรษฐกิจอย่างเดียวต้องมองสังคม
และสิ่งแวดล้อมพร้อมๆไปกับการพัฒนาโดยการพัฒนาต้องมองรอบด้านเรียกว่าบูรณาการและ
พึ่งตนเองพึ่งเงินออมสติปัญญาและการตลาดโดยอาศัยปัจจัยในการพัฒนาคือคนและเป้าหมาย
ของคนก็คืออยู่ดีกินดีมีสุขทั้งร่างกายจิตใจสติปัญญาคุณธรรมเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ดี

ประเวศ วะสี (๒๕๔๘ : ๑๘) ได้อธิบายว่าหลักสำคัญของการสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุข คือ
การพัฒนาสังคมส่วนต่างๆ ไปพร้อมๆ กันทั้งสุขภาพร่างกายสุขภาพจิต สุขภาพสังคม และสุขภาพ
ปัญญา ซึ่งต้องมีความเชื่อมโยงกับความมั่นคงในด้านต่างๆ ด้วยการมีสิ่งแวดล้อมที่ดี ผู้คนเห็นคุณค่า

ทางจิตใจ อนุรักษ์สืบสานศิลปวัฒนธรรม มีสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวและชุมชน สร้างสวัสดิการและหลักประกันในชีวิต ควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจที่เน้นสร้างรายได้และยกระดับมาตรฐานการครองชีพ ความอยู่เย็นเป็นสุขจะเกิดขึ้นได้ต้องใช้สติและปัญญาในการครองตนให้มีสุขภาพดี ทั้งร่างกายและจิตใจภายใต้สภาพแวดล้อมและสังคมที่ดีงาม ความอยู่เย็น เป็นสุข นับเป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาสังคม โดยต้องมีการพัฒนาส่วนต่างๆ ไปพร้อมๆ กัน และมีความเชื่อมโยงกันไม่ว่าจะเป็นองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม โดยกระบวนการพัฒนาเพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมและต้องอยู่บนพื้นฐานของชุมชน ให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดแนวทางในการพัฒนาตามบริบทและวัฒนธรรมของชุมชน และยึดหลักการพัฒนาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนา เพื่อให้ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ไขปัญหา อันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

พระวิทิตา ญาณสาโร(คัมภีร์ราษฎร์) (๒๕๕๔ : บทคัดย่อ) ค้นพบว่า หลักเศรษฐกิจพอเพียง มีความสอดคล้องกับพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท กล่าวคือ มีความขยันหมั่นเพียร ในการปฏิบัติหน้าที่ การงาน และการประกอบอาชีพที่สุจริต ฝึกฝนให้มีความชำนาญและรู้จริง รู้จักใช้ปัญญาสอดส่องตรวจตราหาวิธีการที่เหมาะสมที่จัดการและดำเนินการให้ได้ผลดี รู้จักคุ้มครอง เก็บรักษาโภคทรัพย์ และผลงานที่ตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรมด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย คบหาคนดีเป็นมิตร เคารพนับถือผู้รู้ผู้มีความสามารถ มีคุณสมบัติ เกื้อกูลแก่อาชีพการงาน รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเป็นอยู่พอดีสมรายได้ มิให้ฝืดเคืองหรือ พุ่มพวย ให้รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม คือ หลักที่ภูธธัมมิกัตถ ประโยชน์ ๔ ประการ ในคัมภีร์พุทธศาสนา อันเป็นหลักการดำเนินชีวิตให้เกิดความพอเพียงอยู่บนพื้นฐานของศีลธรรมอันเป็นหลักจริยธรรมที่ดีงาม สอนให้รู้จักความพอดี พออยู่ พอกิน

ดังนั้น ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงเน้นความสมดุลระหว่างการแสวงหาทรัพย์ภายนอก กับทรัพย์ภายใน แต่มนุษย์ทุกวันนี้มุ่งแสวงหาทรัพย์ภายนอก คือ ความมั่งคั่งทางวัตถุมากเกินไปจนกลายเป็นคนจนในทางจิตใจ พระพุทธศาสนาเรียกทรัพย์ภายในว่า อริยทรัพย์หรือทรัพย์อันประเสริฐ มี ๗ ประการ ดังต่อไปนี้

๑. ศรัทธา มีความเชื่อในศาสนา
๒. ศีล มีความประพฤติถูกต้องดีงาม
๓. ทิри มีความละเอียดใจต่อการทำงานชั่ว
๔. โอตตปปะ มีความเกรงกลัวต่อผลของความชั่ว
๕. พาหุสัจจะ มีศึกษาเล่าเรียนมาก
๖. จาคะ มีความเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

๗. ปัญญาที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องบาปคุณโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์มีความรอบรู้ สำหรับรักษาตนให้พ้นจากปัญหาทั้งปวง

คุณธรรมทั้ง ๗ ประการจัดเป็นทรัพย์ภายในที่ประเสริฐกว่าทรัพย์ภายนอก ท่านจึงเรียกว่า อริยทรัพย์ พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่การมีทรัพย์ภายในมากกว่าทรัพย์ภายนอก ดังคำกลอน ที่ว่า

“คนจะงามงามน้ำใจใซ้ใบนหน้า คนจะสวยสวยจรรยาใซ้ตาหวาน
คนจะแก้แก้ความรู้ใซ้อยู่นาน คนจะรวยรวยศีลทานใซ้บ้านโต”

จากที่กล่าวมาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ตรงกับ หลักการดำรงชีวิตในพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า สัมมาอาชีวะ ซึ่งเน้นมัชฌิมาปฏิปทา คือ ทางสายกลาง ระหว่าง การพัฒนาทางวัตถุกับการพัฒนาทางจิตใจ ตามหลักภาวนา ๔ ซึ่งไม่มุ่งการสนองตัณหาที่ไม่มีวันเต็มอิม แต่มุ่งสร้างความรู้จักพอหรือสันโดษที่สัมพันธ์กับความสุขทั้งสี่ประการ เช่น การรู้จักพอประมาณในการบริโภค โดยมีความสุขมวลรวมของประเทศเป็นครุชนิชีวัตการพัฒนา สังคมที่พัฒนาตามแนวปรัชญานี้จะเป็นสังคมพอเพียงเพราะสามารถพึ่งตนเองได้ไม่เป็นหนี้สิน สมาชิกของสังคมนี้เป็นผู้ร่ำรวยด้วยทรัพย์ภายในหรืออริยทรัพย์จึงไม่มีการแก่งแย่งแข่งขันเบียดเบียนกัน มีแต่ความรักของหมู่คณะนำความสุขมาให้”

๔. การดำเนินงานชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ หนึ่งในโครงการของกระทรวงวัฒนธรรม ที่สนองยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี ประเทศมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และโมเดลพัฒนาประเทศไทย ๔.๐ ขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยปัญญาผ่านกลไกของภาคประชารัฐ ให้คุณธรรมนำการพัฒนา โดยมีเป้าหมายพัฒนาคนในชุมชนให้มีคุณธรรมเป็น “ชุมชนคุณธรรม” เพื่อก้าวสู่ “สังคมคุณธรรม” โดยมีหลักง่ายๆ ของการสร้างชุมชนคุณธรรม ๕ ข้อ ได้แก่ (<https://www.thairath.co.th/content/1429865>)

๑. น้อมนำสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นแกนหลักสำคัญในการพัฒนาชุมชน
๒. ใช้มิติวัฒนธรรมในการพัฒนาชุมชนคุณธรรมทุกพื้นที่
๓. ทุกภาคส่วนบูรณาการทำงานแบบองค์รวม “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ร่วมกับ “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) และภาคประชารัฐในพื้นที่
๔. ทุกคนในชุมชนคุณธรรมสมัครใจและมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ โดยระเบิดจากข้างใน ตามความต้องการของชุมชน

๕. ดำเนินการพัฒนาชุมชน โดย

๕.๑ ประกาศเจตนารมณ์เป็นชุมชนคุณธรรมที่สงบสุข

๕.๒ กำหนดเป้าหมายพัฒนา “ปัญหาที่อยากแก้” “ความดีที่อยากทำ”

๕.๓ จัดทำแผนพัฒนาชุมชน ดำเนินการตามแผน ติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง
ยกย่องคนทำความดี

๕.๔ พัฒนาให้เป็นศูนย์เรียนรู้ ขยายผลสู่ชุมชนอื่น พร้อมเปิดชุมชนให้เป็นแหล่ง
ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยคนในชุมชนเป็นเจ้าของบ้านที่ดี

ทั้งนี้ หัวใจของ “ชุมชนคุณธรรม” คือ คนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข รู้จักดำเนิน
ชีวิตด้วยความถูกต้อง โดยมีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ รู้จักเรียนรู้และน้อมนำศาสตร์พระราชา
หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และสืบสานวิถีวัฒนธรรมที่ดั่งงาม
กล่าวคือ

๑. ยึดมั่นหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือคนในชุมชนมีหลักธรรมทางศาสนา
เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ให้ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม เมื่อคนในชุมชน
ปฏิบัติตามหลักศาสนา อยู่ในกรอบของศีลธรรม และข้อปฏิบัติตามศาสนาที่ตนเคารพนับถือ ปัญหาต่างๆ
ในชุมชนก็จะลดลงหรือหมดไป เกิดสิ่งดีงามในชุมชน

๒. น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาคุณภาพชีวิตการดำเนินชีวิต
ด้วยความพอประมาณ มีเหตุมีผล เสียสละ อดทน อดออม ขยัน ไม้โลภ ไม้เบียดเบียนผู้อื่นเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
พึ่งพากันเอง ช่วยเหลือแบ่งปัน มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว เตรียมพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงที่
จะเกิดขึ้น คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น หนี้สินลดลง มีการรวมกลุ่มสร้างอาชีพ
สร้างรายได้เกิดกลุ่มต่างๆขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มพัฒนาอาชีพ
กลุ่มถ่ายทอดภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม กลุ่มจิตอาสาพัฒนาชุมชน เป็นต้น

๓. สืบสานวิถีวัฒนธรรมที่ดั่งงามคนในชุมชนมีความจงรักภักดี เคารพเทิดทูนใน
สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีความรัก ภาคภูมิใจ ร่วมกันอนุรักษ์สืบสานวิถีวัฒนธรรม
อัตลักษณ์ของท้องถิ่น และนำทุนทางวัฒนธรรมมาต่อยอดสร้างสรรค์เป็นสินค้าและบริการ มีผลิตภัณฑ์
วัฒนธรรมไทย Cultural Product of Thailand : CPOT ผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่พัก โฮมสเตย์ พร้อมเป็นเจ้าของบ้าน
ที่ดีต้อนรับนักท่องเที่ยวสู่ชุมชน

กระทรวงวัฒนธรรม ขับเคลื่อนการดำเนินงาน “ชุมชนคุณธรรม” ให้คนในชุมชนเคารพ
เทิดทูนในสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ อันเป็นรากฐานความมั่นคงที่มีคุณค่าต่อคนไทย

**๔.๑ การดำเนินงานชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ขับเคลื่อนด้วยพลังบวร (บ้าน วัด โรงเรียน)**

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมได้ดำเนินงานขับเคลื่อนค่านิยมหลัก ๑๒ ประการสู่
ชุมชนคุณธรรม ตามที่พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี และหัวหน้าคณะรักษาความสงบ

แห่งชาติ (คสช.) กล่าวในรายการคืน “ความสุขให้คนในชาติ” เมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๗ ตอนหนึ่งว่า “...เรามี ๓ สถาบันหลัก คือ “บ้าน วัด โรงเรียน” ที่เรียกร้อยกว่า “บวร” เป็นแนวพระราชดำริของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งสมัยก่อนบ้านกับวัด โรงเรียนจะคู่กันมาตลอดเป็นแหล่งการเรียนรู้ ของประชาชน วันนี้บางอย่างก็เลือนหายไปขอให้นำหลักการเดิมที่ทรงพระราชทานไว้แล้ว คือ “บวร” มาเพิ่มเติมบทบาทของ “วัดให้เป็นพิพิธภัณฑสถาน” ที่มีชีวิตให้เด็กๆ ได้เรียนรู้ทั้งด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม เรื่องประวัติศาสตร์ต่างๆ ถ้าได้รับการสอนเรื่องมารยาท คุณธรรม วัฒนธรรม จะสร้าง ภูมิคุ้มกันให้กับสังคม โดยเป็นการลงทุนที่น้อยที่สุด ขอให้ใช้คำว่า “บวร” ช่วยกันเผยแพร่ค่านิยมหลัก คนไทย ๑๒ ประการ ขอฝากไว้ทุกศาสนา”

คนไทยส่วนใหญ่ได้น้อมนำหลักคำสอนทางศาสนามาเป็นหลักสำคัญในการดำรงชีวิต ทำให้คนไทยสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข นับตั้งแต่บรรพชนโดยมีวัดและศาสนสถานเป็นศูนย์กลาง ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ทั้งทางด้านสังคม ศิลปวัฒนธรรมประเพณีและอื่น ๆ วัดและศาสนสถาน จึงเป็นศูนย์รวมจิตใจของศาสนิกชนมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทยในอดีตหลายประการ ในปัจจุบัน วัด/ศาสนสถานก็ยังเป็นองค์กรหลักในการทำหน้าที่เผยแผ่หลัก ธรรมคำสอน เป็นแหล่งบ่มเพาะความดี ทางสังคม เป็นต้นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่สำคัญ ในการสร้างเสริมความสุข มีพระภิกษุสงฆ์อหิมา มคอเต็บ บิหลัน บาทหลวง ศาสนาจารย์ และผู้เผยแพร่ทางศาสนา ทำหน้าที่เป็นผู้นำทางจิตใจวัด และศาสนสถานจึงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของชุมชน การขับเคลื่อนให้เกิดชุมชนคุณธรรม โดยมีพลัง ขับเคลื่อนจากองค์กรหลักในชุมชน คือ “บ้าน วัด โรงเรียน เชื่อมประสานสัมพันธ์กันเป็นพลังในการ ขับเคลื่อนในพื้นที่ที่มีความสำคัญในการวางรากฐานให้สังคมไทยเข้มแข็ง เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนสืบไป

หลักการพัฒนายั่งยืนและสอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนด้วยการบ่มเพาะคุณธรรม ให้แก่ คนในสังคมการให้ชุมชน ท้องถิ่น แต่ละส่วนของสังคมมีส่วนร่วมอย่างบูรณาการร่วมกัน โดยเฉพาะ บวร คือ บ้าน วัด โรงเรียน เป็นองค์กรที่สำคัญในการขับเคลื่อนของการพัฒนายั่งยืนดังนี้ (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๘ : แผ่นประชาสัมพันธ์)

๑. บ้าน (ชุมชน) หมายความว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประชาชนชาวบ้านคณะกรรมการ หมู่บ้าน อบต. สาธารณสุขตำบล เกษตรตำบล เป็นต้น รวมทั้งระบบกลไกในการบริหารที่มาจากรัฐ ในรูปแบบอื่นๆ ด้วย

๒. วัด หมายรวมถึง ศาสนสถานในศาสนาอื่นๆ หมายความว่า เจ้าอาวาส พระภิกษุสามเณร อหิมา มคอเต็บ บิหลัน บาทหลวง ศาสนาจารย์ และผู้เผยแพร่ทางศาสนา กลุ่มหรือ ชมรมทางศาสนา องค์กรหรือสถาบันทางศาสนาต่างๆ ในชุมชนนั้นๆ ด้วย

๓. โรงเรียน หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ คณะครู นักเรียน นักศึกษา และ บุคลากร ทางการศึกษาอื่นๆ ทั้งในโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย และองค์กรทางการศึกษาอื่นๆ ด้วย

๔.๒ ข้อปฏิบัติหลักที่ทำให้การพัฒนาชุมชนคุณธรรมที่ยั่งยืน

กรรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม กำหนดให้มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนต่าง ๆ เป็นชุมชนคุณธรรม เพื่อให้เป็นแหล่งพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเด็ก เยาวชนและประชาชนในชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง เป็นชุมชนคุณธรรมที่พึ่งพาตนเองได้ในมิติทางศาสนา กล่าวคือ คนในชุมชนดำเนินชีวิต ด้วยข้อปฏิบัติหลัก ๓ ข้อ ดังนี้

๑. ยึดและปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนาของแต่ละศาสนา สำหรับศาสนาพุทธ ให้รักษาศีล ๕ โดยนำหลักคุณธรรมทางศาสนามาบูรณาการกับการดำเนินชีวิตเพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง สำหรับศาสนาอื่นปฏิบัติตามหลักศาสนาที่นับถือ

๒. มีการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างมั่นคงบนฐานของการพึ่งตัวเอง ความพอมีพอกิน การรู้จักพอประมาณ และการคำนึงความมรเหตุผลโดยยึดหลักทางสายกลาง

๓. มีการดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมไทย มีความเอื้ออาทร เรียนรู้ประวัติศาสตร์ มารยาทมีขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ดีงามของไทยและมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาของท้องถิ่นสู่การปฏิบัติ ในชีวิตประจำวันของคนไทย

๔.๓ หลักคิดในการขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมสู่สังคมคุณธรรม

๔.๓.๑ ชุมชนคุณธรรมต้นแบบ จากเครือข่ายที่เป็นศาสนสถานของกรรมการศาสนา กรรมการศาสนามีเครือข่ายที่เป็นศาสนสถานเป็นพื้นที่จัดกิจกรรมทางศาสนาแก่เด็ก เยาวชน และประชาชน กระจายอยู่ทั่วประเทศ จำนวน ๖,๐๑๖ แห่ง ได้แก่ ศูนย์ศึกษาพระพุทธ ศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) ลานธรรม ลานวิถีไทย และศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรม ประจำมัสยิด (สอม.) ศาสนสถานทุกแห่ง เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในพื้นที่ เป็นชุมชนคุณธรรมน้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงทุกแห่งมีความร่วมมือของ บ้าน วัด โรงเรียนในชุมชนทำให้เป็นชุมชน แห่งการเรียนรู้มีกิจกรรมตามความต้องการของคนในชุมชน ที่หลากหลายรูปแบบและต่อเนื่องตลอดเวลา

๔.๓.๒ ชุมชนคุณธรรมต้นแบบ : ความภาคภูมิใจจากคนในชุมชนโดยที่ชุมชน คุณธรรมเป็นชุมชนที่ทำงานเรื่องศาสนาในพื้นที่ร่วมกับผู้นำหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน และผู้นำศาสนาที่เป็น นักพัฒนา ในขณะเดียวกันได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการดำเนินของชุมชน ยึดมั่นในหลักคำสอนตามศาสนาและการดำรงชีวิต สามารถใช้ชีวิตโดยพึ่งพาตนเองได้ ชุมชนเหล่านี้ คือชุมชนคุณธรรมต้นแบบที่มีความเข้มแข็งสามารถสร้างความภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นในแต่ละชุมชน ที่ กรรมการศาสนานำมายกย่องชื่นชมให้เป็นต้นแบบทั่วประเทศ

๔.๓.๓. บทบาทของหน่วยงานภาครัฐในการส่งเสริม ยกย่องชุมชน ที่มีคุณธรรม กรรมการศาสนา ดำเนินการจัดทำกรอบแนวคิด หลักการ และแนวทางกระบวนการ ปฏิบัติให้ชุมชนคุณธรรม สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ส่งเสริมและสนับสนุนทางวิชาการและงบประมาณในเรื่องการจัดประชุมการจัดทำแผน ของชุมชน ยกย่องชุมชน ประชาสัมพันธ์เพื่อกระตุ้นสังคม จัดทำองค์ความรู้เผยแพร่ และขยายเครือข่าย

จัดให้มีการทำแผนส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียน และแผนส่งเสริมคุณธรรมในชุมชนและร่วมดำเนินการตามแผน นอกจากนี้แล้วยังมีหน่วยงานภาครัฐหลายๆ หน่วยงาน ได้มีส่วนร่วมขับเคลื่อนชุมชนในทุกมิติตามแต่บทบาท จึงเป็นชุมชนคุณธรรมต้นแบบที่มีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

การสร้างความยั่งยืนให้เกิดขึ้นกับคนในสังคม ให้คนไทยได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีวิถีชีวิตที่ดีงาม เพื่อให้ประชาชนมีความสุขทั้งกายทั้งจิตใจเริ่มจากชุมชนคุณธรรมภาคใต้ไปสู่ “สังคมคุณธรรม” อย่างสมดุลและยั่งยืนด้วยการดำเนินการขับเคลื่อน บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ที่เป็นรากฐานของชุมชน และการมีพฤติกรรมของคนในชุมชนด้วยข้อปฏิบัติหลัก คือ ๑. น้อมนำหลักคำสอนไปประพฤติปฏิบัติ ๒. น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในวิถีชีวิตประจำวัน และ ๓. ดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมไทยที่ดีงามจะทำให้ประเทศชาติมั่นคง ให้ชีวิต เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม สมดุล มั่นคง และยั่งยืน

การพัฒนาชุมชนคุณธรรมจะนำพาประเทศชาติสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนในการพัฒนาชุมชนให้เป็น “ชุมชนคุณธรรม” จะมีสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดทั่วประเทศและหน่วยงานของทุกกระทรวงในพื้นที่เป็นที่ปรึกษาให้การสนับสนุนช่วยเหลือในด้านต่างๆ แก่ทุกชุมชน โดยมีเจ้าอาวาสวัดหรือผู้นำทางศาสนาเป็นศูนย์รวมใจ พร้อมเปิดเวทีให้คนในชุมชนมาร่วมพูดคุยพัฒนาและประเมินชุมชนตนเอง แบ่งชุมชนได้เป็น ๓ ระดับ ตามเกณฑ์การประเมิน ๙ ขั้นตอน ดังนี้(กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๖๑)

ระดับที่ ๑ ชุมชนส่งเสริมคุณธรรม มีตัวชี้วัดหรือสิ่งที่จะต้องดำเนินการ ๓ ข้อ (ข้อ ๑ ข้อ ๒ ข้อ ๓ ดังนี้

๑. ประกาศกฎกติกาหรือข้อตกลงหรือ “ธรรมนูญของชุมชน” ร่วมกัน โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ให้คนในชุมชนรับรู้และนำไปประพฤติปฏิบัติ

๒. กำหนดเป้าหมายของชุมชนในปัญหาที่อยากแก้และความดีที่อยากทำ โดยคนในชุมชนร่วมกันระดมความคิด เพื่อหาทางแก้ปัญหา ที่อยากแก้และทำในสิ่งที่เป็นความดีที่อยากทำ

๓. จัดทำแผนพัฒนาชุมชน โดยใช้มิติทางวัฒนธรรม และน้อมนำหลักการทรงงาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และ “การระเบิดจากข้างใน ตามความต้องการและเพื่อประโยชน์สุขของคนในชุมชน เน้นคุณธรรม พอเพียงวินัย สุจริต จิตอาสา เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ สร้างความภาคภูมิใจให้คนในชุมชนโดยพัฒนาชุมชนให้เป็นศูนย์เรียนรู้สำหรับชุมชนอื่นกับทั้ง CPOT) สำหรับนักท่องเที่ยว เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีโฮมสเตย์ มีผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมไทย (Cultural Product of Thailand)

ระดับที่ ๒ ชุมชนคุณธรรม ต้องผ่านตัวชี้วัดใน ระดับที่ ๑ และต้องดำเนินการเพิ่มอีก ๓ ข้อ(ข้อ ๔ ข้อ ๕ และ ข้อ ๖)

๔. ประเมินชุมชน โดยคนในชุมชนร่วมกันประเมินผลจากการรวบรวมข้อมูลและประเมินตามตัวชี้วัดในเกณฑ์การประเมินชุมชนคุณธรรม

๕. ทบทวนและปรับปรุงแผนพัฒนาชุมชน โดยคนในชุมชนร่วมกันดำเนินการเพื่อพัฒนาให้มีคุณภาพและบรรลุผล

๖. ยกย่องเชิดชูคนดี โดยคนในชุมชนร่วมกัน ประเมินและประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคลผู้ทำความดีและหรือบุคคลผู้มีคุณธรรม

ระดับที่ ๓ ชุมชนคุณธรรมต้นแบบ ต้องผ่านตัวชี้วัดในระดับที่ ๑ และระดับที่ ๒ และต้องดำเนินการเพิ่มอีก ๓ ข้อ (ข้อ ๗ ข้อ ๘ และข้อ ๙)

๗. ประเมินความสำเร็จตามแผนพัฒนาชุมชน โดยคนในชุมชนร่วมกันรวบรวมข้อมูลและประเมินผลความสำเร็จของแผนพัฒนาชุมชน ตามเกณฑ์การประเมินชุมชนคุณธรรม

๘. พัฒนาชุมชนเพิ่มเติมใน ๓ มิติ โดย คนในชุมชนร่วมกันจัดกิจกรรมเพิ่มเติม คือ การนำหลักธรรมทางศาสนา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและวิถีวัฒนธรรมไทยที่ดึงมาแก้ปัญหาของชุมชนและบ่มเพาะคุณธรรมความดีที่อยากทำ

๙. ขยายผลสู่ชุมชนอื่น โดยคนในชุมชนร่วมกัน ขยายผลการพัฒนาตามแนวทางการพัฒนาชุมชนไปยังชุมชนหรือเครือข่ายอื่นๆ

ก้าวต่อไปของชุมชนคุณธรรม๔.๐ :ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนในปัจจุบัน และอนาคตชุมชนคุณธรรมในวันนี้ได้มีโอกาสพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีความรัก ความภูมิใจในชุมชนของตน สามารถเปิดให้คนจากภายนอก หรือนักท่องเที่ยวหรือคนในชุมชนอื่นๆ ที่สนใจได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และท่องเที่ยวในชุมชนคุณธรรมเหล่านี้ ซึ่งได้ปรับเปลี่ยนบทบาทไปเป็น “ชุมชน ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีอัตลักษณ์โดดเด่น” โดยคนในชุมชนเป็นเจ้าของที่ดี มีความพร้อมที่จะเป็นมัคคุเทศก์คอยต้อนรับให้ข้อมูลและบริการนำเที่ยว ในชุมชนและพื้นที่โดยรอบ

จากการพัฒนาชุมชนคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง ทำให้คนในชุมชนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก รู้จักนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ เพื่อบริการและอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนทั้งประวัติความเป็นมาของชุมชน สถานที่ท่องเที่ยว สินค้า/ผลิตภัณฑ์ ร้านอาหาร ที่พักโฮมสเตย์ การแสดงทางศิลปวัฒนธรรม ฯลฯ ตลอดจนรู้จักนำวิถีชีวิต ภูมิปัญญาและมรดกทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นของท้องถิ่นมาพัฒนาต่อยอดเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ให้เป็นผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึกและกิจกรรมวิถีชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวที่ได้สัมผัส เกิดความเชื่อมั่นและประทับใจ ที่ได้มาท่องเที่ยวใน “ชุมชนคุณธรรม ๔.๐” ของกระทรวงวัฒนธรรม

จากที่กล่าวมาชุมชนคุณธรรม คือ ชุมชนที่พึ่งตนเองได้ในมิติทางศาสนา และการมีคุณธรรมจริยธรรมของคนในชุมชน โดยยึดหลักคุณธรรมทางศาสนามาบูรณาการกับการดำเนินชีวิต

เพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องตามวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ที่สอดคล้องกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของคนในชุมชน ชุมชนคุณธรรมได้นำกระบวนการของพลังขับเคลื่อนจาก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มีข้อปฏิบัติหลัก ๓ ข้อ คือ ๑. น้อมนำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา ๒. น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติและ ๓. ดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียม และบนพื้นฐานค่านิยมความเป็นไทย ๑๒ ประการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกรณีศึกษาชุมชนวัดกาฬสินธุ์(บ้านน้ำดำ) ตำบลประสงค์ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังนี้

๑. ด้านการพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของชุมชน

จรรยาวัฒน์โลหะพุนตระกูล (๒๕๕๓ : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชน ด้วยการจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนกรณีศึกษาตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ดำเนินการโดยองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง สามารถแก้ไขปัญหาให้แก่ชุมชนเรื่องผลผลิตทางการเกษตรได้ เพราะเป็นการสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ความสำเร็จดังกล่าวเป็นผลสืบเนื่องจากปัจจัยภายนอกซึ่งได้แก่กระแสการส่งเสริมการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ ของภาครัฐที่สร้างความต้องการในการท่องเที่ยวของภาคประชาชนอย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น โดยมีปัจจัยภายในคือพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นสวนเกษตรดั้งเดิมแบบยกท้องร่อง ซึ่งเป็นพื้นที่อนุรักษ์ของภาครัฐมาตั้งแต่ปี ๒๕๒๐ และตั้งอยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ การมีผู้นำอย่างเป็นทางการที่ดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้สามารถจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงสามารถขยายผลการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไปเชื่อมโยงกับการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง เช่น การพัฒนาด้านคมนาคมสาธารณูปโภคต่าง ๆ การรื้อฟื้นวัฒนธรรมประเพณี เป็นต้นในส่วนของกระบวนการจัดการเพื่อบรรลุตามองค์ประกอบ ๔ ด้านของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ๑. องค์ประกอบด้านพื้นที่ท่องเที่ยว ๒. องค์ประกอบด้านการจัดการ ๓. องค์ประกอบด้านกิจกรรมกระบวนการ และ ๔. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม รวมถึงการประชาสัมพันธ์และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้งในและนอกพื้นที่พบว่าทำได้ดีในองค์ประกอบที่ ๑-๓ หากแต่ต้องพัฒนาเพิ่มเติมในองค์ประกอบที่ ๔ ด้านการมีส่วนร่วม และควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกับพื้นที่ตำบลใกล้เคียงให้มากขึ้น

วรรณวิมล ภู่นาค (๒๕๕๘ : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน : กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวาพบว่าศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมชุมชนมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ในด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติส่วนด้านการเมืองไม่สามารถดำเนินการจัดการอย่างเป็นระบบและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจนได้ ด้านเศรษฐกิจ ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและด้านสังคมและวัฒนธรรม ชุมชนมีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวเพื่อตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ พบว่า ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการได้รับประโยชน์ พบว่า ชุมชนไม่มีการรวมตัวกันเพื่อประกอบธุรกิจร่วมกัน และส่วนใหญ่ชุมชนจะมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยวผลกระทบเชิงบวกด้านสิ่งแวดล้อมเป็นการสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ส่วนผลกระทบเชิงบวกด้านสังคมส่งผลให้คุณภาพชีวิตของชุมชนดีขึ้น มีสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้น ผลกระทบเชิงบวกด้านเศรษฐกิจพบว่าชุมชนมีการประกอบอาชีพหลากหลายมากขึ้นและเศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น ผลกระทบเชิงลบด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ก่อให้เกิดปัญหาน้ำเสีย ทรัพยากรทางธรรมชาติลดน้อยลง ผลกระทบเชิงลบด้านเศรษฐกิจพบว่า สินค้าและบริการ ค่าครองชีพต่างๆ ในชุมชนสูงขึ้น ผลกระทบเชิงลบด้านสังคมพบว่า เกิดการอพยพย้ายถิ่นของชุมชนริมคลองในตลิ่งน้ำ และเกิดปัญหาการขัดผลประโยชน์ของคนในชุมชน

พระมหาประกาศิตสิริเมโธ (ฐิติปสิทธิกร) (๒๕๕๖ : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม พบว่า ๑. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง ๔ ด้าน โดยด้านที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ๒. การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสภาพแวดล้อม พบว่า โดยภาพรวมประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมไม่ต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ขณะที่ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน สถานภาพในชุมชน และการเข้าร่วมกลุ่มในชุมชนต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ๓. ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ พบว่า อุปสรรค หรือปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้ร่วมกับชุมชนในการแก้ปัญหาต่างๆ เริ่มตั้งแต่ให้ประชาชนร่วมรับรู้ รับทราบ ร่วมวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ร่วมแก้ปัญหาอย่างดี ชุมชนมีรวมกลุ่มกิจกรรมต่างๆ

เป็นเครือข่ายประชาชน เครือข่ายกลุ่มกิจกรรมในชุมชนทำให้สะดวกต่อการติดต่อสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนผู้บริหารชุมชน ผู้นำชุมชน พัฒนาการ องค์การบริหาร ส่วนตำบลมีบทบาทเป็นผู้ให้การส่งเสริมสนับสนุนในกิจกรรมต่างๆ เช่น การสนับสนุนวิทยากรให้ความรู้ การสนับสนุนงบประมาณ การสนับสนุนผลผลิตหรือผลงานที่เกิดขึ้น อีกทั้งมีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนโดยการรวมกลุ่มกิจกรรมเป็นเครือข่ายชุมชนและการมีส่วนร่วมที่ดีของ ประชาชน ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆคือด้านการพัฒนาคน ด้านการพัฒนาพื้นที่ ด้านการพัฒนา แหล่งรายได้ และด้านการพัฒนาแผนชุมชนประโยชน์เกิดขึ้นแก่ชุมชน แก่ประชาชนในชุมชนโดยการ มีส่วนร่วมของประชาชนในด้านต่างๆ ที่เป็นปัจจัยส่งผลให้เกิดการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมและ ตรงประเด็นความต้องการหรือปัญหาของชุมชนอย่างเห็นได้ชัด ชุมชนบ้านคลองใหม่เน้นว่าเป็นแบบอย่าง การพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมแก่สังคมไทยตามบริบทชุมชนที่มีลักษณะ คล้ายคลึงกัน

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าวิถีชีวิตของคนไทยผูกพันกับสถาบันหลักในสังคมไทย ได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับคนไทยนับตั้งแต่เกิดจนถึงตาย และมีอิทธิพลต่อแนวความคิด ความเชื่อ ค่านิยมของคนไทยเป็นอย่างยิ่ง จึงเกิดแนวความคิดการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน ซึ่งเป็น สถาบันหลักในสังคมไทย เพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชน โดยการขับเคลื่อนทั้ง ๓ สถาบัน เป็นกระบวนการภาค ประชาสังคมที่มีพลังในการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน ดังนั้น บ้าน วัด โรงเรียน จึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนา และสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เป็นทั้งทุนทางจิตวิญญาณและทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน โดยมี งานวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน สามารถสร้างภูมิคุ้มกันแก่เด็กและเยาวชนในชุมชนได้ แนวทางการใช้หลักธรรมศาสนาจะทำให้ชุมชนเกิดความเข้าใจโดยอาศัยความปรารถนาดีต่อกันทั้งทางกาย วาจาใจความประพฤติที่เรียบร้อยมีความเห็นสอดคล้องกันและเกื้อกูลในสิ่งที่ขาดแคลนสามารถ อยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นปกติสุข

๒. ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

มนตรี เพชรนาจักร (๒๕๕๗ : ๑) ได้ศึกษาแนวความคิดการพัฒนาชุมชนทางศาสนา : ชุมชนวิถีพุทธผลการศึกษาพบว่า วิถีชีวิตของคนในชุมชนชนบทไทยมักจะผูกพันกับศาสนาและความ เชื่อท้องถิ่น ซึ่งสะท้อนออกมาในรูปของการจัดงานประเพณีและพิธีกรรมในวาระต่างๆ ที่เชื่อมโยงกับ ความเชื่อ อ่อนน้อมของการทำความดีและมักจะถือว่าเป็นการทำบุญด้วย จึงเป็นการส่งเสริมการรักษา คุณธรรมให้ดำรงอยู่ในชุมชนชนบท คนในชุมชนที่พัฒนาจนเป็นชุมชนเข้มแข็งมักจะปรับตัวในเรื่องการ ดำเนินชีวิต รวมทั้งวิถีการดำรงชีพโดยคำนึงถึงคุณธรรมอย่างสำคัญ การพัฒนาคุณธรรมในชุมชนชนบท มักจะเป็นการฟื้นฟูและยกระดับของความมีคุณธรรมที่มีอยู่แล้วในแต่ละท้องถิ่นแต่อาจถูกกละเลยบ้าง ในยามวิกฤต คนในชุมชนอาจทดลองปฏิบัติตามแนวทางใหม่ที่เกิดจากการร่วมคิด ทบทวน เรียนรู้ และตัดสินใจที่จะใช้ขับเคลื่อนการพัฒนาจากภายในด้วยการหวนกลับไปคิดถึงวิถีชีวิตเดิมๆ และมีมิติ

ของความดีที่คุ้นเคย จะเห็นได้จากมีความพยายามฟื้นฟูการกระทำความดีที่เดิมถูกละเลย รวมทั้งวิถีการดำรงชีพ แล้วนำมาปฏิบัติใหม่พร้อมกับยกระดับให้สูงขึ้นด้วยการเชื่อมต่อกับแนวคิดใหม่ๆ บางส่วนที่สอดคล้องกัน ซึ่งส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีพที่เน้นความมีคุณธรรมมากขึ้น แต่แตกต่างกันในรายละเอียด ตามบริบทของแต่ละท้องถิ่น

สิริกรบุญสังข์และคณะ (๒๕๖๐: ๙ - ๑๐) ได้ศึกษาการพัฒนาชุมชนต้นแบบในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เพื่อชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขผลการศึกษาพบว่า

๑. ชุมชนบ้านสระแทมมีรูปแบบการพึ่งตนเองของชุมชนต้นแบบในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เพื่อชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข จากการเป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง โดยได้รับการสนับสนุนจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอโนนสูง นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ โดยนิยามความหมายว่า “การดำเนินชีวิตในกระแสบริโภคนิยมและการโฆษณาชวนเชื่อให้ซื้อสินค้าต่างๆ คนในชุมชนจะต้องลดรายจ่าย ลดความฟุ่มเฟือย สร้างรายได้ และครอบครัวสามารถพึ่งตนเองได้” มี ๒ ระดับ คือ ๑. ความพอเพียงระดับครัวเรือน คือ ครอบครัวยั่งยืน ลดรายจ่าย ลดความฟุ่มเฟือย สร้างรายได้ในครัวเรือน คือทำบัญชีครัวเรือนเพื่อให้เห็นรายรับ ปลูกผักสวนครัว ส่วนที่เหลือนำไปขาย และการผลิตของใช้ในครัวเรือนความพอเพียงระดับชุมชน มีรูปแบบการพึ่งตนเอง โดยการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ได้แก่ การรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แบ่งออกเป็น กลุ่มประเภทสวัสดิการชุมชน กลุ่มประเภทองค์กรการเงิน กลุ่มประเภทการพัฒนาอาชีพ และกลุ่มธุรกิจชุมชน ๒. ความพอเพียงระดับชุมชน มีรูปแบบการพึ่งตนเองโดยการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ได้แก่ การรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แบ่งออกเป็น กลุ่มประเภทสวัสดิการชุมชน กลุ่มประเภทองค์กรการเงิน กลุ่มประเภทการพัฒนาอาชีพ และกลุ่มธุรกิจชุมชน

๒. แนวทางการพัฒนาชุมชนต้นแบบในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เพื่อชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข คือ ๑. แนวทางการพัฒนาชุมชนต้นแบบในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ให้ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขระดับครัวเรือน คือ สร้างจิตสำนึก สร้างภูมิคุ้มกันให้สมาชิกในครัวเรือน ขยัน ประหยัด อุดม ซื่อสัตย์ มีวินัย ใฝ่หาความรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง เพิ่มทางเลือกในการทำกิจกรรมเพื่อลดรายจ่ายในชีวิตประจำวันและการลดต้นทุนการผลิต สร้างอาชีพเสริมให้มีรายได้ การแก้ไขปัญหา ดินเค็ม น้ำกร่อย และการขาดแคลนน้ำ ๒. มีการพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มเพื่อสนับสนุนการประกอบอาชีพ ได้แก่ การรวมกลุ่มเพื่อร่วมกันพัฒนาเมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างครบวงจร การรวมกลุ่มเพื่อร่วมกันทำปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิตและพัฒนาโรงสีข้าวชุมชน

วิษณุ ทองบพิตร(๒๕๕๙ : ๒๕๐๔ - ๒๕๐๕) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนมผลการวิจัยพบว่า

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม โดยรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตามลำดับ

๒. ประชาชนที่มี เพศ ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

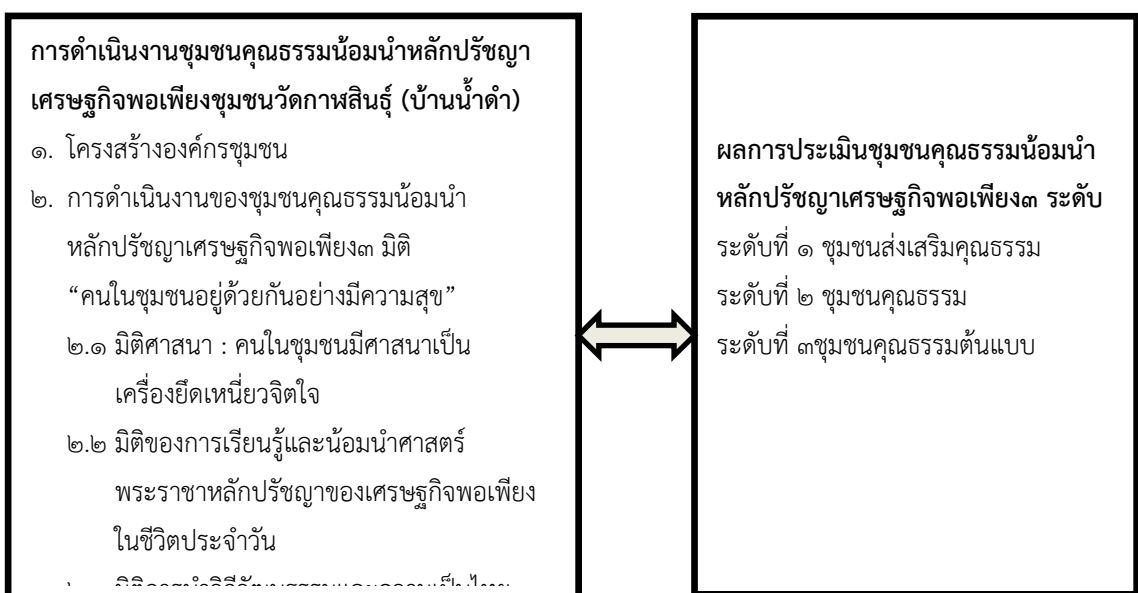
๓. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ควรดำเนินการดังนี้ ๑. เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างอิสระ ๒. ตั้งตัวแทนประชาคม๓. จัดทำโครงการที่ประชาชนได้รับประโยชน์ในคนหมู่มาก และ ๔. ควรตั้งกรรมการร่วมในการตรวจสอบโครงการ

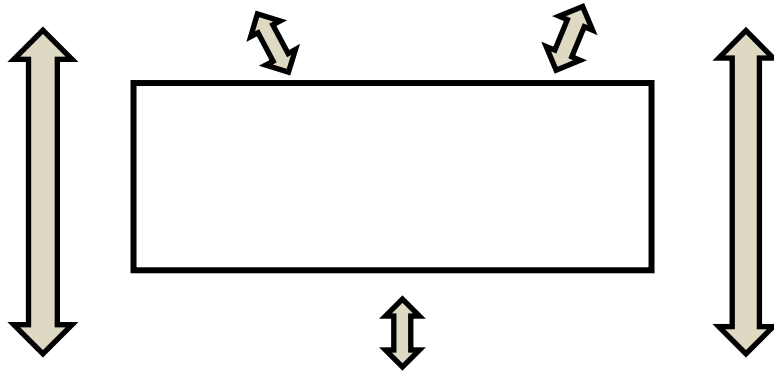
จากที่กล่าวมา เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่ และการปฏิบัติตนของคนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐบาลทั้งการบริหารและพัฒนาประเทศให้ดำเนินการไปในทางสายกลาง ความพอเพียงหมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกด้วยความรอบรู้รอบคอบ และความระมัดระวังอย่างมีคุณธรรมสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นวิธีการหนึ่งที่น่ามาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในทุกระดับได้เป็นอย่างดี ในการแก้ปัญหานั้นจะเกิดขึ้นและสำเร็จได้ด้วยจากความร่วมมือ ความสามัคคีและความเข้าใจในศักยภาพของชุมชนในการรวมตัวกันทำกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือค้ำจุนซึ่งกันและกัน ระหว่างกันระหว่างกลุ่ม และระหว่างชุมชน อันจะทำให้การเอารอดเอาเปรียบกันหรือความเหลื่อมล้ำในสังคมหมดไปได้และก่อให้เกิดความพอเพียงอันเป็นเกราะที่เข้มแข็งให้เกิดขึ้นกับครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศได้ โดยมีความสอดคล้องกับแนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์ คือการแสวงหาความสุขเป็นความสุขจากการหลุดพ้นจากความทุกข์โดยสิ้นเชิงซึ่งเป็นความสุขที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น และต้องเห็นแจ้งด้วยตนเอง หลังจากที่ได้ผ่านการฝึกฝนและปฏิบัติอย่างต่อเนื่องตามกระบวนการของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ได้แก่ การพัฒนาด้านพฤติกรรม สมรรถภาพทางจิต การมีคุณธรรมและเกิดปัญญา เพื่อพัฒนาชีวิตมนุษย์

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การดำเนินศึกษา ใช้วิธีศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอาศัยกระบวนการทำงานร่วมกับชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง ร่วมสืบสวน สอบสวนหาปัญหาและข้อโต้แย้งร่วมกัน และวิเคราะห์ค้นหาแนวทางการพัฒนาชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) อำเภอท่าซนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมกิจกรรมชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนต่อไปดังแผนภาพ

แผนภาพที่ ๒-๑ กรอบแนวคิดของการวิจัย

แนวทางการพัฒนาองค์กรชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำคำ)
ตำบลประแสงค์ อำเภอกงหรา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ที่เหมาะสม

๑. โครงสร้างองค์กรชุมชน
๒. การดำเนินงานชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

สรุป

การพัฒนาคนผ่านกระบวนการตามหลักปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” มีหัวใจ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน การใช้คุณธรรมความดี และการใช้ความรู้ความสามารถ อย่างรอบคอบ ระมัดระวังและเหมาะสม โดยการนำมาประยุกต์ใช้ให้เป็นยุทธศาสตร์และแผนงาน ในระดับประเทศและระดับโลก รวมทั้งทำให้เป็นขบวนการทางสังคม (Social Movement) ที่ทุกฝ่าย ในสังคม รวมถึงฝ่ายการเมือง ภาครัฐ ภาคธุรกิจภาคประชาสังคม ภาคประชาชนและชุมชนตลอดจน นักการศึกษา นักวิชาการ นักวิชาชีพศิลปิน ฯลฯ มาร่วมกันขับเคลื่อน โดยอาจดัดแปลงรูปแบบ กระบวนการ วิธีการ ฯลฯ ให้เหมาะกับบริบทและสถานการณ์ในแต่ละกรณีเชื่อได้ว่าจะสามารถช่วยบรรเทา และแก้ปัญหาของประเทศไทยและของโลกได้ แม้จะต้องใช้เวลาและความมานะพยายามอย่างยิ่ง แต่หลักสำคัญคือทุกฝ่ายต้องยึดมั่นหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินการส่งเสริมขับเคลื่อน งานทุกอย่างมีหน่วยจัดการที่สำคัญ ๒ ระดับที่ควรพิจารณา คือ ๑. ระดับฐานรากซึ่งประกอบด้วย “ท้องถิ่น” และ “องค์กร” คนในชนบทที่อยู่ในท้องถิ่น มีปฏิสัมพันธ์ มีการจัดการ เช่น มีการจัดการ ในรูปแบบของคณะกรรมการท้องถิ่นองค์กรชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชน สภาองค์กรชุมชน อบต. เทศบาล อบจ. ซึ่งเป็นหน่วยจัดการที่เอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง ครอบคลุมทั่วประเทศ แต่ยังมีประชาชนอีก ประมาณ ๔๐% ที่อาจจะไม่ผูกพันกับท้องถิ่นมากนัก แต่ผูกพันกับองค์กรที่เขาทำงานด้วย คือ คนที่

ทำงานในโรงงาน ในสถานประกอบการ ในองค์กรธุรกิจ ในหน่วยงานของรัฐ องค์กรมหาชนรัฐวิสาหกิจ ในหน่วยงานภาคประชาสังคมมูลนิธิ สมาคมต่างๆ เป็นต้น ทั้ง “ท้องถิ่น” และ “องค์กร” เป็นหน่วยจัดการระดับฐานรากของสังคม ซึ่งจำนวนมากได้นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้และเกิดผลดีอย่างน่าพอใจ. ระดับประเทศทั้งประเทศ เป็นหน่วยจัดการที่มีความสลับซับซ้อนมากกว่าหน่วยจัดการในระดับฐานรากอย่างมาก เพราะต้องรวมถึงสถาบันระดับชาติ องค์กรระดับชาติเช่น สถาบันฝ่ายนิติบัญญัติ สถาบันฝ่ายบริหารสถาบันฝ่ายตุลาการ หน่วยงานของรัฐระดับชาติหน่วยงานพิเศษต่างๆ ที่เป็นหน่วยงานระดับชาติสถาบันภาคธุรกิจและภาคประชาชนที่รวมตัวกันเป็นระดับชาติ สำหรับหน่วยจัดการระดับประเทศทั้งประเทศนี้ การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังไม่ชัดเจนยังไม่หนักแน่น ดังนั้น จะดีที่สุดหากรัฐบาลประกาศว่าจะเป็น “รัฐบาลเศรษฐกิจพอเพียง” หรือมีการประกาศนโยบายสำคัญว่า “ประเทศไทยจะเป็นประเทศเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งจะเป็นการปฏิรูปทั้งด้านวิถีคิด หรือกระบวนทัศน์วิธีทำ วัฒนธรรม ระบบ โครงสร้าง กลไกกระบวนการ ฯลฯ เพราะทุกคนทั้งชาวไทยและต่างชาติได้เริ่มเห็นแล้วว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถเป็นทางออกของโลกที่กำลังวิกฤติได้ดังได้กล่าวแล้วว่าเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงต้องทำให้เป็น “ขบวนการทางสังคม” หรือ Social Movement ดังนั้น ต้องมีอุดมการณ์เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการกิจกรรมที่จริงจังและต่อเนื่อง และต้องมี “ตัวชี้วัด” หรือ “ดัชนี” เพื่อช่วยให้สามารถจัดการขบวนการได้อย่างมีคุณภาพ มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่พึงปรารถนาได้ดีขึ้นๆ อยู่เรื่อยๆ องค์กรประกอบสำคัญในการสร้างขบวนการทางสังคม ประกอบด้วย

๑. ความรู้ ถ้ามีตัวชี้วัดจะเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ การจัดการความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการศึกษาวิจัยเพิ่มเติม

๒. การสร้างเครือข่าย จะเป็นกลไกช่วยให้เกิดขบวนการที่ขยายและมีพลังเพิ่มขึ้น ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

๓. การสื่อสาร ควรมีการใช้รูปแบบการสื่อสารที่หลากหลาย มีคุณภาพและเหมาะสมทั้งภายในขบวนการเอง และระหว่างขบวนการกับสังคม

๔. นโยบายสาธารณะ ทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น รวมถึงการมีนโยบายกฎหมาย ข้อบังคับการจัดสรรงบประมาณที่ดีและเหมาะสมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

๕. การจัดการ คือ การจัดการขบวนการซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการ ฝ่ายเลขานุการ คณะทำงาน และผู้ทรงคุณวุฒิต้องจัดการให้สามารถทำงานได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพและยังหมายความว่ารวมถึงการจัดการของทุกหน่วยที่ทำเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงหรือเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงด้วย

๖. การเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการศึกษาเรียนรู้ การวางแผนการลงมือปฏิบัติการวัดผลประเมินผลการพิจารณาทบทวนหาทางปรับปรุงพัฒนาสร้างนวัตกรรม และหรือสร้างจินตนาการใหม่อย่างสร้างสรรค์ นำมาวางแผนและดำเนินการใหม่ ฯลฯ ทำเช่นนี้ให้เป็นวงจรต่อเนื่อง

ไม่รู้จบเพื่อให้มีความเจริญก้าวหน้าไปเรื่อยๆ และควรมีการใช้กระบวนการนี้เป็นระยะๆ อย่างน้อยปีละครั้ง

การพัฒนาประเทศตามหลักการดำเนินงานชุมชนคุณธรรมเพื่อให้คนในชุมชนรู้จักการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องใน ๓ มิติ คือ มีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ รู้จักเรียนรู้และน้อมนำศาสตร์พระราชา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและวิถีวัฒนธรรม ความเป็นไทยมาเป็นแนวทางปฏิบัติในชีวิตที่ถูกต้องดีงาม คนในชุมชนอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข เป็นชุมชนคุณธรรมที่มีลักษณะเด่น ดังนี้

๑. เคารพเทิดทูนและ จงรักภักดีในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ อันเป็นพลังนำพาชุมชน ก้าวสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

๒. ปัญหาหรือสิ่งที่ไม่ดี ลดลงหรือหมดไปจากชุมชน เช่น ไม่มีปัญหายาเสพติดไม่มีการพนัน ไม่ทะเลาะวิวาทไม่ลักขโมย ดื่มสุราลดลง หนี้สินลดลง ไม่มีปัญหาสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

๓. สิ่งที่ดีงามเกิดขึ้นในชุมชน เช่น คนในชุมชนมีความรักใคร่ สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือ เกื้อกูล ไม่ทิ้งกัน พึ่งพากันเอง และพึ่งพาตนเอง มีการนำทุนทาง วัฒนธรรมมาพัฒนาต่อยอดสร้างอาชีพโดยมีกลุ่มอาชีพ กลุ่มอนุรักษ์ สืบสานประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มจิตอาสาทำงานเพื่อส่วนรวม

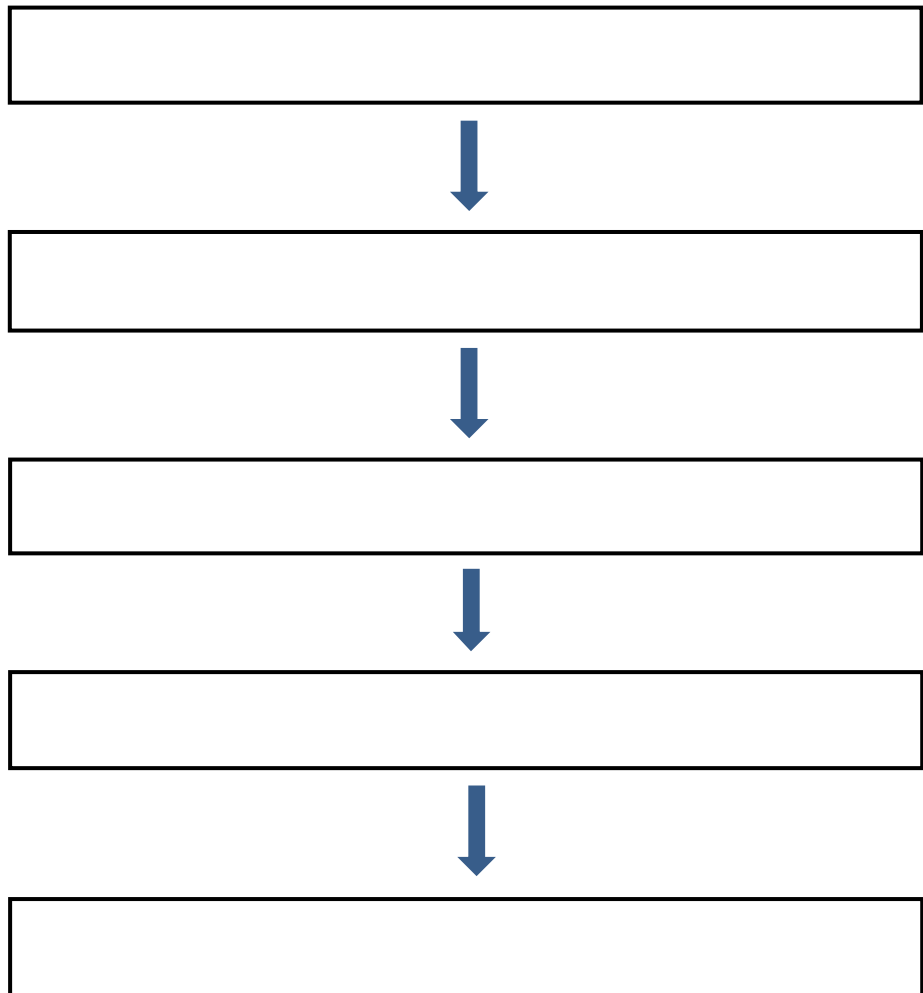
ในการดำเนินงานของชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยกระทรวงวัฒนธรรมในเบื้องต้นได้บูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานในสังกัดกระทรวงวัฒนธรรมเป็นหลัก อาทิ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กรมศิลปากร ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) และในส่วนภูมิภาค คือ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดทั้ง ๗๖ จังหวัด และได้พัฒนาการดำเนินงานโดยมีบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เพื่อกลไกขับเคลื่อน “บวร” บ้าน วัด โรงเรียน ให้เกิดความยั่งยืน อาทิเช่น กระทรวงศึกษาธิการกระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นต้นทำให้เกิดภาคีเครือข่ายการขับเคลื่อนการดำเนินงานในทุกภาคส่วนของสังคม เกิดชุมชนคุณธรรมกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองมากขึ้น หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ได้เข้าร่วมดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรม เช่น หน่วยงานคุณธรรม องค์กรคุณธรรม จังหวัดคุณธรรม อำเภอคุณธรรม โรงเรียนคุณธรรม โรงพยาบาลคุณธรรม ฯลฯ

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาชุมชนวัดกาฬสินธุ์(บ้านน้ำดำ) ตำบลประสงค์ อำเภอกำแพง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นกระบวนการแสวงหาความรู้แบบอุปนัย (Induction)(สุภางค์จันทวานิช, ๒๕๕๔ : ๑๒) โดยการเก็บข้อมูลภาคสนาม การศึกษาแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ และปฐมภูมิ ได้แก่ การจัดเก็บข้อมูลภาคสนามจากการสำรวจ การสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยจัดเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยตนเอง คือการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ความหมาย ตีความ วิเคราะห์ และอธิบายความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ทางสังคมที่ก่อให้เกิดกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมของชุมชน โดยเน้นการสัมภาษณ์ (Interview) แบบกึ่งโครงสร้าง การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการจัดการชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ตำบลประสงค์ อำเภอกำแพง จังหวัดสุราษฎร์ธานี วิเคราะห์ปัญหาของการดำเนินงานชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเสนอแนวทางการดำเนินงานพัฒนาชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ตำบลประสงค์ อำเภอกำแพง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยดำเนินการศึกษาตามลำดับดังนี้

แผนภาพที่ ๓-๑ ภาพแสดงลำดับขั้นตอนของการศึกษา

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง)

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Literature Review) ตามที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ ๒ ประกอบด้วย ความเชื่อ และหลักศาสนาพุทธ การพัฒนาชุมชน แนวคิดทฤษฎีของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการดำเนินงานชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การเลือกพื้นที่และกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา

๑. การเลือกพื้นที่ในการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเพื่อหาแนวทางการจัดการชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเลือกพื้นที่ชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ตำบลประแสงค์ อำเภอนาทน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นชุมชนคุณธรรมต้นแบบของจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยทำการศึกษาด้านกายภาพครอบคลุมทั้งตำบล ตามแนวทางการดำเนินงานของกระทรวงวัฒนธรรม ที่ได้พิจารณาถึงความจำเป็น การดำเนินการในเรื่องการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมไทย จึงต้องมีการสร้างแนวร่วมที่มีวัตถุประสงค์เดียวกัน คือ การร่วมมือร่วมใจในการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมของชาติ ด้วยการขับเคลื่อนคุณธรรม จริยธรรมให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคม สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงทุกคนในสังคมทุกแห่งทุกท้องที่ เพื่อความสงบสุขแก่ตนเองและประเทศชาติโดยรวม โดยได้บูรณาการดำเนินงานขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมไทยอย่างเร่งด่วน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ที่มีความมุ่งหมายในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมตลอดจนพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างสันติสุข และความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทยอย่างยั่งยืน อีกทั้งยังเป็นนโยบายเร่งด่วนของนายวิระ โรจน์พจนรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ที่มีความมุ่งมั่นจะพัฒนาคนและสังคมในชาติให้มีคุณธรรม จริยธรรมและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ให้เป็นสังคม

ที่เอื้ออาทร มีความสมานฉันท์ โดยเน้นการนำศาสนา ศิลปวัฒนธรรมมาสร้าง “ชุมชนคุณธรรม” ให้มีสันติสุขในทุกพื้นที่ โดยมีวัดหรือศาสนสถานเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมทางศาสนาต่าง ๆ ตลอดจนการอบรมเรื่องสัมมาชีพแก่คนในชุมชนภายใต้การมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน เป็นการเชื่อมโยงการพัฒนาคุณภาพชีวิตกับหลักธรรมทางศาสนา หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและวัฒนธรรมไทยอย่างเป็นรูปธรรม มีเป้าหมายร่วมกันที่จะขับเคลื่อนประเทศให้ก้าวไปสู่อนาคตที่มั่นคง ยั่งยืน และสมดุล โดยชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำคำ) ได้เริ่มเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๗ เป็นต้นมา จนกระทั่งปัจจุบัน (ปีงบประมาณ ๒๕๖๒)

๒. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มที่จะศึกษาออกเป็น ๓ กลุ่ม

๒.๑ กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้ปฏิบัติงานชุมชนคุณธรรม ประกอบด้วยเจ้าอาวาสวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำคำ) ผู้ใหญ่บ้าน ม.๓ ต.ประสงค์ คณะทำงานชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำคำ) ตำบลประสงค์ อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๒.๒ กลุ่มหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำคำ) ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ประกอบด้วย เทศบาลตำบลกาฬสินธุ์ สถานศึกษา โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล

๒.๓ กลุ่มประชาชน ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำคำ) ตำบลประสงค์ อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการสำรวจและจัดเก็บข้อมูล ดังนี้

๑. การศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร
๒. การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non Structure Interview)
๓. การสังเกต (Observation)
๔. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อจะได้ข้อมูลที่ครบถ้วนโดยใช้อุปกรณ์ในการจัดเก็บข้อมูล คือ สมุดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ๒ ลักษณะ คือ

๑. การศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis)

การศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร ประกอบด้วยการใช้ข้อมูลและเอกสารรายงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดการองค์กรทางสังคม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์นำเสนอ อ้างอิงและตีความตามความเข้าใจของตนเอง

๒. การเก็บข้อมูลภาคสนาม

การลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการศึกษาในพื้นที่ชุมชน ๓ ประเด็น คือ **ประเด็นที่ ๑** ด้านการดำเนินงานชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขับเคลื่อนด้วยพลังบวร ใน ๓ มิติ ดังนี้

๑. ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๒. การดำเนินงานของชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๓ มิติ “คนในชุมชนอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข”

๓. ผลของการประเมินชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประเด็นที่ ๒ ด้านการบริหารจัดการจัดการองค์กรชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประเด็นที่ ๓ ปัญหา/ข้อจำกัดของการดำเนินงานชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลภาคสนาม ประกอบการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาชุมชนวัดกาฬสินธุ์(บ้านน้ำดำ) ตำบลประสงค์ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วย

๑. การสังเกต (Observation)

การสังเกต (Observation) ประกอบด้วยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ในระยะเริ่มแรกการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น โดยไม่แสดงตนว่าเข้าไปศึกษาวิจัยในพื้นที่ชุมชนและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนในพื้นที่ที่ศึกษา เพื่อสังเกตกิจกรรมการดำเนินงานขององค์กรในชุมชน

๒. การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non Structure Interview)

การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non Structure Interview) ในการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยผู้วิจัยได้ตั้งประเด็นคำถามไว้ล่วงหน้าระหว่างการสัมภาษณ์ใช้วิธีพูดคุยสอบถาม เชื่อมโยงเรื่องราวให้ราบรื่น โดยสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชน คือ เจ้าอาวาสวัดกาฬสินธุ์ ผู้ใหญ่บ้าน ม.๓ ต.ประสงค์ คณะทำงานชุมชนคุณธรรมวัดกาฬสินธุ์ และกลุ่มหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้องเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนคุณธรรมวัดกาฬสินธุ์(บ้านน้ำดำ) ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ประกอบด้วย เทศบาลตำบลประสงค์ โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล

โดยมีการตั้งประเด็นคำถามที่สัมภาษณ์ไว้เบื้องต้น ซึ่งมีเป้าหมายในการสนทนานำไปสู่การตอบปัญหา งานวิจัย ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์เอง ไม่ได้จำกัดการสนทนาเฉพาะปัญหาวิจัย ไม่กำหนดเวลา ไม่กำหนดจำนวนครั้ง ทำให้ได้ข้อมูลกว้างขวางหลากหลาย ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมสถานการณ์สนทนา ในขณะนั้น โดยสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างใน ๔ แบบ ดังนี้ (สุภางค์ จันทวานิช, ๒๕๕๖ : ๗๗ - ๗๙)

๑. การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบเปิดกว้าง ไม่จำกัดคำตอบ โดยผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์มีอิสระที่จะอธิบายแนวคิดของตนอย่างอิสระ ความเป็นธรรมชาติ

๒. การสัมภาษณ์แบบมีจุดความสนใจเฉพาะ (Focus Interview) หรือการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยมีจุดสนใจอยู่แล้ว จึงพยายามดึงความสนใจของผู้ให้สัมภาษณ์ไม่หันไปสนทนาเรื่องอื่นๆ

๓. การทะลอมกล่อมเกล่า (Probe) เป็นการสัมภาษณ์เพื่อล้วงเอาส่วนลึกของความคิด ความรู้สึก ความจริง ทศนคติที่มีต่อเรื่องที่ดำเนินการสัมภาษณ์ออกมาให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้

๔. การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants Interview) เป็นการสัมภาษณ์โดยกำหนดตัวผู้ตอบบางคนเป็นการเฉพาะเจาะจง เพราะผู้ให้สัมภาษณ์เป็นผู้รู้เรื่องและผู้ศึกษาวิจัยต้องการศึกษาเพียงพอ หรืออย่างลึกซึ้ง

๓. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

การสนทนากลุ่ม ด้วยการจัดให้มีการสนทนาพูดคุยแสดงความคิดเห็นกันในกลุ่มของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน ทั้งคณะทำงานชมรมท่องเที่ยวโดยชุมชน ผู้ปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวในชุมชน กลุ่มผู้รับบริการ กลุ่มหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อตอบปัญหาการวิจัย เพื่อสังเกตปฏิกิริยาต่าง ๆ ความรู้สึก ความเห็น โดยเริ่มเข้าไปสร้างสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้วิจัย และผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของชุมชน และประสานผู้รู้ข้อมูลเข้าร่วมสนทนา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนาม มาตรวจสอบข้อมูลก่อนการวิเคราะห์ข้อมูลตามลักษณะของการวิจัยเชิงคุณภาพ ทั้งในรูปแบบสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) (สุภางค์จันทวานิช, ๒๕๕๖ : ๑๓๑ - ๑๔๑) และนำเสนอในเชิงพรรณนา จากนั้นนำมาเปรียบเทียบกับกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล ศึกษาปัญหาและอุปสรรค โดยดูจากกรอบแนวความคิด วัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อสรุปหา

แ น ว ท า ง

การพัฒนาชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ)
ตำบลประสงค์ อำเภอกำแพง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

บทที่ ๔

ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

ประวัติความเป็นมาชุมชน

ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ศูนย์กลางชุมชนตั้งอยู่ ณ วัดกาฬสินธุ์ หมู่ที่ ๓ ตำบลประสงค์ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.๒๕๓๕ ชื่อ “กาฬสินธุ์” คาดว่ามาพร้อมกับชื่อโรงเรียน ซึ่งก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.๒๕๓๕ อยู่ในพื้นที่ตำบลประสงค์เป็นตำบลเก่าแก่ตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๒ ราษฎรส่วนใหญ่พูดภาษาล้านนาได้ ร้อยละ ๘๓ นับถือศาสนาพุทธ ที่เหลือนับถือศาสนาอิสลาม

คำขวัญชุมชนวัดกาฬสินธุ์(บ้านน้ำดำ) “สายธารน้ำใส ต้นโพธิ์ใหญ่กลางบ้านธัญญาหารอุดม สังคมร่มเย็น แลเห็นน้ำผุด สวยสดวังงจักร”

ตำบลประสงค์แต่เดิมเป็นชื่อของอำเภอบางขัน ขึ้นกับเมืองไชยาเก่า ต่อมาเมื่อ ร.ศ. ๑๒๘ ทางราชการได้ยุบอำเภอบางขันเป็นกิ่งอำเภอบางขัน กิ่งอำเภอบางขัน ขึ้นกับเมืองไชยาตามเดิมต่อมา พ.ศ. ๒๕๖๒ ทางราชการได้ยุบกิ่งอำเภอบางขันอีก ส่วนตำบลต่างๆที่อยู่ในเขตปกครองให้โอนไปขึ้นกับเมืองไชยา หลังจากกิ่งอำเภอบางขันได้ถูกยุบเลิกไปเป็นเวลา ๒๕ ปี การขยายตัวของประชากรก็เพิ่มมากขึ้น ทางราชการจึงได้ รวบรวมตำบลต่างๆ ๕ ตำบลคือ ตำบลท่าชนะ ตำบลประสงค์ ตำบลวัง ตำบลคันธุลี ตำบลสมอทอง ยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอ เรียกว่าอำเภอน้ำขุ่น

ชุมชนวัดกาฬสินธุ์(บ้านน้ำดำ)ตำบลประสงค์ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอน้ำขุ่น และอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ตำบลประสงค์มีพื้นที่ ๔๕๙ ตารางกิโลเมตร หรือ ๒๘๖,๗๘๕ ไร่ ประชากรมีอาชีพหลัก คือ ทำนา/ทำสวน/ทำไร่ และอาชีพเสริม คือ เลี้ยงสัตว์ มีจำนวนประชากรทั้งหมด ๒๐,๔๑๕ คน แยกเป็นชาย ๑๐,๔๑๐ คน หญิง ๑๐,๐๐๕ คน จำนวนครัวเรือน ๗,๖๑๓ หลังคาเรือน (องค์การบริหารส่วนตำบลประสงค์, มิถุนายน ๒๕๕๖) สถานที่สำคัญในตำบล ได้แก่ ๑. ภูเขาประสงค์/ภูเขาเพลลา ๒. อุทยานแห่งชาติแก่งกรุง ๓. โรงเรียนบ้านคลองสงค ๔. วัดมหาธาตุปาราม (พระใหญ่)/วัดกาฬสินธุ์ (น้ำดำ) และ ๕. มัสยิดนูรุลอิสลาม (ดอนจำปี)/มัสยิดอัลนุสเราะฮ์(หนองน้ำขาว) ตำบลประสงค์มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ข้างเคียงดังนี้

(<http://www.prasong.go.th/content/cate/48>)

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลสมอทอง คลองพา อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลป่าเวอำเภอน้ำขุ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลวัง อำเภอนำชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอเกาะเปอร์จังหวัดระนอง และตำบลปากหมาก อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ตำบลประสงค์มีฐานะเป็นตำบล เมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๙๑ มี ๕ หมู่บ้าน แต่ปัจจุบันมีประชากรได้เพิ่มมากขึ้น มีจำนวนหมู่บ้านเพิ่มขึ้นโดยแบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๒๗ หมู่บ้าน ดังนี้หมู่ที่ ๑ บ้านในเขา, หมู่ที่ ๒ บ้านดอนมะกอก, หมู่ที่ ๓ บ้านน้ำดำ, หมู่ที่ ๔ บ้านอู่ตะเภา, หมู่ที่ ๕ บ้านประสงค์, หมู่ที่ ๖ บ้านเกาะมุกด์, หมู่ที่ ๗ บ้านนานอก, หมู่ที่ ๘ บ้านหนองชุมแสง, หมู่ที่ ๙ บ้านหนองจิก, หมู่ที่ ๑๐ บ้านโคก, หมู่ที่ ๑๑ บ้านพรุเรียน, หมู่ที่ ๑๒ บ้านเขาไม้แก้ว, หมู่ที่ ๑๓ บ้านคลองโสด, หมู่ที่ ๑๔ บ้านร่มไทรล่าง, หมู่ที่ ๑๕ บ้านคลองรอก, หมู่ที่ ๑๖ บ้านไร่ยาว, หมู่ที่ ๑๗ บ้านท่าใหม่, หมู่ที่ ๑๘ บ้านคลองสงค์, หมู่ที่ ๑๙ บ้านแม่ทะเล่าง, หมู่ที่ ๒๐ บ้านแม่ทะเลบน, หมู่ที่ ๒๑ บ้านคลองสรึง, หมู่ที่ ๒๒ บ้านห้วยเคี่ยม, หมู่ที่ ๒๓ บ้านยวนฝั่ง, หมู่ที่ ๒๔ บ้านธารน้ำใจ, หมู่ที่ ๒๕ บ้านน้ำไข้ว, หมู่ที่ ๒๖ บ้านหินพอตา และหมู่ที่ ๒๗ บ้านแม่ทะเลกลาง

สภาพภูมิประเทศของตำบลประสงค์(แผนภาพที่ ๔-๑) ลักษณะตำบลมีรูปร่างค่อนข้างยาวรีวางตัวในแนวทิศตะวันตก-ตะวันออก สภาพพื้นที่ลาดเทจากทิศตะวันตกไปทางทิศตะวันออกพื้นที่ด้านทิศตะวันตกทั้งหมดมีลักษณะเป็นพื้นที่ภูเขาสูงชัน โดยมีภูเขาที่สำคัญ คือ เขายายหม่อม ส่วนบริเวณตอนกลางตำบลมีลักษณะเป็นที่ราบสูง และบริเวณทิศตะวันออกมีลักษณะเป็นที่ราบ สำหรับลำน้ำที่สำคัญ ได้แก่คลองหินโจ ซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากเทือกเขายายหม่อมทางด้านทิศตะวันตกของตำบล มีทิศทางการไหลจากทิศตะวันตกไปทิศตะวันออก“กาฬสินธุ์” หมายถึงน้ำดำ มองเห็นน้ำในคลองของหมู่บ้านเป็นสีดำ เพราะความใสสะอาดของน้ำในคลอง ซึ่งใสสะอาดทำให้เด็ก ๆ ในชุมชนชื่นชอบเล่นน้ำในคลอง (พระครูสุขุมธรรมโกศล, สัมภาษณ์ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑)

แผนภาพที่ ๔-๑ แสดงแผนที่ตำบลประสงค์

ชุมชนวัดกาฬสินธุ์
(บ้านน้ำดำ)

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

๑. สภาพด้านสังคม

ตำบลประสงค์ มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน ๕ แห่ง และศูนย์อบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนประจำมัสยิด จำนวน ๑ แห่งดังนี้

๑. ศูนย์อบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนประจำมัสยิดอัลนุสเราะห์ตั้งอยู่หมู่ที่ ๖
๒. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านคลองโสด ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑๓
๓. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านคลองรอก ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑๕
๔. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านไร่ยาว ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑๖
๕. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านแม่ทะลาง ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑๙
๖. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านห้วยเคี่ยม ตั้งอยู่หมู่ที่ ๒๒

ข้อมูลสถานศึกษาแหล่งอบรมเด็กและเยาวชนตำบลประสงค์มีโรงเรียนในพื้นที่รวมทั้งหมด ๑๑ แห่ง ดังนี้

๑. โรงเรียนมหาภูปาราม	ตั้งอยู่หมู่ที่ ๕
๒. โรงเรียนมัธยมาราม	ตั้งอยู่หมู่ที่ ๗
๓. โรงเรียนบ้านเกาะมุกด์	ตั้งอยู่หมู่ที่ ๖
๔. โรงเรียนบ้านดอนมะกอก	ตั้งอยู่หมู่ที่ ๒
๕. โรงเรียนบ้านคลองรอก	ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑๕
๖. โรงเรียน ตชด. ราษฎร์พิทักษ์	ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑๑
๗. โรงเรียนบ้านคลองสงค์	ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑๓
๘. โรงเรียนบ้านท่าใหม่	ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑๗
๙. โรงเรียนบ้านศรีพนม	ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑๐
๑๐. โรงเรียนบ้านอู่ตะเภา	ตั้งอยู่หมู่ที่ ๔
๑๑. โรงเรียนวัดกาฬสินธุ์	ตั้งอยู่หมู่ที่ ๓

ด้านสุขภาพอนามัยตำบลประสงค์ มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน ๔ แห่ง ดังนี้

๑. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลประสงค์ ตั้งอยู่หมู่ที่ ๒
๒. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านประสงค์ ตั้งอยู่หมู่ที่ ๕
๓. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านคลองโสด ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑๓
๔. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านคลองรอก ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑๕

สภาพสังคมข้อมูลเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลประสงค์ มีหน่วยบริการประชาชนที่ทำหน้าที่ดูแลความปลอดภัยชีวิตและทรัพย์สิน จำนวน ๔ แห่ง ดังนี้

๑. หน่วยบริการประชาชนเกาะมุกด์ (บ้านเกาะมุกด์) ตั้งอยู่ในเขต หมู่ที่ ๑๐ ต.ประสงค์

๒. หน่วยบริการประชาชนกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำคำ) ตั้งอยู่ในเขต หมู่ที่ ๓ ต.ประสงค์
๓. หน่วยบริการประชาชนประสงค์ (บ้านคลองโสด) ตั้งอยู่ในเขต หมู่ที่ ๑๓ ต.ประสงค์
๔. หน่วยบริการประชาชนคลองรอก (บ้านคลองรอก) ตั้งอยู่ในเขต หมู่ที่ ๑๕ ต.ประสงค์

ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติตำบลประสงค์ มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เนื่องจากมีแนวเขตพื้นที่ติดเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ (อุทยานแห่งชาติแก่งกรุง) ซึ่งถือเป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญที่ทำให้เกิดแหล่งน้ำที่สำคัญหลายสาย หล่อเลี้ยงประชาชนทั้งอำเภอท่าชนะ ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว มีดังนี้(มีชัย สุขชู สัมภาษณ์ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑)

๑. ถ้ำน้ำทิพย์เขาประสงค์ ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑
๒. บ่อน้ำผุด ตั้งอยู่หมู่ที่ ๓
๓. หนองหาร ตั้งอยู่หมู่ที่ ๖
๔. ทำนบดินห้วยปราย ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑๖
๕. น้ำตกท่าดี ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑๗
๖. น้ำตกธารโบก หมู่ที่ ๒๐
๗. น้ำตกเขาเพ-ลา หมู่ที่ ๒๕
๘. น้ำตกประไพธารา หมู่ที่ ๒๖

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจการประกอบอาชีพของประชาชนในเขตตำบลประสงค์ (ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน ระดับตำบล พัฒนาชุมชนอำเภอท่าชนะ) แยกเป็นประเภท ดังนี้

๑. ประกอบอาชีพเกษตรกรรม-ทำไร่	ประมาณ	๐.๑๓%
๒. ประกอบอาชีพเกษตรกรรม-ทำสวน	ประมาณ	๕๘.๔๑%
๓. ประกอบอาชีพเกษตรกรรม-ประมง	ประมาณ	๐.๑๕%
๔. ประกอบอาชีพเกษตรกรรม-ปศุสัตว์	ประมาณ	๐.๐๙ %
๕. รับราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ	ประมาณ	๑.๒๓ %
๖. พนักงานรัฐวิสาหกิจ	ประมาณ	๐.๒๑ %
๗. พนักงานบริษัท	ประมาณ	๐.๙๓ %
๘. รับจ้างทั่วไป	ประมาณ	๗.๐๒ %
๙. ค้าขาย	ประมาณ	๓.๒๘ %
๑๐. ธุรกิจส่วนตัว	ประมาณ	๐.๗๕ %
๑๑. อาชีพอื่น ๆ	ประมาณ	๑.๑๙ %
๑๒. กำลังศึกษา	ประมาณ	๒๐.๐๔ %
๑๓. ไม่มีอาชีพ	ประมาณ	๖.๕๖ %

ตำบลประสงค์ มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เนื่องจากมีแนวเขตพื้นที่ติดเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ (อุทยานแห่งชาติแก่งกรุง) ซึ่งถือเป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญที่ทำให้เกิดแหล่งน้ำที่สำคัญหลายสายหล่อเลี้ยงประชาชนทั้งอำเภอท่าชนะ ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว มีดังนี้

๑. ถ้ำน้ำทิพย์เขาประสงค์	ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑
๒. บ่อน้ำผุด	ตั้งอยู่หมู่ที่ ๓
๓. หนองหาร	ตั้งอยู่หมู่ที่ ๖
๔. ทำนบดินห้วยปราย	ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑๖
๕. น้ำตกท่าดี	ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑๗
๖. น้ำตกธารโบก	ตั้งอยู่หมู่ที่ ๒๐
๗. น้ำตกเขาเพ-ลา	ตั้งอยู่หมู่ที่ ๒๕
๘. น้ำตกประไพธารา	ตั้งอยู่หมู่ที่ ๒๖

แผนภาพที่ ๔-๒ คณะทำงานและผู้นำชุมชนในพื้นที่ตำบลประสงค์นำโดยพระครูสุขุมธรรมโกศล เจ้าอาวาสวัดกาฬสินธุ์

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

๒. การเดินทาง

การเดินทางใช้ถนนเอเชียสาย ๔๑ ถึงสี่แยกหนองนิล อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เข้าสู่ชุมชนวัดกาฬสินธุ์ ตำบลประสงค์ ระยะทาง ๕ กิโลเมตร

ผลิตภัณฑ์ชุมชน

ผลิตภัณฑ์ชุมชนในพื้นที่ตำบลประสงค์ซึ่งได้รับการส่งเสริมจากกระทรวงวัฒนธรรม โดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี ตามโครงการสร้างสรรค์สุดยอดผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมไทย (Cultural Product of Thailand : CPOT) ประกอบด้วยผลิตภัณฑ์จักสานเส้นพลาสติกโดยนางอุไรพร จิงสุวรรณ ประธานกลุ่มตั้งอยู่เลขที่ ๑๖๖ หมู่ที่ ๑๕ ตำบลประสงค์ อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

แผนภาพที่ ๔-๓ ผลิตภัณฑ์จักสานเส้นพลาสติกชุมชนวัดกาฬสินธุ์

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

แผนภาพที่ ๔-๔ พระครูสุขุมธรรมโกศล เจ้าอาวาสวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ)

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

แผนภาพที่ ๔-๕ อุโบสถขนาดกลาง กำลังก่อสร้าง ยังไม่แล้วเสร็จ

ภาพที่

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

แผนภาพที่ ๔-๖ ศาลาวัด (วิหาร) สถานที่ทำกิจกรรมของชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ตำบลประสงค้ออำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีวัสดุอุปกรณ์พร้อม เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ฯลฯ เหมาะกับการใช้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

การดำเนินงานชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ตำบลประสงค์ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานีได้เข้าร่วมโครงการชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายของกระทรวงวัฒนธรรม โดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานีร่วมบูรณาการดำเนินงานกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑. ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากเป้าหมายของการดำเนินงานที่ว่า ชุมชนคุณธรรมอยู่ดีมีสุข : เป็นอนาคตชาติที่มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามนโยบายรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) โดยมีเป้าหมายการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนตามโมเดลพัฒนาประเทศไทย ๔.๐ ขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยปัญญาผ่านกลไกภาคประชาสังคม สร้างความเข้มแข็งจากภายใน เชื่อมโยง เศรษฐกิจไทยสู่โลก สร้างคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีคุณธรรม มีจิตสำนึกคำนึงถึงประโยชน์ของชาติ สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมที่เกื้อกูลและแบ่งปัน ภายใต้อาณัติของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อแก้ไขปัญหาปากท้องและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ให้ประเทศหลุดพ้นจากการเป็นประเทศที่อยู่ใต้นักบดขยี้ได้ปานกลาง เป็นประเทศที่มีรายได้สูง ประชาชน “อยู่ดีมีสุข” เป็นอนาคตชาติที่เข้มแข็ง

รัฐบาลจึงได้ประกาศใช้แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๔) อันเป็นแผนส่งเสริมคุณธรรมฉบับแรกของไทยให้ “คุณธรรมนำการพัฒนา” โดยมีเป้าหมายพัฒนาคนในชุมชนให้มีคุณธรรมเป็น “ชุมชนคุณธรรม” เพื่อก้าวสู่ “สังคมคุณธรรม” ที่มีความรักชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ ตามนโยบายของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ที่มุ่งหมายจะให้มีการขยายผลชุมชนคุณธรรมให้เกิดขึ้นทั่วประเทศ โดยเห็นได้จากที่ท่านนายกรัฐมนตรีได้กล่าวชื่นชมชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบ้านผาบ่อง จังหวัดแม่ฮ่องสอนเมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๑ โดยกล่าวว่า “ขอเป็นกำลังใจให้ทำต่อไปขยายให้มากขึ้นไปถึงชุมชนอื่นๆ ด้วยการพัฒนาชุมชนให้มั่นคง มั่งคั่ง อย่างยั่งยืนประสบความสำเร็จทั้งชุมชน...” โดยมุ่งมั่นให้ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขับเคลื่อนด้วยพลังบวร : สร้างคนดี สังคมดี ฐานรากที่เข้มแข็งของประเทศ

ในการดำเนินงานสนองนโยบายของรัฐบาล นายวีระ โรจน์พจนรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ได้มีนโยบายใช้มิติทางวัฒนธรรม สร้างคนดี สังคมดี มีคุณธรรม ให้ประชาชนยึดมั่นและเทิดทูนในสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ พร้อมกันไปกับการพัฒนาต่อยอดทุนทางวัฒนธรรม ส่งเสริมธุรกิจสร้างสรรค์ โดยร่วมกับพลังบวร (บ้าน/วัด/โรงเรียน) และภาคประชาชาติทุกภาคส่วนทุกกระทรวง ทุกจังหวัดพัฒนา “ชุมชนคุณธรรม” ให้เกิดขึ้นในทุกพื้นที่ทั่วประเทศ เพื่อให้ชุมชนสงบสุข มีความสามัคคี ปลอดภัยจากคดีความรุนแรงต่างๆ ครอบครัวยั่งยืน สังคมน่าอยู่ มีอาชีพ มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการพึ่งพากันเอง เกิดเป็น “ชุมชนคุณธรรม น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขับเคลื่อนด้วยพลังบวร” ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงวัฒนธรรม อันเป็นฐานรากที่มั่นคงของสังคมที่มีคุณค่าต่อคนไทยและเป็น “อนาคตไทยที่มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ในปัจจุบันและอีก ๒๐ ปีข้างหน้า”

สิ่งที่คนในชุมชนได้รับจากการเป็น “ชุมชนคุณธรรม” ในวันนี้

ชุมชนคุณธรรมเป็นชุมชนที่คนในชุมชนรู้จักการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องใน ๓ มิติ คือ มีศาสนา เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ รู้จักเรียนรู้และน้อมนำศาสตร์พระราชา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและวิถีวัฒนธรรม ความเป็นไทยมาเป็นแนวทางปฏิบัติในชีวิตที่ถูกต้องดีงาม คนในชุมชนอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข เป็นชุมชนคุณธรรมที่มีลักษณะเด่น ดังนี้

๑. เคารพเทิดทูนและจงรักภักดีในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ อันเป็นพลังนำพาชุมชน ก้าวสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

๒. ปัญหาหรือสิ่งที่ไม่ดี ลดลงหรือหมดไปจากชุมชน เช่น ไม่มีปัญหายาเสพติด ไม่มีการพนันไม่ทะเลาะวิวาทไม่ลักขโมย ตีมีสสุราลดลง หนี้สินลดลง ไม่มีปัญหาสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

๓. สิ่งที่ดีงามเกิดขึ้นในชุมชน เช่น คนในชุมชนมีความรักใคร่ สามัคคีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือเกื้อกูล ไม่ทิ้งกัน พึ่งพากันเองและพึ่งพาตนเอง มีการนำทุนทางวัฒนธรรมมาพัฒนาต่อยอดสร้างอาชีพโดยมีกลุ่มอาชีพ กลุ่มอนุรักษ์ สืบสานประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มจิตอาสาทำงานเพื่อส่วนรวม

๒. ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำคำ) ตำบลประสงค์ อำเภอนาคู จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๒.๑ โครงสร้างขององค์กร

ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์(บ้านน้ำคำ) มีคณะบุคคลที่เข้าร่วมประชุม วางแผน เตรียมการดำเนินกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ ดังนี้

๒.๑.๑ พระครูสุสุขุมธรรมโกศล เจ้าอาวาสวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำคำ) ทำหน้าที่เป็นผู้นำชุมชน เป็นที่ปรึกษา และผู้ปฏิบัติงานในบางครั้ง

๒.๑.๒ นายศิริ ทองเอี้ยว ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ ตำบลประแสงค์เป็นคณะทำงานเป็นผู้ประสานงานทั่วไปทำหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์

๒.๑.๓ นางบุญสม ตันติพิสิทธิ์ พยาบาลวิชาชีพ รพ.สต.บ้านประแสงค์ทำหน้าที่ฝ่ายสุขภาพอนามัย ฝ่ายพยาบาล

๒.๑.๔ นางบุญรวย แซ่ด่าน ผู้อำนวยการโรงเรียนประแสงค์พิทยานุสรณ์ฯ เป็นกรรมการวัดกาฬสินธุ์ และกรรมการสภาวัฒนธรรมตำบล ทำหน้าที่ฝ่ายกิจกรรมด้านวัฒนธรรม

๒.๑.๕ นางสาวรจนา ใจตรง ครูประจำตำบลประแสงค์ (กศน.อำเภอท่าชนะ) ฝ่ายการเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์ดิจิทัลชุมชน

๒.๑.๖ นางสุตราตรี เจือบุญ ครูโรงเรียนวัดกาฬสินธุ์ทำหน้าที่ฝ่ายประสานงานและดำเนินกิจกรรมทั่วไปของวัดและของชุมชน

๒.๑.๗ นายมีชัย สุขชู สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลประแสงค์

๒.๑.๘ นางสาวปณณสา อาจทอง นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้ประสานงานประจำอำเภอท่าชนะ

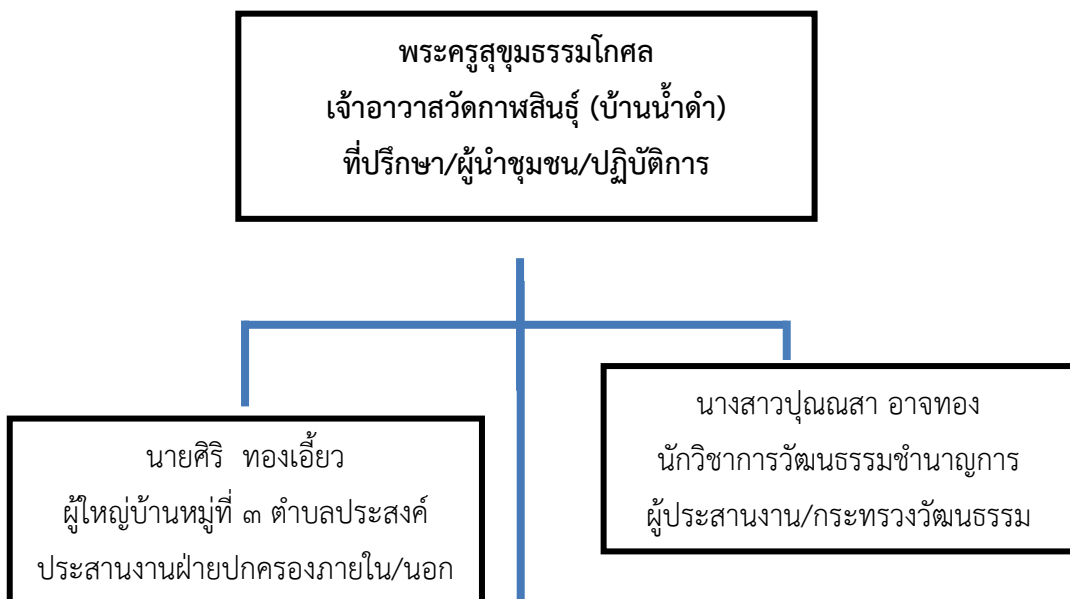
แผนภาพที่ ๔-๗ คณะทำงานที่เข้าร่วมประชุม วางแผน เตรียมการดำเนินกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ

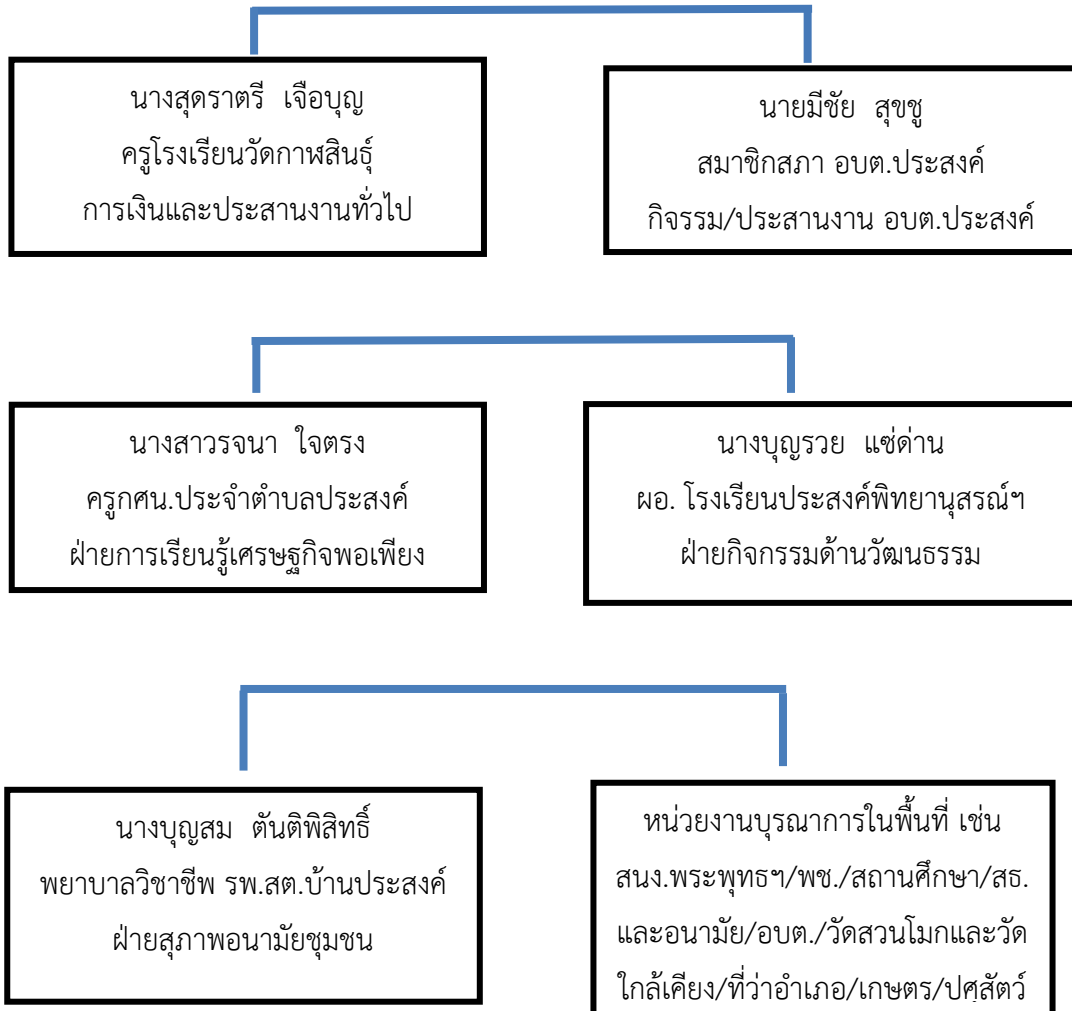

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

แผนภาพที่ ๔-๘ โครงสร้างองค์กรชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชน
วัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ตำบลประสงค์ อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานีแสดง
แผนผังได้ ดังนี้

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

๒.๒ การดำเนินงานของชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๓ มิติ
“คนในชุมชนอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข”

๒.๒.๑ มิติศาสนา : คนในชุมชนมีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ

ชุมชนวัดกาฬสินธุ์ มีเป้าหมายในการดำเนินงานตามแนวทางของชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในมิติของศาสนา โดยพระครูสุขุมธรรมโกศล เจ้าอาวาสวัดกาฬสินธุ์ (สัมภาษณ์ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑) กล่าวว่า ในการอบรมถ่ายทอดคุณธรรมจริยธรรม โดยการ “ปฏิบัติธรรม” ได้ยึดแนวทางแห่งพระพุทธศาสนาตามหลักของ “ท่านพุทธทาส” โดยยึดหลักปฏิบัติของศีล ๘ โดยกิจกรรมบวชศีลจาริณีและการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ซึ่งจัดกิจกรรมทุกปี

มาตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๔๐ และทุกครึ่งจะมีการนำผู้เข้าร่วมกิจกรรมไปทัศนศึกษาตามรอยธรรมของท่าน พุทธทาสภิกขุ ณ สวนโมกขพลาราม แสดงให้เห็นถึงความเชื่อในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา อย่างเคร่งครัด

แผนภาพที่ ๔-๙ การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน และกิจกรรมบวชศีลจาริณี ณ วัดกาฬสินธุ์

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

แผนภาพที่ ๔-๑๐ ชุมชนวัดกาฬสินธุ์ เป็นต้นแบบกิจกรรมของการดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้าน รักษาศีล ๕ ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ประจำปี ๒๕๖๑ สามารถจัดแสดงผลการดำเนินงาน ของชุมชนร่วมกับทุกองค์กรที่เกี่ยวข้องปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมทั้ง บ้าน วัด โรงเรียน

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

แผนภาพที่ ๔-๑๑ นิทรรศการผลงานการติดตามความก้าวหน้าโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

แผนภาพที่ ๔-๑๒ กิจกรรมการหล่อเทียนถวายเทียนพรรษา เพื่อสืบสานพระพุทธศาสนาและ
วัฒนธรรมประเพณีของชุมชน

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

แผนภาพที่ ๔-๑๓ ชุมชนวัดกาฬสินธุ์ร่วมกันจัดกิจกรรมงานบุญปีใหม่ ๒๕๖๒ และฝังลูกนิมิต ระหว่างวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๑ - ๔ มกราคม ๒๕๖๒ เป็นกิจกรรมที่ช่วยกล่อมเกลายาวชน ประชาชนให้ตระหนักในการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา

คว

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

๒.๒.๒ มิติของการเรียนรู้และน้อมนำศาสตร์พระราชาลักษณ์ปรัชญาของการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร เป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนฐานของวัฒนธรรมไทย เป็นแนวทางการพัฒนาที่ตั้งบนพื้นฐานทางสายกลางและความไม่ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง ตลอดจนการใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่สำคัญจะต้องมี “สติปัญญา และความเพียร” ซึ่งจะนำไปสู่ “ความสุข” ในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง ชุมชนคุณธรรมวัดกาฬสินธุ์ได้สืบสานการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ชื่อว่าเป็นชุมชนคุณธรรมบวรวิถีพอเพียงโดย นายศิริ ทองเอี้ยวผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๓(บ้านน้ำดำ) กล่าวถึงคนในชุมชนได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างมีคุณภาพ เช่น การปลูกพืชเกษตรอินทรีย์การประหยัดไฟฟ้า น้ำประปาลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ลดการซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย ใช้เวลาว่างเสริมสร้างรายได้ การเก็บออมเงิน คนในชุมชนนำผลิตผลทางการเกษตรมาจำหน่ายในชุมชนในราคาไม่แพง ทำปุ๋ยหมักชีวภาพใช้ในชุมชน รณรงค์การปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ เพื่อสร้างรายได้และลดรายจ่ายในครัวเรือน ได้ชักชวนเด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชมมากขึ้น

แผนภาพที่ ๔-๑๔ วิถีชุมชนกาฬสินธุ์ วิถีเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

แผนภาพที่ ๔-๑๕ สืบสานการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้วิถีเกษตรอินทรีย์

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

แผนภาพที่ ๔-๑๖ ตัวอย่างการประหยัดพลังงานภายในชุมชน

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

ชุมชนวัดกาฬสินธุ์ เป็นชุมชนคุณธรรมที่มีอัตลักษณ์โดดเด่นด้านการท่องเที่ยว เช่น บ่อน้ำพุร้อน ถ้ำน้ำทิพย์ เป็นถ้ำโบราณที่ถูกค้นพบเมื่อ ๒๐ ปีที่ผ่านมา ภายในถ้ำมีความสวยงามอากาศเย็น เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ คงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางธรรมชาติไว้ได้อย่างดียิ่งส่วนด้านวิถีชีวิตของชุมชนวัดกาฬสินธุ์มีลักษณะของความร่วมมือ ความสามัคคีอย่างเห็นได้ชัดในเรื่องของ“จิตอาสาทำความดีด้วยหัวใจ” โดยชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์ได้ดำเนินกิจกรรมการแสดงความรักภักดีและเทิดทูนต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นสถาบันหลักของชาติ เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยและเป็นหนึ่งในวิถีชีวิตของชุมชนคุณธรรมที่เข้มแข็ง ทำให้เกิดความสามัคคีปรองดอง และมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันภายในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง จากระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด และประเทศให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนตลอดไปโดยกิจกรรมกลุ่มที่ชุมชนได้ร่วมกันจัดในชุมชน เช่น กิจกรรมวันสำคัญของสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ กิจกรรมงานประเพณีท้องถิ่น กิจกรรมเทศกาลงานประเพณีประจำปี กิจกรรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน กิจกรรมจิตอาสาพัฒนาปรับปรุงพื้นที่ของชุมชน กิจกรรมทำความสะอาดวัด ศาสนสถาน และบริเวณรอบ ๆ ชุมชน(ประชุมกลุ่มย่อย ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๑)

แผนภาพที่ ๔-๑๗ “ชุมชนวัดกาฬสินธุ์....จิตอาสาทำความดีด้วยหัวใจ”

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

๒.๒.๓ มิติการนำวิถีวัฒนธรรมและความเป็นไทยมาเป็นแนวทางปฏิบัติในชีวิตที่ถูกต้องดีงาม

ชุมชนวัดกาฬสินธุ์ เป็นชุมชนคุณธรรมที่ยังมีวิถีวัฒนธรรมและความเป็นไทยดั้งเดิมด้านมีความเอื้อเฟื้อ ความมีน้ำใจเป็นสิ่งยึดมั่นในการอยู่ร่วมกัน ทำให้ชุมชนมีความสุข คนในชุมชนไม่มีความขัดแย้ง ไม่มีการทะเลาะวิวาทกันในงานบุญงานประเพณีกิจกรรมต่าง ๆ ก็ให้ความช่วยเหลือกันเป็นอย่างดีเสมอ ถือเป็นอัตลักษณ์โดดเด่นโดยมีวัดกาฬสินธุ์เป็นศูนย์กลางของชุมชน ใช้มิติทางศาสนาและวัฒนธรรม นำโดยพระครูสุขุมธรรมโกศล (บุญสม ตันติพิสิทธิ์, สัมภาษณ์ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑) มุ่งมั่นร่วมกับผู้นำชุมชนเพื่อให้ประชาชนได้เรียนรู้หลักธรรมทางศาสนา เสริมสร้าง

คุณภาพชีวิตให้คนในชุมชนได้เป็นคนดี มีความสามัคคี เช่น กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมอนุรักษ์ สืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนจากการมีส่วนร่วมนำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนตลอดไป

แผนภาพที่ ๔-๑๘ ประชาชนทุกเพศทุกวัยร่วมสืบสานประเพณีสารทเดือนสิบเป็นประจำทุกปี ณ วัดกาฬสินธุ์

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

คณะกรรมการสภาวัฒนธรรมตำบลประสงค์โรงเรียนประสงค์วิทยานุสรณ์ และกรรมการวัดได้ ร่วมกันรณรงค์ส่งเสริมการแต่งกายผ้าไทยเรียบร้อยสวยงามมาทำกิจกรรมที่วัดและเนื่องในงานบุญต่าง ๆ (บุญรวย แซ่ด่าน, สัมภาษณ์ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑)

แผนภาพที่ ๔-๑๙ หน่วยงาน สถานศึกษา ร่วมส่งเสริมการแต่งกายแบบไทยในงานประเพณีหมู่บ้านศีล ๕ ของชุมชน

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

๓. ผลของการประเมินชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ชุมชนคุณธรรมวัดกาฬสินธุ์(บ้านน้ำดำ) ในวันนี้ได้มีโอกาสพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีความรักความภูมิใจในชุมชนของตน สามารถเปิดให้คนจากภายนอก หรือนักท่องเที่ยวหรือคนในชุมชนอื่นๆ ที่สนใจได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และท่องเที่ยวในชุมชนคุณธรรมเหล่านี้ ซึ่งได้ปรับเปลี่ยนบทบาทไปเป็น “ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีอัตลักษณ์โดดเด่น” โดยคนในชุมชนเป็นเจ้าของที่ดี มีความพร้อมที่จะเป็นมัคคุเทศก์คอยต้อนรับให้ข้อมูลและบริการนำเที่ยวในชุมชนและพื้นที่โดยรอบ

จากการพัฒนาชุมชนคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง ทำให้คนในชุมชนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก รู้จักนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ เพื่อบริการและอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชน ทั้งประวัติความเป็นมาของชุมชน สถานที่ท่องเที่ยว สินค้า/ผลิตภัณฑ์ ร้านอาหาร ที่พักโฮมสเตย์ การแสดงทางศิลปวัฒนธรรม ฯลฯ ตลอดจนรู้จักนำวิถีชีวิตภูมิปัญญาและมรดกทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นของท้องถิ่นมาพัฒนาต่อยอดเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้เป็นผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึก และกิจกรรมวิถีชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวที่ได้สัมผัสเกิดความเชื่อมั่นและประทับใจที่ได้มาท่องเที่ยวใน “ชุมชนคุณธรรม ๔.๐” ของกระทรวงวัฒนธรรม

จากการดำเนินงานของชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ตำบลประสงค์ อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งได้ประเมินตนเองอยู่ในระดับต้นแบบผ่านตัวชี้วัดทั้ง ๙ ข้อ ทั้ง ๓ ระดับ(ปณณสา อาจทอง, สัมภาษณ์ ๔ มกราคม ๒๕๖๒) และได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วน โดยการพัฒนาชุมชนให้เป็น “ชุมชนคุณธรรม” จะมีสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานีและหน่วยงานของทุกกระทรวงในพื้นที่ เป็นที่ปรึกษาให้การสนับสนุนช่วยเหลือในด้านต่างๆ แก่ทุกชุมชน โดยมีเจ้าอาวาสวัดกาฬสินธุ์และผู้นำชุมชนเป็นศูนย์รวมใจ พร้อมเปิดเวทีให้คนในชุมชนมาร่วมพูดคุยพัฒนาและประเมินชุมชนตนเอง โดยกระบวนการดำเนินงานของชุมชนผ่านตัวชี้วัดทั้ง ๙ ขั้นตอน(ข้อ)จำแนกเป็น ๓ ระดับ ปรากฏผล ดังนี้(ปณณสา อาจทอง, สัมภาษณ์ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑)

ระดับที่ ๑ ชุมชนส่งเสริมคุณธรรม มีตัวชี้วัดหรือสิ่งที่จะต้องดำเนินการ ๓ ข้อ ครบถ้วนประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ ๑ ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) มีกฎกติกาหรือข้อตกลงหรือ “ธรรมนูญของชุมชน” ร่วมกัน โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนรับรู้และนำไปประพฤติปฏิบัติ โดยมีการแจ้งในที่ชุมชนของญาติธรรมที่มาไหว้พระสวดมนต์ในวันธรรมสวนะ (วันขึ้น ๘ ค่ำ, ๑๕ ค่ำ และวันแรม ๘ ค่ำ, ๑๕ ค่ำ) และที่ประชุมเมื่อมีกิจกรรมต่าง ๆ ดังคำกล่าวที่ว่า “ลูกใครหลานใคร คนนั้นต้องรับผิดชอบก่อน ทั้ง

ในทางดี คือการอบรมสั่งสอนกันเองในบ้าน และในทางไม่ดีคือ หากเยาวชนของบ้านใดกระทำผิด เบื้องแรกคือพ่อแม่ คนในบ้านต้องรับผิดชอบก่อน” และหากแก้ปัญหาในบ้านไม่ได้ ก็จะมีวัดกาฬสินธุ์ นำโดยพระครูสุขุมธรรมโกศล เจ้าอาวาส เป็นที่พึ่งของชุมชนร่วมกับฝ่ายปกครองคือผู้ใหญ่บ้าน และ กำนันเป็นลำดับถัดมา (ประชุมกลุ่มย่อย วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑ ณ วัดกาฬสินธุ์)

แผนภาพที่ ๔-๒๐ นายศิริ ทองเอี้ยว ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๓ (บ้านน้ำดำ) ต.ประสงค์ อ.ท่าชนะ จ.สุราษฎร์ธานี

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

แผนภาพที่ ๔-๒๑ พระครูสุขุมธรรมโกศล และคณะทำงานชุมชน ถ่ายภาพร่วมกับนายธงชัย สารอักษร วัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

ขั้นตอนที่ ๒ ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) กำหนดเป้าหมายของชุมชนในส่วนของปัญหาที่อยากแก้ และความดีที่อยากทำ โดยคนในชุมชนร่วมกันระดมความคิดปรากฏดังนี้(ประชุมกลุ่มย่อย วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑ ณ วัดกาฬสินธุ์)

ความดีที่อยากทำคือชุมชนต้องการให้ทุกคนมีความสามัคคีมีความรักและหวังดีต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันตลอดไป

ปัญหาที่อยากแก้คือชุมชนต้องการต้องการแก้ปัญหาการทะเลาะเบาะแว้งเล็กๆ น้อย ๆ ด้วยความไม่เข้าใจกัน และปัญหาวัยรุ่น รวมถึงปัญหายาเสพติด

แผนภาพที่ ๔-๒๒ การค้นหาความดีที่อยากทำและปัญหาที่อยากแก้ของชุมชน

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

ขั้นตอนที่ ๓ ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์(บ้านน้ำดำ) ได้จัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามความต้องการของชุมชน โดยใช้มิติทางวัฒนธรรมโดยวิธีการ ดังนี้(บุญรววย แซ่दान,สัมภาษณ์ วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑)

๑. มีการวางแผนร่วมกันจากการประชุมร่วมกันบ่อย ๆ และสื่อสารถึงกันจากการพบปะญาติโยมหลังฉันภัตตาหารเพลในวันธรรมสวนะ (วันพระ) วันขึ้น ๘ ค่ำ, ๑๕ ค่ำ และวันแรม ๘ ค่ำ, ๑๕ ค่ำทำให้มีการวางแผนการดำเนินงาน และมีการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมของแต่ละเหตุการณ์

๒. จากการประชุมปรึกษาหารือเพื่อการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ประจำปี เช่น การบวชศีลจาริณี การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน การจัดกิจกรรมค่ายพุทธบุตร เป็นต้น

ระดับที่ ๒ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์(บ้านน้ำดำ) ดำเนินการผ่านตัววัดในระดับที่ ๑ และได้ดำเนินการเพิ่มอีก ๓ ช้อ ประกอบด้วย(ประชุมกลุ่มย่อย วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๒)

ขั้นตอนที่ ๔ ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์(บ้านน้ำดำ)ได้ประเมินชุมชน โดยคนในชุมชนร่วมกันประเมินผล จากการรวบรวมข้อมูลและประเมินตามตัวชี้วัดในเกณฑ์การประเมินชุมชนคุณธรรมผลปรากฏดังนี้(ประชุมกลุ่มย่อย วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑ ณ วิหารวัดกาฬสินธุ์)

ในการดำเนินงานของชุมชนคณะทำงานได้น้อมนำหลักการทรงงาน“เข้าใจเข้าถึง พัฒนา” และ “การระเบิดจากข้างในตามความต้องการและเพื่อประโยชน์สุขของคนในชุมชนเน้นคุณธรรม พอเพียงวินัย สุจริตจิตอาสา เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ สร้างความภาคภูมิใจให้คนในชุมชนได้ยึดถือ ปฏิบัติเป็นหลักเกือบทุกครั้ง เร็ว ได้ปลูกผักสวนครัวกินเอง โดยยึดหลัก“ปลูกทุกอย่างที่กิน และกินทุกอย่างที่ปลูก” โดยคณะทำงานของชุมชนคุณธรรมที่ปฏิบัติงานอยู่ขณะนี้ถือปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างตลอดมา อีกทั้งได้มีการส่งเสริมผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมของชุมชน(Cultural Product of Thailand : CPOT) เช่น เครื่องจักสานพลาสติก ฝาชี ตะกร้า ฯลฯ (อุไรพร จิงสุวรรณ, สัมภาษณ์ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๑) สำหรับนักท่องเที่ยวและผู้สนใจทั่วไปและส่งเสริมให้วัดกาฬสินธุ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติของ ศาสนาพุทธ โดยวัดนี้เป็นวัดที่ไม่มีรั้ววัด ประชาชนสามารถเข้ามาแสวงหาความสงบร่มเย็นได้ทุก ทิศทาง ไม่จำกัดคนต่างถิ่น ต่างศาสนา ก็สามารถเดินเข้ามาในวัดได้ตลอดเวลา

แผนภาพที่ ๔-๒๓ ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมของชุมชนวัดกาฬสินธุ์

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

แผนภาพที่ ๔-๒๔ คณะทำงานของชุมชนคุณธรรมต้นแบบวัดกาฬสินธุ์(บ้านน้ำคำ) มีการประชุมปรึกษาหารือกัน บ่อยครั้ง เพื่อการวางแผนและการประเมินผลการดำเนินงานเป็นระยะๆ

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

แผนภาพที่ ๔-๒๕ สภาพภายในวัด มองจากด้านในวัดไม่มีรั้วกัน

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

ขั้นตอนที่ ๕ ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์(บ้านน้ำคำ) มีการทบทวนและปรับปรุงแผนพัฒนาชุมชน โดยคนในชุมชนร่วมกันดำเนินการเพื่อพัฒนาให้มีคุณภาพ และบรรลุผลอยู่บ่อยครั้ง ดังเช่น มีการวางแผนการจัดกิจกรรมร่วมกับผู้ประกอบการ ผู้อำนวยการและครูโรงเรียนวัดกาฬสินธุ์ และผู้เกี่ยวข้องเพื่อฝึกอบรมเยาวชนแต่ละกิจกรรมของแต่ละช่วงเวลา ตามความเหมาะสม เช่น การบวชศีลจารีณี การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน และขณะนี้กำลังวางแผนดำเนินงานพร้อมเตรียมการจัดงาน “ส่งท้ายปีเก่า ต้อนรับปีใหม่ และงานปิดทองฝังลูกนิมิต ณ วัดกาฬสินธุ์ ระหว่างวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๑ – ๔ มกราคม ๒๕๖๒” และมีการสื่อสารแผนการต่าง ๆ ถึงกันเป็นระยะๆ หากไม่เร่งด่วนจะใช้ช่วงเวลาจากการพบปะญาติโยมหลังฉันภัตตาหารเพลในวันธรรมสวนะ (วันพระ) วันขึ้น ๘ ค่ำ, ๑๕ ค่ำ และวันแรม ๘ ค่ำ, ๑๕ ค่ำ และหากเร่งด่วนจะใช้การสื่อสารทางกลุ่มไลน์ของชุมชนเพื่อเรียกประชุม ณ ศาลาอเนกประสงค์ หรือวิหารภายในวัด(พระครูสุขุมธรรมโกศล, สัมภาษณ์ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๑)

แผนภาพที่ ๔-๒๖ ชาวชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำคำ) ได้ร่วมกันจัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะใช้ในงาน“ส่งท้ายปีเก่า ต้อนรับปีใหม่ และงานปิดทองฝังลูกนิมิต ระหว่างวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๑ – ๔ มกราคม ๒๕๖๒” ณ ศาลาวัดกาฬสินธุ์ ด้วยความสมัครใจ โดยไม่มีการมอบหมายภารกิจเป็นคำสั่งหรือลายลักษณ์อักษร (เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๕.๐๐ น. วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑)

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

ขั้นตอนที่ ๖ ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) มีการยกย่องเชิดชูคนดี โดยคนในชุมชนร่วมกันประเมินและประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคลผู้ทำความดีและหรือบุคคลผู้มีคุณธรรมโดยมีการร่วมกันจัดทำเอกสารเสนอผลงานเพื่อเสนอพระครูสุขุมธรรมโกศล ให้ได้รับการคัดเลือกเป็นผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา ด้านการสงเคราะห์ชุมชน เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ และคณะกรรมการดำเนินงานของชุมชนคือนางบุญรวย แซ่ด่าน ผู้อำนวยการโรงเรียนประสงค์วิทยานุสรณ์ ได้รับการคัดเลือกรับรางวัลเสมาธรรมจักร เป็นต้น (ประชุมกลุ่มย่อย ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑)

แผนภาพที่ ๔-๒๗ พระครูสุขุมธรรมโกศล ได้รับการคัดเลือกเป็นผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา ด้านการสงเคราะห์ชุมชน เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๓

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

นอกจากนี้ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) มีการแจ้งข่าวสารความดีต่างๆ ในช่วงเวลาจากการพบปะญาติโยมหลังฉันภัตตาหารเพลในวันธรรมสวนะ (วันพระ) วันขึ้น ๘ ค่ำ, ๑๕ ค่ำ และวันแรม ๘ ค่ำ, ๑๕ ค่ำ โดยพระครูสุขุมธรรมโกศล เจ้าอาวาสเป็นผู้ดำเนินการ(สนธิ ช่วยรักษา, สัมภาษณ์ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๑)

ระดับที่ ๓ ชุมชนคุณธรรมต้นแบบวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ได้ดำเนินงานผ่านตัวชี้วัดในระดับที่ ๑ ระดับที่ ๒ และระดับที่ ๓ ช้อ สามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานตามเกณฑ์ที่กำหนดอยู่ในระดับชุมชนคุณธรรมต้นแบบโดดเด่น รายละเอียดประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ ๗ ชุมชนคุณธรรมต้นแบบวัดกาฬสินธุ์(บ้านน้ำดำ) ได้ประเมินความสำเร็จตามแผนพัฒนาชุมชน (ประชุมกลุ่มย่อย วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑) โดยคนในชุมชนร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้วางแผนร่วมกันประสบความสำเร็จด้วยดีตลอดมา ตัวอย่างเช่นโครงการส่งเสริม

คุณธรรม จริยธรรม โครงการบวชศีลจาริณีและโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน มีการปฏิบัติต่อเนื่องตลอดมาทุกปีตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๐ มีข้อมูล และสามารถประเมินผลความสำเร็จของแผนพัฒนาชุมชนตามเกณฑ์การประเมินชุมชนคุณธรรม

แผนภาพที่ ๔-๒๘ กิจกรรมพิธีอุปสมบทพระภิกษุ สามเณร เพื่ออุทิศถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ณ วัดกาฬสินธุ์ (น้ำดำ) ตำบลประสงค์ อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ เวลา ๑๗.๐๐ น. (อุปสมบทวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๙)

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

แผนภาพที่ ๔-๒๙ วันที่ ๑๑ เม.ย.๖๒ ชุมชนคุณธรรมน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์ หมู่ที่ ๓ ตำบลประแสงค์ อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จัดโครงการบรรพชาอุปสมบทพระภิกษุสามเณรภาคฤดูร้อน ประจำปี ๒๕๖๒ จัดกิจกรรมฉลองสามเณร, เทศน์มหาชาติ เวสสันดรชาดก,

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

แผนภาพที่ ๔-๓๐ รตน้ำหลวงพ่อชุม และรตน้ำผู้สูงอายุ โดยมี นายประยูรศักดิ์ รัตน์ะ ผู้อำนวยการกองการศึกษา อบจ.สุราษฎร์ธานี เป็นประธานในพิธี

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

แผนภาพที่ ๔-๓๑ กิจกรรมสวดมนต์ส่งท้ายปีเก่า ๒๕๖๑ ต้อนรับปีใหม่ ๒๕๖๒

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

ขั้นตอนที่ ๘ ชุมชนคุณธรรมต้นแบบวัดกาฬสินธุ์(บ้านน้ำดำ) ได้ร่วมกันพัฒนาชุมชนเพิ่มเติมใน ๓ มิติ โดยคนในชุมชนร่วมกันจัดกิจกรรมเพิ่มเติม คือ การนำหลักธรรมทางศาสนา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและวิถีวัฒนธรรมไทยที่ดึงามมาแก้ปัญหาของชุมชนและบ่มเพาะคุณธรรมความดีที่อยากทำดังนี้ (ปุณณสา อาจทอง, สัมภาษณ์ ๔ มกราคม ๒๕๖๒)

๑. ด้านการนำหลักธรรมทางศาสนา

ตามความเชื่อของชาวชุมชนกาฬสินธุ์ในเรื่องของบาป บุญ และการทำดีในโลกปัจจุบัน และเกิดผลดีในโลกหน้า โดยนางบุญสม ตันติพิสิทธิ์ กล่าวว่า (สัมภาษณ์ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑) ชาวบ้านในชุมชนมีความเชื่อในเรื่องการทำดี ได้ดี โดยแสดงพฤติกรรมให้เห็นชัดเจนคือ มีความเชื่อพ่อตาต้นโพธิ์พ่อตาต้นไทรชาวบ้านชุมชนวัดกาฬสินธุ์เชื่อในความสำคัญความเป็นบรรพบุรุษและเทวดาผู้ปกป้องคุ้มครองบุตรหลานของชุมชน โดย “รุกข” ของชุมชนเป็นที่อยู่ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้านที่จะปกป้องรักษาลูกหลาน เชื่อว่าเมื่อลูกหลานต้องเดินทางออกจากบ้านไปปฏิบัติหน้าที่สำคัญ ๆ เช่น การออกจากบ้านไปเรียนหนังสือต่างจังหวัด การเดินทางไปสอบเข้าทำงานหรือไปปฏิบัติหน้าที่สำคัญอื่น ๆ ก็จะมาขอพรเจ้าแม่นางไทร พ่อตาข้างหน้าบ้าน ขอให้ประสบความสำเร็จ ครั้งเมื่อปฏิบัติภารกิจได้ตามเป้าหมายก็จะมาแก้บนโดยร่วมกันจัดงานทำบุญเลี้ยงพระ ณ ศาลาบริเวณศาลพ่อตาต้นโพธิ์พ่อตาต้นไทร ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณใกล้กัน ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ทุกปีที่ลูกหลานมีความพร้อม

แผนภาพที่ ๔-๓๒ ศาลพ่อตาต้นโพธิ์ ศาลพ่อตาต้นไทรตั้งอยู่ในที่วัดร้างในชุมชน ในพื้นที่สาธารณะของชุมชน

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

แผนภาพที่ ๔-๓๓ ศาลาเนกประสงค์ประจำศาลพ่อตาต้นโพธิ์ พ่อตาต้นไทร ในพื้นที่สาธารณะของชุมชน เพื่อใช้ประกอบพิธี หรือกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนในวันสำคัญ ๆ ของชุมชน

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

แผนภาพที่ ๔-๓๔ ศาลาประจำหมู่บ้านในพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้าน ในวันที่ไม่มีกิจกรรมใดๆ

เชื่อแม่นางไทรชาวบ้านชุมชนวัดกาฬสินธุ์เชื่อว่า

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

แผนภาพที่ ๔-๓๕ ศาลเจ้าแม่นางไทรตั้งอยู่ในพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้าน

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

จากความเชื่อที่กล่าวมา แสดงออกโดยก่อนที่ลูกหลานของชุมชนชาวชุมชนวัดกาฬสินธุ์จะเดินทางไปทำอะไร เช่น ไปเรียนหนังสือ ไปทำงานต่างจังหวัด หรือเดินทางไกลที่เสี่ยงอันตรายก็จะมาขอบอกกล่าวและขอพร ขอขมา มีคุ้มครองจากพ่อตาต้นโพธิ์พ่อตายน้าบ้านและแม่ นางไทร เมื่อกลับมาจะมาแก้บน ด้วยการปิดทอง และจุดประทัดได้ทุกวัน หรือไม่ก็แก้บนในงานประจำปี คือ วันแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๕ ของทุกปี(สุวรรณี สุภาพ, สัมภาษณ์ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๑)

สถานที่ลานบุญประจำหมู่บ้าน เป็นที่ตั้งของศาล(ศาลา) พ่อตาต้นโพธิ์พ่อตายน้าบ้านและแม่ นางไทรซึ่งเป็นสถานที่สาธารณะประโยชน์ของชุมชนเป็นสถานที่ทำบุญ(ลานบุญ) ประจำหมู่บ้านซึ่งเป็นสถานที่ที่ตั้งของป่าช้าดั้งเดิมของชุมชน และปัจจุบันได้เปลี่ยนมาใช้เมรุมาศของวัดกาฬสินธุ์แทน

กิจกรรมการทำบุญ ตามความเชื่อของชาวชุมชนวัดกาฬสินธุ์(บ้านน้ำดำ) จะทำบุญใหญ่ ปีละ ๑ ครั้ง คือ วันแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๕ ของทุกปี ชาวบ้านเรียกว่า “ทำบุญจบปีจบเดือน”(พระครูสุขุมธรรมโกศล, สัมภาษณ์ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑) ซึ่งจะมีพิธีเจริญพระพุทธมนต์ ถวายสังฆทาน และถวายอาหารเพลแด่พระภิกษุ อุทิศส่วนบุญให้แก่บรรพชนผู้ล่วงลับ เป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว

โดยจะมีคนในชุมชนและลูกหลานมาร่วมกิจกรรมมากมาย ถือได้ว่าทุกคนได้มาทำบุญให้กับพ่อตาต้นโพธิ์ พ่อตายเป็นบ้านและเจ้าแม่นางไทร และได้มาแก้บน หรือตอบแทนบุญคุณซึ่งได้ประสบความสำเร็จจากที่ได้ขอ(บน)ไว้กับพ่อตาต้นโพธิ์พ่อตายเป็นบ้านและเจ้าแม่นางไทร

๒. ด้านการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและวิถีวัฒนธรรมไทยที่ดึงมาแก้ปัญหาของชุมชน

ชุมชนคุณธรรมวัดกาฬสินธุ์(บ้านน้ำดำ) ได้นำกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้วิถีหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนท้องถิ่นในด้านศีลธรรม ความมีจิตอาสา ความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกัน และกันมีความเสียสละ มีน้ำใจ และการส่งเสริมให้มีสุขภาพอนามัยที่ดีอย่างต่อเนื่อง หลากหลายและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมสิ่งแวดล้อม มาปรับใช้ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนวัดกาฬสินธุ์ ได้แก่ (รจนา ใจตรง, สัมภาษณ์ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑) กิจกรรมจิตอาสาพัฒนาศาสนสถาน กิจกรรมการดูแลสุขภาพสมบัติ กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ การเข้าร่วมกิจกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในรูปแบบต่างๆ ภายในวัด การเข้าค่ายคุณธรรม การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน บวชศีลจารณีทุกปี เป็นการส่งเสริมให้เยาวชนได้ศึกษาหลักธรรมทางศาสนาเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังมีความเข้มแข็งของชุมชนในการสืบสานประเพณีท้องถิ่น เช่น ทำบุญสารทเดือนสิบ ทำบุญสงกรานต์ ทำบุญปีใหม่ เป็นการเสริมสร้างความสามัคคีของคนในชุมชน และเป็นการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นให้สืบทอดไปยังอนุชนรุ่นหลังต่อไป

แผนภาพที่ ๔-๓๖ กิจกรรมเนื่องในวันธรรมสวนะ(ขึ้น ๘ ค่ำ, ๑๕ ค่ำ/แรม ๘ ค่ำ, ๑๕ ค่ำ)คนในชุมชน มีวัดกาฬสินธุ์เป็นศูนย์กลางในการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

๓. ด้านการบ่มเพาะคุณธรรมความดีที่อยากทำ

ชุมชนคุณธรรมวัดกาฬสินธุ์(บ้านน้ำดำ) มีเป้าหมายความดีที่อยากทำคือ ชุมชนต้องการให้ทุกคนมีความสามัคคี มีความรักและหวังดีต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันตลอดไป โดยชุมชนใช้กิจกรรมจิตอาสาทำความดีด้วยหัวใจ เป็นแกนนำในการขับเคลื่อนร่วมกันสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนรักความเป็นไทย รักชาติ จงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยใช้การอนุรักษ์สืบสานประเพณี วิถีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่น ส่งเสริมให้คนในชุมชนยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ตนเคารพนับถือ และจิตอาสายังมีบทบาทสำคัญต่อการปลูกฝังศีลธรรม สร้างจิตสำนึกให้คนมีคุณธรรม จริยธรรม อบรมหล่อหลอมให้เด็กและเยาวชนห่างไกลยาเสพติด ลดปัญหาการทะเลาะเบาะแว้งในชุมชน ปัญหาการลักขโมย ปัญหาการพนัน ฯลฯ ทำให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชน สามารถจัดกิจกรรมเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ได้อย่างต่อเนื่อง โดยกลุ่มแกนนำกลุ่มด้านจิตอาสาทำความดีด้วยหัวใจได้ร่วมกับชุมชนและสถาบันการศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดอบรมคุณธรรม จริยธรรมในวันสำคัญของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เช่น การสวดมนต์ ปฏิบัติธรรม เทศน์มหาชาติเน้นการมีส่วนร่วมภายใต้แนวคิด “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา”(ศิริทองเอี้ยว, สัมภาษณ์ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๑)

แผนภาพที่ ๔-๓๗ เทศกาลงานบุญสารทเดือนสิบ ณ วัดกาฬสินธุ์ คนในชุมชนทุกเพศทุกวัยร่วมอนุรักษ์สืบสานประเพณี วิถีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่น โดยสถาบันทางศาสนายังคงทำหน้าที่ให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

ขั้นตอนที่ ๙ ชุมชนคุณธรรมต้นแบบวัดกาฬสินธุ์(บ้านน้ำดำ) มีองค์ความรู้จากการเป็นชุมชนคุณธรรมต้นแบบโดดเด่น สามารถขยายผลแลกเปลี่ยนเรียนรู้สู่ชุมชนอื่นๆ โดยมีวัดกาฬสินธุ์เป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมของชุมชน ใช้มิติทางศาสนาและวัฒนธรรมให้คนในพื้นที่ได้เรียนรู้หลักธรรมทางศาสนา เสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้คนในชุมชนเป็นคนดี มีศีลธรรม มีความสามัคคี โดยคนในชุมชนร่วมกันขยายผลการพัฒนาตามแนวทางการพัฒนาชุมชนไปยังชุมชนหรือเครือข่ายอื่นๆ ดังเช่นการเป็นชุมชนที่มีอัตลักษณ์โดดเด่นด้านการท่องเที่ยวเช่น บ่อน้ำผุด ถ้ำน้ำทิพย์เป็นถ้ำโบราณที่ถูกค้นพบเมื่อ ๒๐ ปีที่ผ่านมา (ศิริ ทองเอี้ยว, สัมภาษณ์ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑) ภายในถ้ำสวยงาม งดงามอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติไว้อย่างดี เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญด้านเทศกาลประเพณี เช่น งานสงกรานต์ประจำปีหลวงพ่อบุญ(วัดกาฬสินธุ์) งานประเพณีสงกรานต์ การรับ – ส่ง ตายาย งานประเพณีบุญสารทเดือนสิบที่แสดงออกถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ ที่จัดขึ้นในวันแรม ๑๕ ค่ำ เดือนสิบ ด้านสินค้าที่โดดเด่นของชุมชน คือ (มีชัย สุขชู, สัมภาษณ์ ๙ มีนาคม ๒๕๖๒) ผลิตภัณฑ์พลาสติกจักสานในงานประเพณีต่างๆ เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามา คนในชุมชนพร้อมให้การต้อนรับ มีการจัดเตรียมสถานที่จัดเตรียมอาหารการกิน รวมทั้งจัดการแสดงทางศิลปวัฒนธรรมคอยต้อนรับอย่างดียิ่ง ถือเป็นแบบอย่างที่ดีของการชุมชนคุณธรรมต้นแบบ เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนจากการมีส่วนร่วม นำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนตลอดไป

แผนภาพที่ ๔-๓๘ ชุมชนวัดกาฬสินธุ์มีผู้นำทางศาสนา และผู้นำชุมชนร่วมกันดำเนินกิจกรรมอย่างเข้มแข็ง
สมำเสมอ

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

ปัญหา/ข้อจำกัดของการดำเนินงานชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์(บ้านน้ำดำ) ตำบลประสงค์ อำเภอกำแพง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากการที่รัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ตามโมเดลพัฒนาประเทศไทย ๔.๐ ขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยปัญญา สร้างความเข้มแข็งจากภายในเชื่อมโยงเศรษฐกิจไทยสู่โลก สร้างคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดีมีคุณธรรม สร้างสังคมอยู่ดีมีสุข โดยกระทรวงวัฒนธรรมได้ดำเนินงานชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขับเคลื่อนด้วยพลังบวร โดยใช้มิติทางวัฒนธรรมในการสร้างความเข้าใจ เข้าถึงและพัฒนาหลอมรวมบูรณาการกับทุกภาคส่วน ให้คนในชุมชนเคารพเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และส่งเสริมการนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ เป็นเจ้าบ้านที่ดีต้อนรับนักท่องเที่ยวสร้างรายได้สู่ชุมชน ถือเป็นเป้าหมายที่สามารถบรรลุได้เกือบทุกชุมชน แต่ในการดำเนินงานการพัฒนาชุมชนตามเป้าหมายดังกล่าวปัญหาและอุปสรรคที่จะต้องหาทางแก้ไข คือ การใช้เวลาในการสร้างการรับรู้สร้างความเข้าใจให้กับสมาชิกของชุมชนอย่างทั่วถึงและเป็นไปตาม

ความต้องการของชุมชนด้วยโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง “ระเบิดจากข้างใน” อย่างแท้จริงดังนั้น ผู้นำชุมชนหรือผู้นำการดำเนินงานไม่ว่าจะเป็นผู้นำทางศาสนา หรือผู้นำทางฝ่ายปกครองจะมีบทบาทสำคัญ และต้องเป็นผู้นำที่มีศักยภาพสูง มีเวลาในการดำเนินกิจกรรม โดยที่ไม่สวมนามากหลายใบ(มีบทบาทหลายหน้าที่) จนเกินไป จึงจะสามารถนำการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะทำให้เกิดการพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน

อย่างไรก็ตามชุมชนยังมีปัญหาของการดำเนินงานชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือการที่ผู้นำชุมชนทั้งเจ้าอาวาส ผู้ใหญ่บ้าน และคณะทำงานมีหลายบทบาทหลายหน้าที่กับทุกหน่วยงานของทางราชการ ทำให้มีเวลาทุ่มเทกับงานด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมน้อยกว่าที่ควรจะเป็น

แนวทางการพัฒนาชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ตำบลประสงค์อำเภอท่าชนะจังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑. ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จทางการพัฒนาชุมชนคุณธรรมน้อมนำ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ)

การดำเนินงานของชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) มีปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของการดำเนินงานพัฒนาชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขับเคลื่อนด้วยพลังบวร ซึ่งมีลักษณะที่โดดเด่น ๒ ประการ ดังนี้

๑.๑ ด้านองค์กรชุมชนและเครือข่าย

ชุมชนมีวัดกาฬสินธุ์เป็นศูนย์กลางของชุมชนเป็นสถานที่รวมกลุ่มของชุมชน ผู้นำมีความเข้มแข็งคือ เจ้าอาวาส พระครูสุขุมธรรมโกศล สามารถดึงดูดให้สมาชิกของชุมชนเข้ามา ทำกิจกรรมต่างๆ ตลอดมาอย่างยาวนานและสมาชิกของชุมชนทำงานด้วยความเสียสละ พยายามให้วัดเป็นศูนย์รวมของชุมชนให้มากที่สุดในทุก ๆ ด้าน ชุมชนใช้พื้นที่ในวัดในการประชุมสมาชิกของหมู่บ้าน การจัดพิธีต่างๆ เช่น พิธีบวช พิธีศพ เป็นต้น นอกจากนี้ ที่น่าสังเกตได้เป็นอย่างดี คือ การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนาและวันสำคัญอื่นๆ วัดจะเป็นสถานที่สำหรับการทำบุญของผู้คนในชุมชน วัดคือศูนย์กลางของจิตใจในชุมชนด้วย

ชุมชนวัดกาฬสินธุ์ มีเป้าหมายความดีที่อยากทำคือ คนในชุมชนมีส่วนร่วม กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้ทุกคนมีความสามัคคี มีความรักและหวังดีต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ตลอดไป โดยชุมชนใช้กิจกรรมจิตอาสาทำความดีด้วยหัวใจ เป็นแกนนำในการขับเคลื่อนร่วมกันสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนรักความเป็นไทย รักชาติ จงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยใช้การอนุรักษ์สืบสานประเพณีวิถีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่น ส่งเสริมให้คนในชุมชนยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ตนเคารพนับถือ

๑.๒ ด้านทรัพยากรชุมชน

ชุมชนวัดกาฬสินธุ์ เป็นชุมชนที่มีอัตลักษณ์โดดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีทรัพยากร เช่น บ่อน้ำผุด ถ้ำน้ำทิพย์ ด้านเทศกาลประเพณี เช่น งานสงกรานต์ประจำปีหลวงพ่อบุญ (วัดกาฬสินธุ์) งานประเพณีสงกรานต์ งานประเพณีบุญสารทเดือนสิบ(การรับ – ส่ง ตายาย)และชาวบ้านมีวิถีชีวิตเกษตรกรรมทำสวนยาง สวนปาล์ม โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๒. แนวทางการพัฒนาชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ตำบลประสงค์ อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ)ตำบลประสงค์ อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยมีข้อเสนอเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

๒.๑ ด้านโครงสร้างองค์กรชุมชน

การจัดการองค์กรชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ)มีองค์ประกอบของการดำเนินงาน ๔ องค์ประกอบ ที่แสดงให้เห็นชัดเจนจากกระบวนการดำเนินงานร่วมกันในชุมชน ปรากฏดังนี้

๒.๑.๑ การมีส่วนร่วม (Participation)

การมีส่วนร่วมหมายถึงการที่ชาวบ้านมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของกิจกรรม ชาวบ้านได้ร่วมคิดร่วมทำตั้งแต่เริ่มต้น และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการกำหนดทิศทาง และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในชุมชน เช่น การเข้ามามีบทบาทในการทำงาน เป็นตัวแทนของ ความคิดและดูแลผลประโยชน์ของตนเองและชุมชน สมาชิกในชุมชนจะเกิดประสบการณ์และบทเรียน ร่วมกัน มีรายละเอียดดังนี้

๒.๑.๑.๑ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมคิดร่วมวางแผนจัดการเตรียม ความพร้อมกิจกรรมชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและกิจกรรมอื่น ๆ ร่วม ประชุม เสนอแนะและให้ความเห็นต่อการดำเนินการส่งเสริมคุณธรรม การสร้างคนดี สังคมดีร่วมกัน ตัดสินใจเปิดชุมชนต้อนรับผู้มาเยือนเป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยว โดยชุมชนวัดกาฬสินธุ์มีจุดเด่นของ ทรัพยากรทางธรรมชาติ ถ้า ลำคลอง ภูเขา และวัฒนธรรมประเพณีวิถีชีวิตชาวสวน ประวัติศาสตร์ชุมชน ที่แตกต่างจากชุมชนอื่น มีทรัพยากรที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวหลากหลาย

๒.๑.๑.๒ ร่วมกันปฏิบัติตามแผนคณะทำงานชุมชนและเครือข่าย แหล่งเรียนรู้ในชุมชน และสมาชิกของชมรมร่วมร่วมกันปฏิบัติหน้าที่โดยยึดเป้าหมายของการทำงาน กิจกรรมหลักของชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามแนวทางชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกิจกรรมที่วางไว้การดำเนินงานและการตัดสินใจ ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับคณะทำงานกลุ่มนำของชุมชน คือเจ้าอาวาสและผู้ประสานทั่วไปของชุมชน

การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือ ในการดำเนินงาน ร่วมกันแก้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ อย่างมุ่งมั่น ทั้งการทำงานเป็นกลุ่มในรูปแบบของ คณะกรรมการชุมชน และการให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีของสมาชิกในชุมชนทุกครัวเรือนยินดีสนับสนุน และร่วมกิจกรรมด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส ปฏิบัติต่อกันอย่างเป็นกันเอง มีมิตรไมตรีต่อกันและยินดี ต้อนรับผู้มาเยือนจากต่างถิ่นหรือนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี

๒.๑.๑.๓ ร่วมกันใช้ประโยชน์การดำเนินงานของชุมชนคุณธรรมน้อม นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนในท้องถิ่นมีสิทธิ์ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในท้องถิ่นสืบสาน มรดกวัฒนธรรมประเพณีและทรัพยากรธรรมชาติ น้ำตก ถ้า ลำคลอง ภูเขา ด้วยความตระหนักและห่วง แหวน แบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรมและทั่วถึง สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของให้กับสมาชิกของชุมชน โดยการนำของผู้นำชุมชน ได้กระตุ้นให้กิจกรรมที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นดำเนินต่อไปได้อย่างยั่งยืนตอบสนอง ต่อการพัฒนาสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น สร้างรายได้สู่ชุมชนอย่าง ต่อเนื่อง และเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีที่ยังคงอัตลักษณ์วิถีชีวิตแบบพื้นถิ่นภาคใต้ ให้บุคคลภายนอกทั้งในประเทศและต่างประเทศรู้จักเพิ่มขึ้น เกิดการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ทำให้ ชาวบ้านมีรายได้เสริมอีกทางหนึ่ง

๒.๑.๑.๔ ร่วมติดตามและประเมินผลในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับทุกคนได้ร่วมกันพัฒนาชุมชนของตนเอง จะมีการประเมินผลให้ความคิดเห็นข้อเสนอแนะโดยผู้ร่วมกิจกรรม และส่วนหนึ่งจะมีการประเมินผลโดยคณะทำงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าอาวาส ผู้นำท้องถิ่น เครือข่ายแหล่งเรียนรู้ ผู้นำฝ่ายปกครองท้องที่ทำการประเมินโดยการพูดคุยปรึกษากันในระหว่างการทำงาน และหลังการทำงานมีการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า จากนั้นนำปัญหาทั้ง ๒ ส่วน มาพูดคุยระหว่างคณะทำงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ปัญหา ทำให้มีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนดีขึ้นกว่าเดิม

๒.๑.๑.๕ ร่วมบำรุงรักษาเมื่อมีการกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาชุมชนและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของชุมชนแล้ว ทุกคนจะต้องร่วมกันบำรุงรักษา เพื่อให้คงอยู่ในสภาพสมบูรณ์ มีความพร้อมสามารถใช้เป็นเครื่องมือดำเนินกิจกรรมของชุมชนได้อย่างยั่งยืน และเป็นสิ่งดึงดูดใจผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวได้ต่อไปโดยชุมชนวัดกาฬสินธุ์ได้กำหนดกฎ กติกาภายในชุมชน ดังนี้ (ประชุมกลุ่มย่อย ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑)

๑. ห้ามยุ่งเกี่ยวยาเสพติด
๒. ห้ามลักขโมย
๓. ห้ามทะเลาะเบาะแว้งในหมู่บ้าน
๔. ห้ามเล่นการพนันในหมู่บ้าน
๕. ช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อม ทิ้งขยะในสถานที่ที่จัดเตรียมไว้
๖. ให้ความร่วมมือร่วมกิจกรรมกับเด็ก ๆ เยาวชน ประชาชน

ในหมู่บ้านหรือหน่วยงาน สถานศึกษา วัด อย่างสม่ำเสมอ

โดยศิริ ทองเอี้ยว (สัมภาษณ์ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๑) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ลูกหลานของชุมชนวัดกาฬสินธุ์ทุกคนต้องป้องกันปัญหาสำคัญที่จะเกิดในชุมชน โดยห้ามลูกหลานของทุกครัวเรือนยุ่งเกี่ยวยาเสพติดทุกชนิด ทุกวิธี หากมีปัญหาเกิดขึ้น พ่อแม่หรือผู้ปกครองในครัวเรือนต้องรับผิดชอบเป็นลำดับแรก

จากที่กล่าวมาการมีส่วนร่วมของชุมชนและคณะทำงานของชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์(บ้านน้ำคำ)สมาชิกของชุมชนได้ให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดีสังเกตจากการมีส่วนร่วมเมื่อมีกิจกรรมต่างๆ เกิดขึ้นในชุมชน โดยวัดจะเป็นศูนย์กลางการดำเนินงานของชุมชนทุกเรื่อง และคณะทำงานของชุมชนได้ร่วมในการตัดสินใจร่วมคิดร่วมวางแผนจัดการเตรียมความพร้อมกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งเรื่องการเงิน ร่วมกันปฏิบัติตามแผนการดำเนินงานที่ได้กำหนดกันไว้ร่วมกันใช้ประโยชน์ร่วมติดตามและประเมินผล ร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรชุมชนทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมประเพณีที่ยังคงอัตลักษณ์วิถีชีวิตชาวบ้านแบบพื้นถิ่นภาคใต้ และสิ่งสาธารณูปโภค ถนน แม่น้ำ ลำคลอง ภูเขา สิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน ทุกฝ่ายได้รับผลประโยชน์

ร่วมกัน เห็นความสำคัญของการดำเนินงานการพัฒนาชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์(บ้านน้ำดำ)โดยชุมชนเป็นศูนย์กลาง สามารถสร้างความเข้มแข็งต่อการพัฒนาชุมชนให้พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไป

๒.๑.๒ การกระจายบทบาทการทำงาน (Division of Roles)

ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) มีการแบ่งบทบาทหน้าที่การทำงานการทำหน้าที่ของคณะทำงาน และมีการเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนได้แสดงบทบาทและศักยภาพของตนในการทำงานดังนี้

๒.๑.๒.๑ ผู้นำชุมชน ที่ปรึกษา ประกอบด้วยพระครูสุชุมธรรมโกศล เจ้าอาวาสวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ)เป็นคนสำคัญที่ให้คำแนะนำ ให้ข้อเสนอแนะต่างๆ กับคณะทำงาน มาตั้งแต่เริ่มต้น จึงได้เกิดชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์(บ้านน้ำดำ) จนกระทั่งพัฒนามาเป็นชุมชนต้นแบบในปัจจุบัน

๒.๑.๒.๒ ฝ่ายประสานงานทั่วไป

๑. ประสานงานระดับนโยบายสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สุราษฎร์ธานีโดยมีบุคลากรผู้เป็นตัวแทนกระทรวงวัฒนธรรมในส่วนภูมิภาค ผู้สนับสนุนการนำนโยบาย การดำเนินงานของกระทรวงวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัด มีหน้าที่ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ แก้ปัญหา อุปสรรค ประสานงานกับองค์กรต่างๆ ในระดับนโยบาย และให้ความรู้ในการดำเนินงานชุมชนคุณธรรม น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๒. ประสานงานในพื้นที่ชุมชนประกอบด้วย นางบุญรวย แซ่ด่าน นางสุตราตรี เจือบุญ นายมีชัย สุขชู และนายศิริ ทองเอี้ยว ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานการดำเนินงาน ในชุมชน และร่วมการดำเนินงานในทุกๆ กิจกรรมร่วมกับสมาชิกของชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์(บ้านน้ำดำ)

๒.๑.๒.๓ ฝ่ายปฏิบัติการ ทั้งคณะดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้านประชาสัมพันธ์ แจ้งข่าวสารและความเคลื่อนไหวของกิจกรรมต่าง ๆ ของในชุมชน การบันทึกภาพเพื่อการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์และงานอื่น ๆ ประกอบด้วย ๑.นางบุญรวย แซ่ด่าน๒. นางบุญสม ตันติพิสิทธิ์ ๓.นายศิริ ทองเอี้ยว ๔. นายมีชัย สุขชูและคณะกรรมการวัด พระภิกษุ สามาเณรในวัดทุกรูป

๒.๑.๒.๔ ฝ่ายการเงินและเหรียญกึ่งมีหน้าที่สรุปงบประมาณแจ้ง คณะทำงานและปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลการเงินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนร่วมกับพระครูสุชุมธรรมโกศล เจ้าอาวาส ประกอบด้วย นางสุตราตรี เจือบุญและนางบุญสม ตันติพิสิทธิ์

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการแบ่งบทบาทหน้าที่การทำงานของชุมชนคุณธรรม น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพอเพียงวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ได้กระจายไปยังสมาชิกของชุมชนในแนวราบ มีผู้นำที่เปิดโอกาสให้ผู้สมัครใจเข้ามามีส่วนร่วม เช่น ผู้แทนจากส่วนราชการ ผู้อาวุโส ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ได้แสดงบทบาทและศักยภาพของตนในการทำงานและคณะทำงานทุกฝ่ายสามารถปฏิบัติหน้าที่หมุนเวียนแทนกันได้ ในกรณีที่เป็น

๒.๑.๓ การกระจายผลประโยชน์ (Division of Benefits)

การดำเนินงานของชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วัดกาฬสินธุ์(บ้านน้ำดำ)ในการอบรมถ่ายทอดคุณธรรมจริยธรรม ได้ยึดแนวทางแห่งพระพุทธศาสนา ตามหลักของ “ท่านพุทธทาส” โดยยึดหลักปฏิบัติของศีล ๘ ส่วนด้านวิถีชีวิตของชุมชนวัดกาฬสินธุ์มีลักษณะของความร่วมมือ ความสามัคคีอย่างเห็นได้ชัดในเรื่องของ “จิตอาสาทำความดีด้วยหัวใจ” ร่วมทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ต่างๆ ของชุมชน เช่น ร่วมกันเก็บขยะ กิจกรรมบุญประเพณีทางศาสนา กิจกรรมด้านกีฬาของเยาวชนในหมู่บ้าน รวมทั้งในเรื่องการดูแลรักษาแม่น้ำลำคลอง เป็นต้น

ผลประโยชน์ทางตรงครัวเรือนสามารถลดรายจ่าย และเกิดรายได้เพิ่ม จากที่ชุมชนพึ่งพาตนเองได้เช่น ผลที่ได้รับจากการนำวิถีชีวิตวัฒนธรรมไทย โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน ครัวเรือนสามารถปลูกพืชผักกินเองได้ ที่เหลือจำหน่ายในชุมชน ประชาชนมีจิตสำนึกในการนำวิถีวัฒนธรรมไทย ความประหยัด ออม และขยันหมั่นเพียร แต่รุ่นปู่ย่า ตายาย มาใช้ในชีวิตประจำวันมากขึ้น มีความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือกันมากขึ้น

ผลประโยชน์ทางอ้อมจากการดำเนินงานการของชุมชนคุณธรรม น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพอเพียงวัดกาฬสินธุ์(บ้านน้ำดำ) ทำให้ชาวบ้านมีรายได้เสริม และผลจากการพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาสู่ชุมชนการท่องเที่ยวในด้านสาธารณูปโภค เส้นทางคมนาคมภายในชุมชน สภาพภูมิทัศน์สวยงาม ถนนเส้นทางสัญจรได้รับการดูแลอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน และสวยงามอยู่เสมอ ได้บูรณาการดำเนินงานกับทุกภาคส่วน ทั้งเทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ที่ทำการปกครอง หน่วยงานสถานศึกษา ในด้านการปลูกจิตสำนึกการรักษาสภาพแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการขยะ และโดยเฉพาะได้รับการสนับสนุนส่งเสริมให้มีการผลิตและพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ของชุมชน ทำให้มีเงินหมุนเวียนในหมู่บ้าน ชุมชนเป็นที่รู้จักได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ มากขึ้น ส่งผลต่อเศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น

๒.๑.๔ มีระบบการทำงานที่ตี โปร่งใส/ตรวจสอบได้ (Transparency/ Accountability)

ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพอเพียง วัดกาฬสินธุ์(บ้านน้ำดำ) มีผู้รับผิดชอบต่อระบบการเงินของชุมชน โดยเจ้าอาวาสร่วมดำเนินงานกับ คณะทำงานของชุมชนที่เข้าใจกัน ตรวจสอบได้ และการกระจายบทบาทการทำงานมีระบบการหมุนเวียน

ผู้รับผิดชอบเรื่องการเงิน การประสาน การประชาสัมพันธ์ การปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ทุกคนสามารถทำหน้าที่แทนกันได้หมด มีโครงสร้างการดำเนินงานของคณะทำงานชัดเจน หมุนเวียนงานกันได้ มีการกระจายการทำงาน การหมุนเวียนกันทำงานตามความสามารถของแต่ละคน

๒.๒ ด้านการดำเนินงานชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์(บ้านน้ำคำ) ชาวบ้านการพยายามพึ่งตนเองช่วยตัวเองในชุมชนโดยมีหน่วยงานภาครัฐให้ความช่วยเหลือในระยะเริ่มแรกจากหน่วยภาคการเกษตร พัฒนาชุมชน และระยะหลังมีหน่วยการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย(กศน.) เป็นผู้สนับสนุนในพื้นที่ร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน โดยมุ่งเน้นให้ทุกคนในชุมชนช่วยตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ให้พอมีพอกินโดยเฉพาะอาหารและที่อยู่อาศัยส่วนที่ไม่สามารถผลิตเองได้ก็แลกเปลี่ยนหรือซื้อจากภายนอกบ้างแต่ได้ร่วมกันสร้างความเข้าใจในการซื้อและใช้ของจากที่ผลิตได้ในท้องถิ่นให้มากที่สุดพยายามก่อนนี้ให้น้อยที่สุดและส่งเสริมในใช้ชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายและพอใจในสิ่งที่ได้รับมาโดยชอบธรรมไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยเพื่อให้รายจ่ายไม่เกินรายรับพระครูสุขุมธรรมโกศล เจ้าอาวาสวัดกาฬสินธุ์ ได้พยายามชักจูงชาวบ้านร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนเพื่อการสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุข คือการพัฒนาสังคมส่วนต่างๆ ไปพร้อมๆ กันทั้งสุขภาพร่างกายสุขภาพจิต สุขภาพสังคม และสุขภาพปัญญา ซึ่งต้องมีความเชื่อมโยงกับความมั่นคงในด้านต่างๆ ด้วยการมีสิ่งแวดล้อมที่ดี ผู้คนเห็นคุณค่าทางจิตใจ อนุรักษ์สืบสานศิลปวัฒนธรรม มีสัมพันธ์ภาพที่ดีในครอบครัวและชุมชน สร้างสวัสดิการและหลักประกันในชีวิต ควบคุมกำกับการพัฒนาเศรษฐกิจที่เน้นสร้างรายได้และยกระดับมาตรฐานการครองชีพ ความอยู่เย็นเป็นสุขจะเกิดขึ้นได้ โดยต้องมีการพัฒนาส่วนต่างๆ ไปพร้อมๆ กัน และมีความเชื่อมโยงกันไม่ว่าจะเป็นองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม โดยกระบวนการพัฒนาเพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสม และต้องอยู่บนพื้นฐานของชุมชน ให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดแนวทางในการพัฒนาตามบริบท และวัฒนธรรมของชุมชน และยึดหลักการพัฒนาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนา เพื่อให้ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ไขปัญหา อันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไปด้วยการนำหลักการดำเนินงานของชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามนโยบายของกระทรวงวัฒนธรรม ที่ต้องการพัฒนาประเทศมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขับเคลื่อนชุมชนด้วยปัญญาผ่านกลไกต่างๆ ในชุมชน ให้คุณธรรมนำการพัฒนา โดยมีเป้าหมายพัฒนาคนในชุมชนให้มีคุณธรรมเป็น “ชุมชนคุณธรรม” เพื่อก้าวสู่ “สังคมคุณธรรม” โดยมีหลักง่ายๆ ของการสร้างชุมชนคุณธรรม ๕ ข้อ ได้แก่

๑. น้อมนำสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นแกนหลักสำคัญในการพัฒนาชุมชนด้วยการร่วมบูรณาการดำเนินงานกับทั้งประชาชนในชุมชน ภายนอกชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

๒. ใช้มิติทางศาสนา และวัฒนธรรมในการดำเนินงานของชุมชนคุณธรรมทุกครั้ง
๓. ทุกภาคส่วนบูรณาการทำงานแบบองค์รวม “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ร่วมกับ “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) และภาคประชาสังคมในพื้นที่ชุมชน
๔. ทุกคนในชุมชนคุณธรรมสมัครใจ และมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ โดยระเบิดจากข้างใน ตามความต้องการของชุมชนโดยคณะกรรมการของชุมชนได้ร่วมประชุม ปรึกษาหารือก่อน การทำกิจกรรม ระหว่างกิจกรรม และหลังการดำเนินงาน เป็นการปฏิบัติตนตามปกติ เป็นวัฒนธรรมของ ชุมชนวัดกาฬสินธุ์ ก็ว่าได้
๕. ดำเนินการพัฒนาชุมชน โดยชุมชนวัดกาฬสินธุ์ได้ดำเนินการ ดังนี้
- ๕.๑ มีการประกาศเจตนารมณ์เป็นชุมชนคุณธรรมที่สงบสุข
- ๕.๒ ได้ร่วมกันกำหนดเป้าหมายพัฒนา “ปัญหาที่ยากแก่” “ความดีที่อยากทำ”
- ๕.๓ มีการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน ดำเนินการตามแผน ติดตามประเมินผล อย่างต่อเนื่อง ยกย่องคนทำความดี
- ๕.๔ มีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาให้เป็นศูนย์เรียนรู้ ขยายผลสู่ชุมชนอื่น พร้อมเปิดชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยคนในชุมชนเป็นเจ้าของบ้านที่ดี
- ทั้งนี้หลักการดำเนินงานของชุมชน ผู้นำชุมชนโดยพระครูสุสุขุมธรรมโกศล และคณะกรรมการ ได้เน้นย้ำให้สมาชิกรับทราบอย่างสม่ำเสมอในวันธรรมสวนะ(วันพระ)ว่าหัวใจของ “ชุมชนคุณธรรม” คือ คนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข รู้จักดำเนินชีวิตด้วยความถูกต้อง โดยมี ศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ รู้จักเรียนรู้และน้อมนำศาสตร์พระราชาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และสืบสานวิถีวัฒนธรรมที่งดงาม กล่าวคือ
๑. ลูกหลานของชุมชนยึดมั่นหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือคนในชุมชน มีหลักธรรมทางศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ให้ปฏิบัติในสิ่งที่ ถูกต้องดีงาม เมื่อคนในชุมชนปฏิบัติตามหลักศาสนาอยู่ในกรอบของศีลธรรม และข้อปฏิบัติตาม ศาสนาที่ตนเคารพนับถือ ปัญหาต่างๆในชุมชนก็จะลดลงหรือหมดไป เกิดสิ่งดีงามในชุมชน
๒. น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาคุณภาพชีวิตการดำเนินชีวิต ด้วยความพอประมาณ มีเหตุมีผล เสียสละ อดทน อดออม ขยัน ไม้โลภ ไม้เบียดเบียนผู้อื่น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พึ่งพากันเอง ช่วยเหลือแบ่งปัน มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว เตรียมพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลง ที่จะเกิดขึ้น คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น หนี้สินลดลง มีการรวมกลุ่มสร้างอาชีพ สร้างรายได้ เกิดกลุ่มต่างๆขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มพัฒนาอาชีพ กลุ่มถ่ายทอดภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม เป็นต้น

๓. สืบสานวิถีวัฒนธรรมที่ดึงดูดคนในชุมชนมีความจงรักภักดี เคารพเทิดทูนในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีความรัก ภาคภูมิใจ ร่วมกันอนุรักษ์สืบสานวิถีวัฒนธรรม อัตลักษณ์ของท้องถิ่น และนำทุนทางวัฒนธรรมมาต่อยอดสร้างสรรค์เป็นสินค้าและบริการ มีผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมไทย (Cultural Product of Thailand : CPOT) ผลิตภัณฑ์สินค้าจักสานเส้นพลาสติก มีกลุ่มจิตอาสาพัฒนาชุมชนเป็นต้น

๒.๓ ด้านการพัฒนาชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขับเคลื่อนด้วยพลังบวร

ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์(บ้านน้ำดำ) ได้ร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) สืบสานหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาผ่านความเชื่อของชาวพุทธที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว “ความเชื่อ” เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุดในการทำให้บุคคลเข้าสู่ระบบหรือหลักการประพฤติปฏิบัติตามกฎศีลธรรมทางศาสนา เมื่อเกิดความเชื่อ ความศรัทธาก็ก่อให้เกิดการกราบไหว้บูชาอ่อนนอบนงสรวนตามขึ้นมาอีกทีหนึ่งความเชื่อทางศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่หล่อหลอมมนุษย์ให้มีความรู้สึกร่วมกันว่าตนเองและเพื่อนพ้องที่นับถือศาสนาเดียวกับเขาเป็นกลุ่มเดียวกัน ศาสนาจึงเป็นสถาบันหลอมรวมมนุษย์ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันที่ทรงพลังมากที่สุดสถาบันหนึ่ง

ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์(บ้านน้ำดำ) จะมีการทำกิจกรรมทางศาสนา ร่วมกันมีความเป็นหนึ่งเดียวกันในรูปแบบการใช้วิถีชีวิตทางศาสนา จะมีวัดกาฬสินธุ์เป็นศูนย์กลางสำหรับการเรียนรู้และทำกิจกรรมทางศาสนา มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยมีผู้นำ คือ เจ้าอาวาสเป็นตัวเชื่อมหลักระหว่างผู้คนในชุมชนและศาสนา มีลักษณะของความเป็นชุมชนผู้นับถือศาสนาพุทธหลักๆ ดังนี้

๑. ชีวิตของผู้คนในชุมชนตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายมักมีการบนบานกับหลวงพ่อกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเชื่อถือ ดังเช่น ความเชื่อของชุมชนวัดกาฬสินธุ์ ในเรื่องของพ่อตาตันไทร เจ้าแม่นางไทร พ่อตาอย่างหน้าบ้าน ความเชื่อในเรื่องการทำบุญให้กับผู้ที่ล่วงลับ เช่น การทำบุญจบกเดือนจบกปี ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ บางคนนิยมเข้าวัดปฏิบัติธรรม และเมื่อถึงวันตายคนในชุมชนจะจัดพิธีบำเพ็ญกุศลศพขึ้นมาในงานจะมีการนำเนื้อหาทางพุทธศาสนาเข้ามาใช้ เช่น การจัดให้มีการแสดงธรรมเป็นภาษาไทย การจัดให้มีการสมานานศีล เป็นต้น

๒. วัดคือศูนย์กลางของชุมชนผู้นำและสมาชิกของชุมชนพยายามเพื่อให้ได้มาซึ่งวัดที่สามารถใช้ประโยชน์เพื่อส่วนรวมของชุมชนให้มากที่สุดในทุกๆ ด้าน ชุมชนใช้พื้นที่ในวัดในการประชุมสมาชิกของหมู่บ้านบ้าง การจัดพิธีต่างๆ เช่น พิธีบวช พิธีศพ เป็นต้น นอกจากนั้นที่นาสังเกตได้เป็นอย่างดี คือ การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนาและวันสำคัญอื่นๆ วัดจะเป็นสถานที่สำหรับการทำบุญของผู้คนในชุมชน วัดคือศูนย์กลางของจิตใจในชุมชนด้วย

๓. มีเอกลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา คือมีพระพุทธรูปและสัญลักษณ์ทางพุทธประจำบ้าน ส่วนใหญ่ลูกหลานจะมีพระพุทธรูปห้อยคอ(สร้อย) มีการมอบพระพุทธรูปให้กับลูกหลาน

หรือเมื่อมีงานบุญก็จะมีการแจกจ่ายพระพุทธรูปเล็ก ๆ แสดงถึงการส่งทอดวิถีแห่งพุทธศาสนาเพื่อเป็นมรดกตกทอดถึงลูกหลาน อาจแบ่งมรดกออกเป็น ๒ ส่วนคือ ส่วนที่เป็นมรดกอุปถัมภ์ อันได้แก่ รูปพระ เหยียด ที่แสดงถึงความขลังศักดิ์สิทธิ์ และมรดกนามธรรม อันได้แก่ ความดี และคุณค่าของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ควรรักษาไว้เพื่อปกป้องลูกหลานในภายหลัง พระพุทธรูปและสัญลักษณ์ทางพุทธประจำบ้านเหล่านี้คือส่วนหนึ่งที่แสดงให้เห็นความเป็นชุมชนผู้นับถือศาสนาพุทธที่โดดเด่น

๔. มีงานประเพณีไม่ทิ้งลักษณะทางพุทธเช่น ประเพณีเกี่ยวกับการทำบุญ และการทำบุญอย่างประเพณีวันสำคัญทางศาสนา จะต้องมีการรักษาศิล ๕ ประการอันเป็นศิลปะพื้นฐานของชาวพุทธประเพณีวันสงกรานต์ สารทเดือนสิบ จะมีการทำบุญตักบาตรอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้กับผู้ล่วงลับก่อนที่จะมีการละเล่นตามประเพณี เป็นต้น

๕. การตรวจสอบพฤติกรรมมักอ้างอิงพุทธศาสนาเมื่อมีเหตุการณ์บางอย่างที่เป็นความรุนแรงทางสังคม อย่างกรณีการทำร้ายกัน การลักขโมยจะมีบุคคลบางกลุ่มที่ประเมินพฤติกรรมของผู้กระทำว่ามีความผิดทางศีลธรรม บางกลุ่มจะใช้อารมณ์สาปแช่งให้ตกนรก

๖. มีจุดมุ่งหมายพัฒนาวัดกาฬสินธุ์ในเชิงสร้างสรรค์ เมื่อรัฐกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวศาสนสถานวัดจะได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยมีการดำเนินงานอนุรักษ์ของเดิมไว้และพัฒนาสิ่งใหม่ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อให้สอดคล้องกับการกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยว วัดร่วมกับฝ่ายปกครองและชาวบ้าน พัฒนาวัดให้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยว เช่น มีตลาดนัดวัฒนธรรม มีงานบุญส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ และงานฝังลูกนิมิตประจำปีมีหุ่นจำลองพระเกจิต่างๆ เพื่อเป็นที่สักการบูชาของชาวพุทธที่เข้ามาท่องเที่ยว ชาวบ้านมีรายได้เสริมด้วยการขายสินค้า เป็นต้น

จากที่กล่าวมา ความสำคัญของการดำเนินงานชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยพลังบวรสรุปได้ว่ามีจุดมุ่งหมายของการพัฒนาชุมชน คือ การพัฒนาคน เพื่อพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและพัฒนาเพื่อสร้างความสุขของทุกคนทั้งชุมชนทั้งทางด้านจิตวิสัยและวัตถุวิสัย มุ่งมั่นพัฒนาชุมชนเพื่อการส่งเสริมให้ประชาชนเป็นคนที่มีความภาคภูมิใจเป็นคนที่มีความดี และเป็นคนที่มีความสันติสุข เมื่อชุมชนเกิดการพัฒนาเพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชนให้มีความรู้เท่าทัน ความเปลี่ยนแปลงของสังคม สามารถสร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ สร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบ ต่อชุมชน อันจะส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม สิ่งแวดล้อม การเมือง และวัฒนธรรมอันดีงามในชุมชนอย่างยั่งยืนดังนั้น การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาคนหรือประชาชนในชุมชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในชุมชน และการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญต่อความสำเร็จในการพัฒนา แต่ในการทำงานกับคนนั้นเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนต้องอาศัยเวลาและความอดทนเข้าใจหลักการและปรัชญาในการพัฒนาชุมชนด้วย

สรุป

การส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนต่าง ๆ เป็นชุมชนคุณธรรม เพื่อให้เป็นแหล่งพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเด็ก เยาวชนและประชาชนในชุมชนให้มีความเข้มแข็งเป็นชุมชนคุณธรรมที่พึ่งพาตนเองได้ในมิติทางศาสนาคนในชุมชนดำเนินชีวิตด้วยข้อปฏิบัติหลัก ๓ ข้อ ดังนี้

๑. ยึดและปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนาของแต่ละศาสนา สำหรับศาสนาพุทธให้รักษาศีล ๕ โดยนำหลักคุณธรรมทางศาสนามาบูรณาการกับการดำเนินชีวิตเพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง สำหรับศาสนาอื่นปฏิบัติตามหลักศาสนาที่นับถือ

๒. มีการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างมั่นคงบนฐานของการพึ่งตัวเอง ความพอมีพอกิน การรู้จักพอประมาณ และการคำนึงความมรเหตุผลโดยยึดหลักทางสายกลาง

๓. มีการดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมไทย มีความเอื้ออาทร เรียนรู้ประวัติศาสตร์มารยาท มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่งดงามของไทยและมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาของท้องถิ่นสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวันของคนไทย

จากที่กล่าวมาในการดำเนินงานการพัฒนาชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขับเคลื่อนด้วยพลังบวร มีหลักคิดในการขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมสู่สังคมคุณธรรมที่สามารถนำไปปฏิบัติเพื่อการบรรลุเป้าหมายของชุมชนในระยะเร่งด่วนได้ ดังนี้

๑. เริ่มต้นการพัฒนาตามหลักของชุมชนคุณธรรมต้นแบบ จากเครือข่ายชุมชนที่เป็นศาสนสถานของกรมการศาสนามีเครือข่ายที่มีศาสนสถานเป็นพื้นที่จัดกิจกรรมทางศาสนาให้แก่เด็กเยาวชน และประชาชนกระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ของชุมชน ได้แก่ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) ลานธรรม ลานวิถีไทย และศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรม ประจำมัสยิด (สอม.) ศาสนสถานทุกแห่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในพื้นที่ เป็นชุมชนคุณธรรมน้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงทุกแห่งมีความร่วมมือของบ้าน วัด โรงเรียนในชุมชนทำให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้มีกิจกรรมตามความต้องการของคนในชุมชนที่หลากหลายรูปแบบ และต่อเนื่องตลอดเวลา

๒. ส่งเสริมชุมชนคุณธรรมต้นแบบ : ความภาคภูมิใจจากคนในชุมชนโดยที่ชุมชนคุณธรรมเป็นชุมชนที่ทำงานเรื่องศาสนาในพื้นที่ร่วมกับผู้นำหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน และผู้นำศาสนาที่เป็นนักพัฒนาในขณะเดียวกันได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการดำเนินของชุมชนยึดมั่นในหลักคำสั่งสอนตามศาสนาและการดำรงชีวิต สามารถใช้ชีวิตโดยพึ่งพาตนเองได้ ชุมชนเหล่านี้ คือชุมชนคุณธรรมต้นแบบที่มีความเข้มแข็ง สามารถสร้างความภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นในแต่ละชุมชนสามารถยกย่องชื่นชมให้เป็นต้นแบบได้

๓. สนับสนุนบทบาทของหน่วยงานภาครัฐในการส่งเสริมยกย่องชุมชนที่มีคุณธรรมร่วมกัน ดำเนินการจัดทำกรอบแนวคิด หลักการ และแนวทางกระบวนการ ปฏิบัติให้ชุมชนคุณธรรมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ส่งเสริมและสนับสนุนทางวิชาการและงบประมาณในเรื่องการจัดประชุมการจัดทำแผนของชุมชนยกย่องชุมชน ประชาสัมพันธ์เพื่อกระตุ้นสังคม จัดทำองค์ความรู้เผยแพร่ และขยายเครือข่าย จัดให้มีการทำแผนส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียน และแผนส่งเสริมคุณธรรมในชุมชน และร่วมดำเนินการตามแผน

นอกจากนี้แล้วยังมีหน่วยงานภาครัฐหลายๆ หน่วยงานได้มีส่วนร่วมขับเคลื่อนชุมชนในทุกมิติตามแต่บทบาท จึงเป็นชุมชนคุณธรรมต้นแบบที่มีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

การสร้างความยั่งยืนให้เกิดขึ้นกับคนในสังคม ให้คนไทยได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีวิถีชีวิตที่ดีงาม เพื่อให้ประชาชนมีความสุขทั้งกายและจิตใจเริ่มจากชุมชนคุณธรรมภาคใต้ไปสู่ “สังคมคุณธรรม” อย่างสมดุลและยั่งยืนด้วยการดำเนินการขับเคลื่อน บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ที่เป็นฐานรากของชุมชน และการมีพฤติกรรมของคนในชุมชนด้วยข้อปฏิบัติหลัก คือ ๑. น้อมนำหลักคำสอนไปประพฤติปฏิบัติ ๒. น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในวิถีชีวิตประจำวัน และ ๓. ดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมไทยที่ดีงามจะทำให้ประเทศชาติมั่นคง ให้ชีวิต เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม สมดุล มั่นคง และยั่งยืน

บทที่ ๕

สรุป และข้อเสนอแนะ

สรุป

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ตำบลประสงค์ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บข้อมูลภาคสนาม การศึกษาแหล่งข้อมูลทุติยภูมิและปฐมภูมิ เน้นการสัมภาษณ์ (Interview) แบบกึ่งโครงสร้าง การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการจัดการจัดการชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ตำบลประสงค์ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีพื้นที่ขอบเขตของการศึกษาครอบคลุมทั้งตำบลประสงค์ โดยทำการศึกษาลักษณะการจัดการจัดการชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน และแนวทางการพัฒนาชุมชน ลักษณะการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค โดยดูจากกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการศึกษา ใน ๓ ประเด็น คือ

๑. ลักษณะการดำเนินงานของชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ)

๒. ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการพัฒนาชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ)

๓. แนวทางการพัฒนาชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ)

ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) มีศูนย์กลางชุมชนตั้งอยู่ ณ วัดกาฬสินธุ์ หมู่ที่ ๓ ตำบลประสงค์ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี ชุมชนก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ชื่อ “กาฬสินธุ์” คาดว่ามาพร้อมกับชื่อโรงเรียน “กาฬสินธุ์” หมายถึง “น้ำดำ” น้ำในลำคลองใสสะอาดจนมองเห็นเป็นสีดำ เพราะความใสสะอาดของน้ำในคลองทำให้เด็ก ๆ ในชุมชนชอบลงเล่นน้ำในคลอง ราษฎรส่วนใหญ่พูดภาษากันปะกัซใต้และนับถือศาสนาพุทธ มีคำขวัญชุมชนชุมชนที่สะท้อนลักษณะของชุมชนที่ว่า “สายธารน้ำใส ต้นโพธิ์ใหญ่กลางบ้าน ธัญญาหารอุดม สังคมร่มเย็น แลเห็นน้ำผุด สวยสดวังงจักร” สภาพภูมิประเทศของตำบลประสงค์มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์และทรัพยากร

ทางธรรมชาติ น้ำตก ถ้ำ ภูเขา สวยงาม ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร ทำสวนผลไม้ สวนยางพารา สวนปาล์ม และทำนา พื้นที่ร้อยละ ๘๐ เป็นพื้นที่การเกษตร ประชากรมีอาชีพหลัก คือ ทำนา ทำสวน ทำไร่ และอาชีพเสริม คือ เลี้ยงสัตว์

ชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ได้ดำเนินการพัฒนาชุมชนตนเองตามแนวทางของชุมชนคุณธรรมน้อมนำเศรษฐกิจพอเพียง ที่กระทรวงวัฒนธรรมได้สนับสนุนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ การดำเนินงานของชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างเห็นได้ชัด ชุมชนสามารถบูรณาการกิจกรรมในพื้นที่ได้กับหลากหลายองค์กร ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน ชุมชนมีสินค้าทางวัฒนธรรมสามารถสร้างรายได้สู่ชุมชน คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ ชุมชนตระหนักและเห็นความสำคัญของมรดกวัฒนธรรม และทรัพยากรของชุมชน ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมรู้จักรักษาทรัพยากรธรรมชาติและมรดกวัฒนธรรมของชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนสถาน ผู้นำสถานศึกษา และคนในชุมชนมีความรัก ความสามัคคี ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาให้ชุมชนเป็นชุมชนคุณธรรมที่เข้มแข็งและยั่งยืน มีทุนทางวัฒนธรรมความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาเสริมสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ผู้นำศาสนสถาน และผู้นำชุมชนมีความตระหนักในการส่งเสริมให้คนในชุมชนเรียนรู้หลักศาสนาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและวิถีวัฒนธรรมไทยที่ดีงาม ชุมชนมีจิตอาสา ร่วมกันพัฒนาและแก้ไขปัญหาพื้นฐานของชุมชน รวมทั้งกำหนดความดีที่อยากทำด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม และการระดมจากข้างใน

๑. ลักษณะการดำเนินงานของชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ)

๑.๑ ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) มีโครงสร้างองค์กรชุมชน แสดงให้เห็นจากลักษณะการดำเนินงานชุมชนโดยผู้นำของชุมชน คือ พระครูสุขุมธรรมโกศล เจ้าอาวาสวัดกาฬสินธุ์ ทำหน้าที่เป็นผู้นำเป็นศูนย์รวมของชุมชน ในลักษณะแนวราบ และเปิดโอกาสให้คณะทำงานได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน ทั้งการงานและการเงิน พร้อมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากทุกคน เจ้าอาวาสทำหน้าที่ด้วยความเสียสละมุ่งมั่นพัฒนาชุมชนร่วมกับคณะทำงาน ทั้งผู้ใหญ่บ้าน คณะครู และชาวบ้านอย่างสม่ำเสมอ

มา ย าว น

มีกิจกรรมต่าง ๆ มากมายของชุมชนที่สมาชิกได้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ เช่น กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา วันมาฆบูชา วันธรรมสวนะ วันวิสาขบูชา วันสงกรานต์ เทศกาลสารทเดือนสิบ และกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เช่น บรรพชาสามเณร อุปสมบทพระภิกษุ บวชศีลจาริณี กิจกรรมจิตอาสาทำความดีด้วยหัวใจ การพัฒนาศาสนสถาน และสาธารณะประโยชน์ของชุมชน ฯลฯ

๑.๒ การดำเนินงานของชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๓ มิติ “คนในชุมชนอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข” ดังนี้

๑.๒.๑ มิติศาสนา : คนในชุมชนมีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ได้รับการอบรม ถ่ายทอดคุณธรรมจริยธรรม โดยการ “ปฏิบัติธรรม” ตามแนวทางแห่งพระพุทธศาสนาตามหลักของ “ท่านพุทธทาส” โดยยึดหลักปฏิบัติของศีล ๘ โดยจัดกิจกรรมบวชศีลจาริณี และการบรรพชาสามเณร ภาคฤดูร้อน ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ไปทัศนศึกษาตามรอยธรรมของท่านพุทธทาสภิกขุ ณ สวนโมกขพลาราม แสดงให้เห็นถึงความเชื่อในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด ชุมชนมีกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอเกี่ยวกับวันสำคัญของสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ กิจกรรมงานประเพณีท้องถิ่น กิจกรรมเทศกาล งานประเพณีประจำปี กิจกรรมการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน กิจกรรมจิตอาสา ร่วมพัฒนาปรับปรุงพื้นที่ของชุมชน กิจกรรมทำความสะอาดวัด ศาสนสถาน และบริเวณรอบ ๆ ชุมชน

๑.๒.๒ มิติของการเรียนรู้และน้อมนำศาสตร์พระราชา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน : คนในชุมชนได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประพฤติปฏิบัติ ในชีวิตประจำวันอย่างมีคุณภาพ เช่น การปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ การประหยัดไฟฟ้า น้ำประปา ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ลดการซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย ใช้เวลาว่างเสริมสร้างรายได้ การเก็บออมเงิน คนในชุมชนนำผลิตผลทางการเกษตรมาจำหน่ายในชุมชนในราคาไม่แพง ทำปุ๋ยหมักชีวภาพใช้ในชุมชน รณรงค์การปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ เพื่อสร้างรายได้ และลดรายจ่ายในครัวเรือน ชักชวนเด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนมากขึ้น

๑.๒.๓ มิติการนำวิถีวัฒนธรรมและความเป็นไทยมาเป็นแนวทางปฏิบัติในชีวิต ที่ถูกต้องดีงาม : ชุมชนวัดกาฬสินธุ์เป็นชุมชนคุณธรรมที่ยังมีวิถีวัฒนธรรมและความเป็นไทยดั้งเดิมด้าน มีความเอื้อเฟื้อ ความมีน้ำใจเป็นสิ่งยึดมั่นในการอยู่ร่วมกัน ทำให้ชุมชนมีความสุข คนในชุมชนไม่มีความขัดแย้ง ไม่มีการทะเลาะวิวาทกันในงานบุญ งานประเพณี กิจกรรมต่าง ๆ ก็ให้ความช่วยเหลือกัน เป็นอย่างดี ถือเป็นอัตลักษณ์โดดเด่น โดยมีวัดกาฬสินธุ์เป็นศูนย์กลางของชุมชน ใช้มิติทางศาสนาและ วัฒนธรรม นำโดยพระครูสุขุมธรรมโกศล มุ่งมั่นทำงานร่วมกับผู้นำชุมชนเพื่อให้ประชาชนได้เรียนรู้ หลักธรรมทางศาสนา เสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้คนในชุมชนได้เป็นคนดี มีความสามัคคี เช่น กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมอนุรักษ์สืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญาและความเชื่อของท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนจากการมีส่วนร่วม นำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนตลอดไป

จากการดำเนินงานของชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ซึ่งได้ประเมินตนเองอยู่ในระดับต้นแบบผ่านตัวชี้วัดทั้ง ๙ ข้อ ทั้ง ๓ ระดับ และได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วน โดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี และหน่วยงานของทุกกระทรวงในพื้นที่เป็นที่ปรึกษาให้การสนับสนุนช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ แก่ชุมชน ซึ่งมีเจ้าอาวาสวัดกาฬสินธุ์และผู้นำชุมชนเป็นศูนย์รวมใจ พร้อมเปิดเวทีให้คนในชุมชนมาร่วมพูดคุยพัฒนาและ

ประเมินชุมชนตนเอง โดยกระบวนการดำเนินงานของชุมชน ตามแบบตัวชี้วัดทั้ง ๙ ขั้นตอน จำแนกเป็น ๓ ระดับ คือ

ระดับที่ ๑ ชุมชนส่งเสริมคุณธรรม มีตัวชี้วัดหรือสิ่งที่จะต้องดำเนินการ ๓ ข้อ ครอบคลุม ประกอบด้วย **ขั้นตอนที่ ๑** ชุมชนมีกฎกติกา หรือข้อตกลงหรือ “ธรรมนูญของชุมชน” ว่า “ลูกใคร หลานใคร คนนั้นต้องรับผิดชอบก่อน ทั้งในทางดี คือการอบรมสั่งสอนกันเองในบ้าน และในทางไม่ดี คือ หากเยาวชนของบ้านใครกระทำผิด เบื้องแรกคือพ่อแม่ คนในบ้านต้องรับผิดชอบก่อน” **ขั้นตอนที่ ๒** ชุมชนกำหนดเป้าหมายของชุมชนในส่วนของ **ความดี ที่อยากทำ** คือ ต้องการให้ทุกคนมีความสามัคคี มีความรักและหวังดีต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันตลอดไป **ปัญหาที่อยากแก้** คือ ต้องการแก้ปัญหาการ ทะเลาะเบาะแว้งเล็ก ๆ น้อย ๆ ด้วยความไม่เข้าใจกันและปัญหาวัยรุ่น รวมถึงปัญหาเสพติด **ขั้นตอนที่ ๓** ชุมชนได้จัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามความต้องการของชุมชน โดยใช้มิติทางวัฒนธรรม มีการวางแผนร่วมกันจากการประชุมร่วมกันบ่อย ๆ และสื่อสารถึงกันจากการพบปะ ญาติโยมหลังฉันภัตตาหารเพลในวันธรรมสวนะ (วันพระ) วันขึ้น ๘ ค่ำ, ๑๕ ค่ำ และวันแรม ๘ ค่ำ, ๑๕ ค่ำ ทำให้มีการวางแผนการดำเนินงาน และมีการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมของแต่ละเหตุการณ์ มีการประชุมปรึกษาหารือเพื่อการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ประจำปี เช่น การบวชศีลจารีณี การบรรพชาสามเณร ภาคฤดูร้อน การจัดกิจกรรมค่ายพุทธบุตร เป็นต้น

ระดับที่ ๒ ชุมชนได้ดำเนินการผ่านตัวชี้วัดใน ระดับที่ ๑ และได้ดำเนินการเพิ่ม อีก ๓ ข้อ ประกอบด้วย **ขั้นตอนที่ ๔** ชุมชนได้ประเมินตนเองโดยคนในชุมชนร่วมกันประเมินผลจากการรวบรวมข้อมูล และประเมินตามตัวชี้วัดในเกณฑ์การประเมินชุมชนคุณธรรม คณะทำงานได้น้อมนำหลักการทรงงาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และ “การระเบิดจากข้างใน” เน้นคุณธรรม พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา เน้นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ สร้างความภาคภูมิใจให้คนในชุมชนได้ยึดถือปฏิบัติเป็นหลัก ทุกครัวเรือน ได้ปลูกผักสวนครัวกินเอง โดยยึดหลัก “ปลูกทุกอย่างที่กิน และกินทุกอย่างที่ปลูก” ได้มีการส่งเสริมผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมของชุมชน (Cultural Product of Thailand : CPOT) เช่น เครื่องจักสานพลาสติก ผาซี ตะกร้า ฯลฯ และส่งเสริมให้วัดกาฬสินธุ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติของศาสนาพุทธ เป็นวัดที่ไม่มีรั้ววัด ประชาชนสามารถเข้ามาแสวงหาความสงบร่มเย็นได้ทุกทิศทาง ไม่จำกัดคนต่างถิ่น ต่างศาสนาที่สามารถเดินเข้ามาในวัดได้ตลอดเวลา **ขั้นตอนที่ ๕** ชุมชนมีการทบทวนและปรับปรุง แผนการพัฒนาชุมชน มีการวางแผนการจัดกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครอง ผู้อำนวยการและครูโรงเรียน วัดกาฬสินธุ์และผู้เกี่ยวข้องเพื่อฝึกอบรมเยาวชนแต่ละกิจกรรมของแต่ละช่วงเวลา ตามความเหมาะสม เช่น การบวชศีลจารีณี การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน และการจัดงาน “ส่งท้ายปีเก่า ต้อนรับปีใหม่ และงานปิดทองฝังลูกนิมิต และมีการสื่อสารแผนการต่าง ๆ ถึงกันเป็นระยะ ๆ ทั้งจากประชุมในวัด ทุกวันพระ และใช้สื่อออนไลน์ **ขั้นตอนที่ ๖** ชุมชนมีการยกย่องเชิดชูคนดี เช่น พระครูสุขุมธรรมโกศล ได้รับการคัดเลือกเป็นผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา รับโล่จากกระทรวงวัฒนธรรม ด้านการ

สงเคราะห์ชุมชน เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ และคณะกรรมการดำเนินงานของชุมชน คือนางบุญรวย แซ่ด่าน ผู้อำนวยการโรงเรียนประสงศ์วิทยานุสรณ์ ได้รับการคัดเลือกรับรางวัลเสมาธรรมจักร

ระดับที่ ๓ ชุมชนได้ดำเนินงานผ่านตัวชี้วัดในระดับที่ ๑ ระดับที่ ๒ และระดับที่ ๓ สามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานตามเกณฑ์ที่กำหนดอยู่ในระดับชุมชนคุณธรรมต้นแบบโดดเด่น ประกอบด้วย **ขั้นตอนที่ ๗** ชุมชนได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้วางแผนร่วมกัน ประสบความสำเร็จด้วยดีตลอดมา ตัวอย่างเช่น โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม โครงการบวชศีลจาริณี และโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน มีการปฏิบัติต่อเนื่องตลอดมาทุกปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ มีข้อมูลและสามารถประเมินผลความสำเร็จของแผนพัฒนาชุมชนตามเกณฑ์การประเมินชุมชน

คุณธรรม **ขั้นตอนที่ ๘** ชุมชนร่วมกันจัดกิจกรรมเพิ่มเติม คือ การนำหลักธรรม ทางศาสนา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและวิถีวัฒนธรรมไทยที่ดั่งงาม มาแก้ปัญหาของชุมชนและบ่มเพาะคุณธรรมความดีที่อยากทำ ประกอบด้วย ๑. ด้านการนำหลักธรรมทางศาสนา ชาวบ้านในชุมชนมีความเชื่อในเรื่องการทำดีได้ดี โดยแสดงพฤติกรรมให้เห็นชัดแจ้งคือ มีความเชื่อพ่อดาดันโพธิ์ พ่อดาดันไทร ชาวบ้านชุมชนวัดกาฬสินธุ์เชื่อในความสำคัญความเป็นบรรพบุรุษและเทวดาผู้ปกป้องคุ้มครองบุตรหลานของชุมชน ได้ร่วมกันจัดงานทำบุญเลี้ยงพระ จะทำบุญใหญ่ปีละ ๑ ครั้ง คือ วันแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๕ ของทุกปี เรียกว่า “ทำบุญจบปีจบเดือน” จะมีพิธีเจริญพระพุทธมนต์ ถวายสังฆทาน และถวายอาหารเพลแด่พระภิกษุ อุทิศส่วนบุญให้แก่บรรพชนผู้ล่วงลับ เป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว ๒. ด้านการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและวิถีวัฒนธรรมไทยที่ดั่งงามมาแก้ปัญหาของชุมชน มีกิจกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้น เช่น กิจกรรมจิตอาสาพัฒนาศาสนสถาน กิจกรรมการดูแลสาธารณสมบัติ กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ การเข้าร่วมกิจกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในรูปแบบต่าง ๆ ภายในวัด การเข้าค่ายคุณธรรม การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน บวชศีลจาริณีทุกปี เป็นการส่งเสริมให้เยาวชนได้ศึกษาหลักธรรมทางศาสนาเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังมีความเข้มแข็งของชุมชนในการสืบสานประเพณีท้องถิ่น เช่น ทำบุญสารทเดือนสิบ ทำบุญสงกรานต์ ทำบุญปีใหม่ เป็นการเสริมสร้างความสามัคคีของคนในชุมชนและเป็นการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นให้สืบทอดไปยังอนุชนรุ่นหลังต่อไป ๓. ด้านการบ่มเพาะคุณธรรมความดีที่อยากทำ ชุมชนมีเป้าหมายความดีที่อยากทำ คือ ชุมชนต้องการให้ทุกคนมีความสามัคคี มีความรักและหวังดีต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันตลอดไป โดยชุมชนใช้กิจกรรมจิตอาสาทำความดีด้วยหัวใจ เป็นแกนนำในการขับเคลื่อนร่วมกันสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนรักความเป็นไทย รักชาติจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ สร้างจิตสำนึกให้คนมีคุณธรรม จริยธรรม อบรมหล่อหลอมให้เด็กและเยาวชนห่างไกลยาเสพติด เกิดความเข้มแข็งในชุมชน เกิดกิจกรรมต่าง ๆ มากมายเช่น การสวดมนต์ปฏิบัติธรรม เทศน์มหาชาติเฉลิมพระเกียรติ ฯ ได้เน้นการมีส่วนร่วมภายใต้แนวคิด “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา” **ขั้นตอนที่ ๙** ชุมชนมีองค์ความรู้จากการเป็น

ชุมชนคุณธรรมต้นแบบโดดเด่น สามารถขยายผลแลกเปลี่ยนเรียนรู้สู่ชุมชนอื่น ๆ โดยมีวัดกาฬสินธุ์ เป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมของชุมชน ใช้มิติทางศาสนาและวัฒนธรรมให้คนในพื้นที่ได้เรียนรู้ หลักธรรมทางศาสนา เสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้คนในชุมชนเป็นคนดี มีศีลธรรม มีความสามัคคี โดยคนในชุมชนร่วมกันขยายผลการพัฒนาตามแนวทางการพัฒนาชุมชน ไปยังชุมชนหรือเครือข่ายอื่น ๆ ดังเช่น การเป็นชุมชนที่มีอัตลักษณ์โดดเด่นด้านการท่องเที่ยว เช่น บ่อน้ำผุด ถ้ำน้ำทิพย์ ซึ่งภายในถ้ำยังคงสวยงาม คงความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติไว้อย่างดี ด้านเทศกาลประเพณี เช่น งานสงกรานต์ประจำปีหลวงพ่อบุญ (วัดกาฬสินธุ์) งานประเพณีสงกรานต์ การรับ – ส่ง ตายาย งานประเพณีบุญสารทเดือนสิบที่แสดงออกถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ ที่จัดขึ้นในวันแรม ๑๕ ค่ำ เดือนสิบ มีสินค้าที่โดดเด่นของชุมชน คือ ผลิตภัณฑ์พลาสติกจักสาน ในงานประเพณีต่าง ๆ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามา คนในชุมชนพร้อมให้การต้อนรับ มีการจัดเตรียมสถานที่ จัดเตรียมอาหารการกิน รวมทั้งจัดการแสดงทางศิลปวัฒนธรรม คอยต้อนรับอย่างดียิ่ง ถือเป็นแบบอย่างที่ดีของการชุมชนคุณธรรมต้นแบบ เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนจากการมีส่วนร่วม นำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนตลอดไป

๒. ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานการพัฒนาชุมชนคุณธรรม น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ)

การพัฒนาประเทศตามหลักการดำเนินงานชุมชนคุณธรรมเพื่อให้คนในชุมชนรู้จักการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องใน ๓ มิติ คือ มีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ รู้จักเรียนรู้และน้อมนำ ศาสตร์พระราชาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีวัฒนธรรมความเป็นไทยมาเป็นแนวทางปฏิบัติในชีวิตที่ถูกต้องดีงาม คนในชุมชนอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข เป็นชุมชนคุณธรรมที่มีลักษณะเด่น ๓ ประการ คือ ๑. เคารพเทิดทูนและจงรักภักดีในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ อันเป็นพลังนำพาชุมชนก้าวสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ๒. ปัญหาหรือสิ่งที่ไม่ดีลดลงหรือหมดไปจากชุมชน เช่น ไม่มีปัญหายาเสพติด ไม่มีการพนัน ไม่ทะเลาะวิวาท ไม่ลักขโมย ต้มสุราลดลง หนี้สินลดลง ไม่มีปัญหาสิ่งแวดล้อม ฯลฯ และ ๓. สิ่งที่ดีงามเกิดขึ้นในชุมชน เช่น คนในชุมชนมีความรักใคร่ สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูล ไม่ทิ้งกัน พึ่งพากันเองและพึ่งพาตนเอง มีการนำทุนทางวัฒนธรรมมาพัฒนาต่อยอดสร้างอาชีพโดยมีกลุ่มอาชีพ กลุ่มอนุรักษ์สืบสานประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มจิตอาสาทำงานเพื่อส่วนรวม ซึ่งชุมชนวัดกาฬสินธุ์ได้ดำเนินกิจกรรมมาอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตามตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา การดำเนินงานขับเคลื่อนชุมชนต้องอาศัยระยะเวลาในการดำเนินงานช่วงระยะหนึ่ง จึงจะสามารถบรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งชุมชนมีปัญหาของการดำเนินงาน คือ การที่ผู้นำชุมชนทั้งเจ้าอาวาส ผู้ใหญ่บ้าน มีหลายบทบาท หลายหน้าที่ กับทุกหน่วยงานของทางราชการ ทำให้มีเวลาดูแลสร้างความเข้ากั๊งานด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงน้อยกว่าที่ควรจะเป็น จึงทำให้ต้องใช้ระยะเวลายาวนานมากขึ้นเพื่อการบรรลุเป้าหมายในแต่ละด้าน

๓. ข้อเสนอแนะทางการพัฒนาชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้บรรลุเป้าหมายอย่างยั่งยืน ควรใช้พลังขับเคลื่อน บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) บูรณาการกับทุกภาคส่วน ทุกกิจกรรม และทุกคนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ทำให้เกิดภาคีเครือข่ายการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ในทุกภาคส่วนของสังคม เกิดชุมชนคุณธรรมที่กระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองมากขึ้น หน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ได้เข้าร่วมดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรม เช่น หน่วยงานคุณธรรม องค์กรคุณธรรม จังหวัดคุณธรรม อำเภอคุณธรรม โรงเรียนคุณธรรม โรงพยาบาลคุณธรรม ฯลฯ

ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) มีแนวทางการดำเนินงานพัฒนาชุมชน โดยนำกระบวนการของพลังขับเคลื่อนจาก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มาใช้เป็นแนวดำเนินงาน มุ่งเน้นให้คนในชุมชนมีข้อปฏิบัติหลัก ๓ ประเด็น คือ น้อมนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน และดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม พื้นฐานค่านิยมความเป็นไทย มีความเอื้ออาทร มีจิตอาสา

จุดเด่นของชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ที่เอื้อต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรม

การพัฒนาชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) มีปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของการดำเนินงาน มีลักษณะที่โดดเด่น ๒ ประการ ดังนี้

๑. ด้านองค์กรชุมชนและเครือข่าย ชุมชนมีวัดกาฬสินธุ์เป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นสถานที่รวมกลุ่มของชุมชน ผู้นำมีความเข้มแข็ง คือ เจ้าอาวาส พระครูสุขุมธรรมโกศล สามารถดึงดูดให้สมาชิกของชุมชนเข้ามาทำกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดมาอย่างยาวนาน และสมาชิกของชุมชนทำงานด้วยความเสียสละ พยายามให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนให้มากที่สุดในทุก ๆ ด้าน ชุมชนใช้พื้นที่ในวัดอย่างคุ้มค่า เช่น ในการประชุมสมาชิกของหมู่บ้าน การจัดพิธีต่าง ๆ เช่น พิธีบวช พิธีศพ เป็นต้น นอกจากนี้ที่น่าสังเกตได้เป็นอย่างดี คือ การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา และวันสำคัญอื่น ๆ วัดจะเป็นสถานที่สำหรับการทำบุญของผู้คนในชุมชนทุกเพศทุกวัย วัดคือศูนย์กลางจิตใจในชุมชน มีเป้าหมายความดีที่อยากทำ โดยต้องการให้ทุกคนมีความสามัคคี มีความรักและหวังดีต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันตลอดไป โดยชุมชนใช้กิจกรรมจิตอาสาทำความดีด้วยหัวใจเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนร่วมกัน สร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนรักความเป็นไทย รักชาติ จงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยใช้การอนุรักษ์ สืบสานประเพณี วิถีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่น ส่งเสริมให้คนในชุมชนยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ตนเคารพนับถือ

๒. ด้านทรัพยากรชุมชน วัดกาฬสินธุ์เป็นชุมชนที่มีอัตลักษณ์โดดเด่นด้านทุนทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีทรัพยากร เช่น บ่อน้ำผุด ถ้ำน้ำทิพย์ ด้านเทศกาลประเพณี เช่น งานสงกรานต์

ประจำปีหลวงพ่อบุญ (วัดกาฬสินธุ์) งานประเพณีสงกรานต์ งานประเพณีบุญสารทเดือนสิบ (การรับ – ส่ง ตายาย) และชาวบ้านมีวิถีชีวิตเกษตรกรรมทำสวนยาง สวนปาล์ม โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะต่อชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาประเทศตามหลักการดำเนินงานชุมชนคุณธรรมเพื่อให้คนในชุมชนรู้จัก การดำเนินชีวิตที่ถูกต้องใน ๓ มิติ คือ มีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ รู้จักเรียนรู้และน้อมนำ ศาสตร์พระราชาลักษณ์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีวัฒนธรรมความเป็นไทยมาเป็นแนวทาง ปฏิบัติในชีวิตที่ถูกต้องดีงาม คนในชุมชนอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข เป็นชุมชนคุณธรรม คนในชุมชน ต้องมีที่มีลักษณะเด่น คือ ๑. เคารพเทิดทูนและจงรักภักดีในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ อันเป็นพลังนำพาชุมชนก้าวสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ๒. ปัญหาหรือสิ่งที่ไม่ดีลดลงหรือหมดไปจากชุมชน เช่น ไม่มีปัญหายาเสพติด ไม่มีการพนัน ไม่ทะเลาะวิวาท ไม่ลักขโมย ดื่มสุราลดลง หนี้สินลดลง ไม่มี ปัญหาสิ่งแฉดล้อม ฯลฯ และ ๓. สิ่งที่ดีงามเกิดขึ้นในชุมชน เช่น คนในชุมชนมีความรักใคร่ สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูล ไม่ทิ้งกัน พึ่งพากันเองและพึ่งพาตนเอง มีการนำทุนทางวัฒนธรรม มาพัฒนาต่อยอดสร้างอาชีพโดยมีกลุ่มอาชีพ กลุ่มอนุรักษ์สืบสานประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มจิตอาสาทำงานเพื่อส่วนรวม

ในการดำเนินงานของชุมชนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว การดำเนินงานต้องบูรณาการ ความร่วมมือกับทุกหน่วยงานในพื้นที่ ทั้งหน่วยงานภายในกระทรวงวัฒนธรรม และต้องพัฒนาการดำเนินงาน โดยมีการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เพื่อกลไกขับเคลื่อน “บวร” บ้าน วัด โรงเรียน ให้เกิดความยั่งยืน อาทิเช่น กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นต้น ทำให้เกิดภาคีเครือข่ายการขับเคลื่อนการดำเนินงานในทุกภาคส่วนของสังคม เกิดชุมชนคุณธรรม ที่กระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองมากขึ้น หน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ได้เข้าร่วมดำเนินกิจกรรมอย่างเป็น รูปธรรม เช่น หน่วยงานคุณธรรม องค์กรคุณธรรม จังหวัดคุณธรรม อำเภอคุณธรรม โรงเรียนคุณธรรม โรงพยาบาลคุณธรรม ธนาคารคุณธรรม ร้านค้าคุณธรรม ฯลฯ

๒. ข้อเสนอในการวิจัยครั้งต่อไป

๒.๑ ควรมีการศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการดำเนินชุมชนคุณธรรม น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขับเคลื่อนด้วยพลังบวร จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๒.๒ ควรมีการศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนต่อการดำเนินชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขับเคลื่อนด้วยพลังบวร เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

บรรณานุกรม

หนังสือ

- การศาสนา, กรม. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในหลักศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๘.
- ดิเรก ฤกษ์หรัย. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ๒๕๔๗.
- นำชัย ทนุผล. การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท, ๒๕๔๒.
- ประเวศ วะสี. ยุทธศาสตร์ทางปัญญาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๘.
- พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส ภิกขุ). โพธิปักขิยธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๒.
- ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม. สำนักไทยที่พึ่งงานที่ปรารถนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๔.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : ไทยอนุเคราะห์ไทย, ๒๕๔๖.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์, ๒๕๔๖.
- วิทยากร เชียงกุล. การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมไทย : บทวิเคราะห์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ฉับแกระ, ๒๕๒๗.
- สนธยา พลศรี. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ ๔, กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีการพัฒนาสังคม. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอมีเอมีเทรดดิ้ง, ๒๕๓๒.
- สุภางค์ จันทวานิช. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- สุภางค์ จันทวานิช. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ ๒๑, กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- อคิน รพีพัฒน์. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภณาการพิมพ์, ๒๕๒๗.

วารสาร และหนังสือพิมพ์

- กองบรรณาธิการ. “สืบทอดอุดมการณ์อาจารย์ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม”, วารสารข่าวชุมชน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (๑๓๖), มีนาคม - พฤษภาคม ๒๕๕๕ หน้า ๑๔ - ๑๖.
- จริยาวัฒน์ โลหะพูนตระกูล. “การพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชน ด้วยการจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยชุมชนกรณีศึกษาตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อ.พระประแดง จ.สมุทรปราการ”, วารสาร มจร. วิชาการ ๒. ปีที่ ๑๔ (๒), กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๕๓.
- ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์. “การมีส่วนร่วมของประชาชน”, วารสารการพัฒนาชุมชน ๔. ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๑ หน้า ๒๔๑.
- วรรณวิมล ภูนาศ. “ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน : กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา”, วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. ปีที่ ๒๖ (๑), มกราคม - เมษายน ๒๕๕๘ หน้า บทคัดย่อ.
- วิษณุ ทองปิติ. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครพนม”, วารสารการประชุมวิชาการ และนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ราชธานีวิชาการ ครั้งที่ ๑ สร้างเสริมสหวิทยาการ ผสมผสานวัฒนธรรมไทย ก้าวอย่างมั่นใจเข้าสู่ AC, ๒๕๕๙ หน้า ๒๕๐๔ - ๒๕๐๕.
- สิริกร บุญสังข์ และคณะ. “การพัฒนาชุมชนต้นแบบในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เพื่อชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข”, วารสารชุมชนวิจัย. ปีที่ ๑๑ (๒), พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๖๐ หน้า ๙ - ๑๐.

วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารวิจัย

- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. "กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา". รายงานการวิจัย, สาขาสังคมวิทยา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒.
- พรสวรรค์ เนลสัน ฮอดสัน. "บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมการพัฒนาองค์กรชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลป่าฝาง อำเภอจันทน์ จังหวัดร้อยเอ็ด". สารนิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๕๗.
- พระมหาประกาศิต สิริเมโธ (ฐิติปสิทธิกร). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพัฒนาสังคม, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พระวิทยา ญาณสาโร (คัมภีร์ราชภัฏ). “การศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

สัมภาษณ์

บุญรวาย แซ่ด่าน, ผู้อำนวยการโรงเรียนประสงค์วิทยาอนุสรณ์. สัมภาษณ์. ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๑ และ ๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

บุญสม ตันติพิสิทธิ์, พยาบาลวิชาชีพ. สัมภาษณ์. ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

บุญณสา อาจทอง, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ. สัมภาษณ์. ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑ และ ๔ มกราคม ๒๕๖๒ และ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

พระครูสุขุมธรรมโกศล, เจ้าอาวาสวัดกาฬสินธุ์. สัมภาษณ์. ๑๐ และ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

มีชัย สุขชู, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลประสงค์. สัมภาษณ์. ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑ และ ๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

รจนา ใจตรง, ครูประจำตำบลประสงค์. สัมภาษณ์. ๑๐ และ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ศิริ ทองเอี้ยว, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ ตำบลประสงค์. สัมภาษณ์. ๑๐ และ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สนธิ ช่วยรักษา, กำนันตำบลประสงค์. สัมภาษณ์. ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๑ และ ๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

สุวรรณี สุภาพ, ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอท่าชนะ. สัมภาษณ์. ๑๐ และ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

อุไรพร จิ้งสุวรรณ์, ประธานกลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานเส้นพลาสติก. สัมภาษณ์. ๑๐ และ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

การศาสนา, กรม. “คู่มือการดำเนินงานชุมชนคุณธรรมฯ สู่ความสำเร็จ”. แผ่นประชาสัมพันธ์.

ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม, สำนักงาน. “ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขับเคลื่อนด้วยพลังบวร”. แผ่นประชาสัมพันธ์.

มนตรี เพชรนาจักร. “แนวคิดการพัฒนาชุมชนทางศาสนา : ชุมชนวิถีพุทธ” บทความ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

อำพล เสนาณรงค์. “ทิศทางการพัฒนาชนบทตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง” เอกสารการประชุมวิชาการของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ๒๕๔๒.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

บริหารส่วนตำบล, องค์การ. “สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลประสงค์”.

(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.prasong.go.th/content/cate/48>, ๒๕๖๑.

วัฒนธรรม, กระทรวง. “ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขับเคลื่อนด้วยพลังบวร”.

(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.thairath.co.th/content/1429865>, ๒๕๖๑.

ภาคผนวก

ผนวก ก แบบสัมภาษณ์

โครงการวิจัยเรื่อง : แนวทางการพัฒนาชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนวัดกาฬสินธุ์(บ้านน้ำดำ)ตำบลประสงค์อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา (Social Psychology)

ผู้วิจัย นายธงชัย สารอักษร หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๑

ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-สกุล.....

ตำแหน่ง.....

หน้าที่.....

ส่วนที่ ๒ การจัดการชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ตำบลประสงค์ อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นอย่างไร

๑. ด้านการดำเนินงานของชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๓ มิติ “คนในชุมชนอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข” อย่างไรบ้าง

๑.๑ มิติศาสนา : คนในชุมชนมีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ

.....
.....

๑.๒ มิติของการเรียนรู้และน้อมนำศาสตร์พระราชาลหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน

.....
.....

๒. ท่านมีส่วนร่วมดำเนินการอย่างไรในการทำให้ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) “คนในชุมชนอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข”

การประเมินชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๓ ระดับ

๒.๑ ระดับที่ ๑ ชุมชนส่งเสริมคุณธรรม

.....
.....

๒.๒ ระดับที่ ๒ ชุมชนคุณธรรม

.....
.....

๒.๓ ระดับที่ ๓ ชุมชนคุณธรรมต้นแบบ

.....
.....

๓. ในการดำเนินงานดังกล่าว ท่านเห็นว่ามีปัญหา/ข้อจำกัดของการดำเนินงานชุมชนคุณธรรม
น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์.....

.....
.....

ส่วนที่ ๓ ลักษณะการจัดการองค์กรชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
วัดกาฬสินธุ์เป็นอย่างไร

๑. โครงสร้างองค์กร.....

๑.๑ รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
วัดกาฬสินธุ์เป็นอย่างไร.....

๑.๒ มีแผนผังการบริหารจัดการในรูปแบบอย่างไร.....

.....
.....

๒. การบริหารจัดการชุมชน

๒.๑ การมีส่วนร่วม.....

ชุมชนบ้านได้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมในการตัดสินใจในการกำหนดทิศทางการทำงาน
ของชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์ อย่างไรบ้าง

.....
.....

๒.๒ การกระจายบทบาทการทำงาน.....

ชุมชนบ้านได้แบ่งบทบาทหน้าที่การทำงานของชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลัก
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์ อย่างไรบ้าง

.....
.....

๓. ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานการของชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์.....

๔. แนวทางการพัฒนาชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ส่วนที่ ๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ผนวก ข
แบบประเมิน ๙ ขั้นตอน

๑. แบบประเมินชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การประเมินชุมชนคุณธรรม	เกณฑ์การให้คะแนน			บันทึกผลการประเมิน
	๒	๑	๐	
ประเมินระดับที่ ๑ ชุมชนส่งเสริมคุณธรรม (ข้อ ๑-๓) การประเมินกระบวนการพัฒนาชุมชน				
๑) ชุมชนมีผู้นำและคนในชุมชนประกาศข้อตกลง (ธรรมนุญเจตนารมณ์) ที่จะพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนคุณธรรม	☒ ร้อย ๘๐% ขึ้นไป ประกาศข้อตกลงโดยทำเป็นลายลักษณ์อักษร	☒ ร้อย ๕๐-๗๙% ประกาศข้อตกลงโดยทำเป็นลายลักษณ์อักษร	☐ ต่ำกว่า ๕๐% หรือไม่มีการปฏิบัติ	
๒) ชุมชนร่วมกันกำหนดเป้าหมาย “ปัญหาที่อยากแก้” “ความดีที่อยากทำ”	☐ ร้อย ๘๐% ขึ้นไป ร่วมกำหนดเป้าหมายใน “ปัญหาที่อยากแก้” และ “ความดีที่อยากทำ”	☒ ร้อย ๕๐-๗๙% ร่วมกำหนดเป้าหมายใน “ปัญหาที่อยากแก้” และ “ความดีที่อยากทำ”	☐ ต่ำกว่า ๕๐% หรือไม่มีการปฏิบัติ	
๓) ชุมชนร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาส่งเสริมคุณธรรมของชุมชนเกี่ยวกับปัญหาที่อยากแก้และความดีที่อยากทำ	☒ ร้อย ๘๐% ขึ้นไป มีส่วนร่วมจัดทำแผนพัฒนาส่งเสริมคุณธรรม	☒ ร้อย ๕๐-๗๙% มีส่วนร่วมจัดทำแผนพัฒนาส่งเสริมคุณธรรม	☐ ต่ำกว่า ๕๐% หรือไม่มีการปฏิบัติ	
ประเมินระดับที่ ๒ ชุมชนคุณธรรม (ข้อ ๔-๖) การประเมินกระบวนการและพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง				

การประเมินชุมชน คุณธรรม	เกณฑ์การให้คะแนน			บันทึกผล การประเมิน
	๒	๑	๐	
๔) ความสำเร็จของชุมชน ตามแผนพัฒนาส่งเสริม คุณธรรม	บรรลุผลตามตัวชี้วัดใน แผนฯ อย่างน้อย ๔๐ % ของแผน	บรรลุผลตามตัวชี้วัด ใน แผนฯ ๒๐-๓๙% ของแผน	น้อยกว่า๒๐% หรือไม่มีการ ปฏิบัติ	
๕) ชุมชนมีการติดตาม ประเมินผลสำเร็จ เพื่อ ทบทวน ปรับปรุงแผน พัฒนาส่งเสริมคุณธรรม ของชุมชนให้มีคุณภาพ และบรรลุผล	มีการประเมินผลสำเร็จและ จัดทำแผนพัฒนาฉบับ ปรับปรุงและรายงานผล	มีการประเมินผลสำเร็จและ รายงานผล	ไม่มี	
๖) ชุมชนมีการประกาศ ยกย่องเชิดชูบุคคลผู้ทำ ความดีและหรือบุคคล ผู้มีคุณธรรมในชุมชน และหรือบุคคลอื่นที่ ทำความดีให้กับชุมชน	มีการประกาศยกย่องเชิดชู บุคคลผู้ทำความดีและ หรือบุคคลผู้มีคุณธรรม ในชุมชนและหรือบุคคล อื่นที่ทำความดีให้กับ ชุมชนอย่างต่อเนื่อง	มีการประกาศยกย่องเชิดชู บุคคลผู้ทำความดีและ หรือบุคคลผู้มีคุณธรรม ในชุมชนและหรือบุคคล อื่นที่ทำความดีให้กับ ชุมชน	ไม่มี	
ประเมินระดับที่ ๓ ชุมชนคุณธรรมต้นแบบ (ข้อ ๗-๙) การประเมินกระบวนการและพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง				
๗) ความสำเร็จของชุมชน บรรลุผลตามแผน พัฒนาส่งเสริมคุณธรรม ในชุมชนมีความสุข	บรรลุผลตามตัวชี้วัด ในแผนฯ ๘๐-๑๐๐% ของ แผนและคนในชุมชน ๘๐% มีความสุข	บรรลุผลตามตัวชี้วัด ในแผนฯ ๕๐-๗๙% ของ แผนและคนในชุมชน ๕๐-๗๙% มีความสุข	น้อยกว่า๕๐% หรือไม่มีการ ปฏิบัติ	
๘) ชุมชนมีการกำหนด กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม เพิ่มเติมใน๓มิติคือ การ นำหลักธรรมทางศาสนา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงและวิถีวัฒนธรรม ที่ดั่งงามมาแก้ปัญหาของ ชุมชนและบ่มเพาะ คุณธรรมความดีที่อยาก ทำ	มีการจัดกิจกรรมเพิ่มเติม จนครบทั้ง ๓ มิติ	มีการจัดกิจกรรม เพิ่มเติมเพียง ๑-๒ มิติ	ไม่มีการปฏิบัติ	
๙) ชุมชนมีองค์ความรู้ จากการเป็นชุมชน คุณธรรมต้นแบบ สามารถเป็นแหล่ง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอดเพื่อขยายผล ไปสู่ชุมชนอื่น	เป็นศูนย์เรียนรู้เปิดเวที ขยายผลให้เกิดชุมชน ส่งเสริมคุณธรรมใหม่อย่าง น้อย ๔ ชุมชน	เป็นศูนย์เรียนรู้เปิดเวที ขยายผลให้เกิดชุมชน ส่งเสริมคุณธรรมใหม่อย่าง น้อย ๓ ชุมชน	ไม่มีการปฏิบัติ	

การประเมินชุมชน คุณธรรม	เกณฑ์การให้คะแนน			บันทึกผล การประเมิน
	๒	๑	๐	
รวมคะแนน				

๒. ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และพฤติกรรมของคนในชุมชน

รายการ	ก่อน	หลัง	แหล่งที่มาของข้อมูล
รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน			
จำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน			
จำนวนคนที่รักาศิลหรือเข้าวัด/ศาสนสถาน			
จำนวนปัญหาความรุนแรงในชุมชน เช่น อาชญากรรม ลักขโมย ทะเลาะวิวาท ยาเสพติด เป็นต้น			
จำนวนกลุ่มจิตอาสา/กลุ่มทำความดีในชุมชน			

๓. ข้อมูลชุมชนที่เป็นผลงานโดดเด่น เพื่อการพัฒนาต่อยอด เช่น มีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์/วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร การรวมกลุ่มจัดตั้งตลาดประชารัฐรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มศิลปินพื้นที่บ้านถ่ายทอดภูมิปัญญาารวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มประชารัฐร่วมใจพัฒนาชุมชน ฯลฯ

.....

ผนวก ค

แบบประเมินผลการดำเนินงาน

แบบประเมินผลการดำเนินงาน

ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขับเคลื่อนด้วยพลังบวรต้นแบบ

.....

ชื่อชุมชน.....ที่ตั้ง.....

ชื่อผู้นำชุมชนคุณธรรม.....เบอร์โทรศัพท์.....

กระบวนการส่งเสริมและพัฒนาชุมชนคุณธรรมตามเกณฑ์การประเมินและตัวชี้วัด (๙+๑) ๔๐ คะแนน

การประเมินชุมชนคุณธรรม (๙+๑)	เกณฑ์การให้คะแนน			คะแนน
	๔	๓	๒	

๑. ชุมชนมีการประชุมเพื่อประกาศเจตนารมณ์หรือข้อตกลงของผู้นำชุมชนและคนในชุมชนที่จะขับเคลื่อนให้เป็นชุมชนคุณธรรมร่วมกัน	จำนวนครัวเรือนตั้งแต่๘๐.๐๐%ขึ้นไปที่ร่วมประกาศเจตนารมณ์หรือข้อตกลง โดยทำเป็นลายลักษณ์อักษร	จำนวนครัวเรือนตั้งแต่๕๐.๐๐-๗๙.๙๙% ที่ร่วมประกาศเจตนารมณ์หรือข้อตกลง โดยทำเป็นลายลักษณ์อักษร	น้อยกว่า ๕๐.๐๐%	
๒. ชุมชนร่วมกันกำหนดเป้าหมาย “ปัญหาที่อยากแก้” จำนวน ๓-๕ เรื่อง เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาความยากจน ปัญหาทางสังคม ปัญหาการทะเลาะวิวาท การเล่นเกมพนัน การลักขโมยการมีหนี้สิน รายได้ไม่เพียงพอ การเก็บออมเงิน การทำบัญชีครัวเรือน การจัดการขยะ การจัดการกับน้ำเน่า ฯลฯ และร่วมกันกำหนดเป้าหมายใน “ความดีที่อยากทำ” จำนวน ๓-๕ เรื่อง เช่น การเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ การปฏิบัติตามคุณธรรม พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา หรือคุณธรรมเป้าหมายอื่น ๆ อด ละ เลิก อบายมุข ฯลฯ	จำนวนครัวเรือนตั้งแต่๘๐.๐๐ %ขึ้นไป ร่วมกำหนดเป้าหมายใน “ปัญหาที่อยากแก้” และ “ความดีที่อยากทำ” ครอบคลุมหรือสอดคล้องกับคุณธรรม พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา หรือคุณธรรมเป้าหมายอื่น ๆ	จำนวนครัวเรือนตั้งแต่ ๕๐.๐๐ - ๗๙.๙๙% ร่วมกำหนดเป้าหมายใน “ปัญหาที่อยากแก้” และ “ความดีที่อยากทำ” ครอบคลุมหรือสอดคล้องกับคุณธรรม พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา หรือคุณธรรมเป้าหมายอื่น ๆ	น้อยกว่า ๕๐.๐๐%	
การประเมินชุมชนคุณธรรม (๙+๑)	เกณฑ์การให้คะแนน			คะแนน
	๔	๓	๒	

<p>๓. ชุมชนร่วมกันจัดทำแผนส่งเสริมคุณธรรมของชุมชนเกี่ยวกับปัญหาที่อยากแก้ และความดีที่อยากทำ ซึ่งเป็นความต้องการของคนในชุมชนเพื่อประโยชน์สุขของชุมชน (การระเปิดจากข้างใน)</p>	<p>จำนวนครัวเรือนตั้งแต่ ๘๐.๐๐% ขึ้นไป มีส่วนร่วมประชุมประชาคมจัดทำแผนส่งเสริมคุณธรรมของชุมชนโดยมีการมอบหมายผู้รับผิดชอบชัดเจน</p>	<p>จำนวนครัวเรือนตั้งแต่ ๕๐.๐๐-๗๙.๙๙% มีส่วนร่วมประชุมประชาคมจัดทำแผนส่งเสริมคุณธรรมของชุมชนโดยมีการมอบหมายผู้รับผิดชอบชัดเจน</p>	<p>น้อยกว่า ๕๐.๐๐%</p>	
<p>๔. ความสำเร็จของชุมชนตามแผนส่งเสริมคุณธรรม โดยชุมชนมีการจัดกิจกรรมแก้ไขปัญหาของชุมชน และมีการส่งเสริมการทำความดีเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และปฏิบัติตามคุณธรรม พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสาหรืออื่น ๆ ตามที่ระบุไว้ในแผนฯ จากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและได้รับการสนับสนุนทรัพยากรและหรือเงินทุนจากหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ในรอบปีงบประมาณ</p>	<p>มีผลสำเร็จของการดำเนินการกิจกรรมตามแผนส่งเสริมคุณธรรมที่กำหนดไว้ตั้งแต่ ๔๐.๐๐%ขึ้นไปของแผนฯ</p>	<p>มีผลสำเร็จของการดำเนินการกิจกรรมตามแผนส่งเสริมคุณธรรมที่กำหนดไว้ตั้งแต่ ๒๐.๐๐-๓๙.๙๙% ของแผนฯ</p>	<p>น้อยกว่า ๒๐.๐๐%</p>	
<p>๕. ชุมชนมีการติดตามประเมินผลสำเร็จเพื่อทบทวน ปรับปรุง แผนส่งเสริมคุณธรรมของชุมชนให้มีคุณภาพและบรรลุผล ในรอบปีงบประมาณ</p>	<p>มีการประเมินและรายงานผลสำเร็จ มีปรับปรุงแผนส่งเสริมคุณธรรมของชุมชนที่มีคุณภาพและรายงานผล</p>	<p>มีการประเมินและรายงานผลสำเร็จ</p>	<p>ไม่มีการปฏิบัติ</p>	
<p>๖. ชุมชนมีการประกาศยกย่องเชิดชูบุคคลผู้ทำความดีและหรือบุคคลผู้มีคุณธรรม ในชุมชนและหรือบุคคลอื่นที่ทำความดีให้กับชุมชน ในรอบปี</p>	<p>มีการประกาศยกย่องเชิดชูบุคคลผู้ทำความดีและหรือบุคคลผู้มีคุณธรรม</p>	<p>มีการประกาศยกย่องเชิดชูบุคคลผู้ทำความดีและหรือบุคคลผู้มีคุณธรรม</p>	<p>ไม่มีการปฏิบัติ</p>	

งบประมาณ	ในชุมชนและหรือบุคคลอื่นที่ทำความดีให้กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง	ในชุมชนและหรือบุคคลอื่นที่ทำความดีให้กับชุมชน		
การประเมินชุมชนคุณธรรม(๙+๑)	เกณฑ์การให้คะแนน			คะแนน
	๔	๓	๒	
<p>๗.ความสำเร็จของชุมชนบรรลุผลตามแผนส่งเสริมคุณธรรมโดยชุมชนมีการจัดกิจกรรมแก้ไขปัญหาของชุมชนทำให้ปัญหาของชุมชนได้รับการแก้ไข และมีการส่งเสริมการทำความดีเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และปฏิบัติตามคุณธรรม พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสาหรืออื่น ๆ ตามที่ระบุไว้ในแผนฯ จากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและได้รับการสนับสนุนทรัพยากร และหรือเงินทุนจากหน่วยงานภาคประชารัฐในพื้นที่ทำให้คนในชุมชนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เช่น ไม่มีการทะเลาะวิวาท ไม่ลักขโมย ไม่เล่นการพนัน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด มีการเก็บออมเงิน มีรายได้เพิ่ม ฯลฯ ทำให้คนในชุมชนมีความสุข ในรอบปีงบประมาณ</p>	<p>มีผลสำเร็จของการดำเนินการกิจกรรมตามแผนส่งเสริมคุณธรรมที่กำหนดไว้ ตั้งแต่ ๘๐.๐๐% ขึ้นไป ของแผนฯ คนในชุมชน ตั้งแต่๘๐.๐๐% ขึ้นไปมีความสุข</p>	<p>มีผลสำเร็จของการดำเนินการกิจกรรมตามแผนส่งเสริมคุณธรรมที่กำหนดไว้ ตั้งแต่ ๕๐.๐๐-๗๙.๙๙% ของแผนฯ คนในชุมชน ตั้งแต่๕๐.๐๐-๗๙.๙๙% มีความสุข</p>	<p>น้อยกว่า ๕๐.๐๐%</p>	
<p>๘. ชุมชนมีการกำหนดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม เพิ่มเติม ใน ๓ มิติ คือ การนำหลักธรรมทางศาสนา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและวิถีวัฒนธรรมที่ดีงามมาแก้ ปัญหาของชุมชน และบ่มเพาะคุณธรรมความดีที่อยากทำในรอบปีงบประมาณ</p>	<p>มีการจัดกิจกรรมเพิ่มเติมครบทั้ง ๓ มิติ</p>	<p>มีการจัดกิจกรรมเพิ่มเติม ๑-๒มิติ</p>	<p>ไม่มีการปฏิบัติ</p>	
<p>๙. ชุมชนมีองค์ความรู้จากการเป็นชุมชน</p>	<p>ชุมชนมีองค์ความรู้</p>	<p>ชุมชนมีองค์ความรู้</p>	<p>ไม่มีการ</p>	

คุณธรรมต้นแบบ สามารถเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอดให้กับชุมชนอื่น ๆ เข้ามาศึกษาดูงานได้ในรอบปีงบประมาณ	จากการเป็นชุมชนคุณธรรมต้นแบบ สามารถเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอดให้กับชุมชนอื่น ๆ เข้ามาศึกษาดูงานได้ ไม่น้อยกว่า ๔ ชุมชน/ปี	จากการเป็นชุมชนคุณธรรมต้นแบบ สามารถเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอดให้กับชุมชนอื่น ๆ เข้ามาศึกษาดูงานได้ ไม่น้อยกว่า ๓ ชุมชน/ปี	ปฏิบัติ	
การประเมินชุมชนคุณธรรม (๙+๑)	เกณฑ์การให้คะแนน			คะแนน
	๔	๓	๒	
๑๐. ชุมชนมีเส้นทางท่องเที่ยวและโฮมสเตย์	ชุมชนมีเส้นทางท่องเที่ยวและโฮมสเตย์	ชุมชนมีเส้นทางท่องเที่ยว	ไม่มี	
รวมคะแนน				
<p>คำอธิบายเพิ่มเติมการประเมินชุมชนคุณธรรม</p> <p>ข้อ๑. ข้อ๒. และข้อ ๓.</p> <p>จำนวนครัวเรือนในชุมชน ๕๐.๐๐-๗๙.๙๙% หรือ ๘๐.๐๐% คิดจากจำนวนครัวเรือนตามข้อมูลทะเบียนราษฎรในชุมชนนั้น ๆ เป็นฐานการคิด ๑๐๐%</p> <p>ข้อ๔. และข้อ๗.</p> <p>๑. ผลสำเร็จของแผนส่งเสริมคุณธรรมของชุมชนร้อยละ ๒๐.๐๐-๓๙.๙๙ หรือ ๔๐.๐๐% หรือ ๕๐.๐๐-๗๙.๙๙% หรือ ๘๐.๐๐% คิดจากจำนวนกิจกรรมในแผนฯ ทั้งหมด เป็นฐานการคิด ๑๐๐%</p> <p>๒. จำนวนคนในชุมชนที่มีความสุข ๕๐.๐๐-๗๙.๙๙% หรือ ๘๐.๐๐% คิดจากจำนวนคนในชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมตามแผนส่งเสริมคุณธรรม เป็นฐานการคิด ๑๐๐%</p>				

การขับเคลื่อนด้วยพลังบวร (บ้าน/วัด/โรงเรียน-ราชการ) ๑๐ คะแนน

เกณฑ์การประเมิน	การดำเนินการ		คะแนน
	๒	๑	
๒.๑ มีผู้นำ “พลังบวร” ร่วมส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมเพื่อแก้ปัญหาและสร้างความดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน	มีครบ	มีไม่ครบ	
๒.๒ มีการประชุมหรือปรึกษาหารือระหว่างผู้นำพลังบวร เพื่อกำหนดแนวทาง กำกับ ติดตาม ประเมินความสำเร็จการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม (รอบปีงบประมาณ)	ดำเนินการ ๗ ครั้ง/ปีขึ้นไป	ดำเนินการ ๓-๖ ครั้ง/ปี	
๒.๓ มีการประชุมสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างผู้นำพลังบวรและคนในชุมชนเพื่อใช้คุณธรรม นำการพัฒนา แก้ปัญหาและสร้างความดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน(รอบปีงบประมาณ)	ดำเนินการ ๖ ครั้ง/ปีขึ้นไป	ดำเนินการ ๒-๕ ครั้ง/ปี	
๒.๔ มีการจัดกิจกรรมและกำหนดมาตรการแก้ปัญหาในชุมชน (รอบปีงบประมาณ)	มีกิจกรรม และมาตรการ	มีกิจกรรมหรือ มาตรการอย่างใด อย่างหนึ่ง	

๒.๕ ผ่านเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน(จปฐ) ที่กรมพัฒนาชุมชนสำรวจ	ผ่านเกณฑ์ ๑๐ ตัวชี้วัด	ผ่านเกณฑ์ น้อยกว่า๑๐ ตัวชี้วัด	
รวมคะแนน			

ผลการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม ๓ ด้าน (๕๐ คะแนน)			
๑. ยึดมั่นในหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือเป็นหลักในการดำรงชีวิต			
๒. น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักในการดำรงชีวิต			
๓. สืบสาน ถิ่นฐาน อนุรักษ์วิถีชีวิตไทยที่ดั้งเดิมให้คงอยู่คู่ชาติไทย			
เกณฑ์การประเมิน	ผลเชิงประจักษ์เปรียบเทียบรอบปีที่ผ่านมา		คะแนน
	๒	๑	
๑.ปัญหาทะเลาะวิวาท	หมดไป	ลดลง	
๒.ปัญหาดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	หมดไป	ลดลง	
๓.ปัญหาเล่นพนัน	หมดไป	ลดลง	
๔.ปัญหาลักขโมย	หมดไป	ลดลง	
๕.ปัญหาอาชญากรรม	หมดไป	ลดลง	
๖.ปัญหาทุจริต	หมดไป	ลดลง	
๗.ปัญหายาเสพติด	หมดไป	ลดลง	
๘.ปัญหาหนี้สินนอกระบบ	หมดไป	ลดลง	

๙.ปัญหาขยะ การรักษาความสะอาด	หมดไป	ลดลง	
๑๐.ปัญหาสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย	หมดไป	ลดลง	
๑๑.ปัญหาการแสดงที่ไม่เหมาะสมในงานบุญ ประเพณี	หมดไป	ลดลง	
๑๒.ปัญหาผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง	หมดไป	ลดลง	
๑๓.การรวมกลุ่มอาชีพ	เพิ่มขึ้น	เท่าเดิม	
๑๔.การรวมกลุ่มออมทรัพย์	เพิ่มขึ้น	เท่าเดิม	
๑๕.การรวมกลุ่มจิตอาสา ทำความดี	เพิ่มขึ้น	เท่าเดิม	
๑๖.การเข้าร่วมงานวันสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์	เพิ่มขึ้น	เท่าเดิม	
๑๗.การเข้าร่วมงานเทศกาล ประเพณีสำคัญของชุมชน	เพิ่มขึ้น	เท่าเดิม	
๑๘.การฟื้นฟู พัฒนา ต่อยอด ถ่ายทอดงานเทศกาล ประเพณีและศิลปะการแสดงสำคัญของชุมชน	เพิ่มขึ้น	เท่าเดิม	
๑๙.การพัฒนาต่อยอดถ่ายทอดผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม	เพิ่มขึ้น	เท่าเดิม	
๒๐.การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว จุดท่องเที่ยวโฮมสเตย์	เพิ่มขึ้น	เท่าเดิม	
๒๑.การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้	เพิ่มขึ้น	เท่าเดิม	
เกณฑ์การประเมิน	ผลเชิงประจักษ์เปรียบเทียบรอบปีที่ผ่านมา		คะแนน
	๒	๑	
๒๒.การสร้างช่องทางสื่อสารประชาสัมพันธ์ผ่านโซเชียล	เพิ่มขึ้น	เท่าเดิม	
๒๓.การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ดูงาน	เพิ่มขึ้น	เท่าเดิม	
๒๔.นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนเข้าสู่ชุมชน	เพิ่มขึ้น	เท่าเดิม	
๒๕.รายได้เฉลี่ย/ครัวเรือน/ปี	เพิ่มขึ้น	เท่าเดิม	
รวมคะแนน			

คะแนนรวม.....คะแนน

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

ตำแหน่ง.....

วันที่.....

ประวัติย่อผู้วิจัย

- ชื่อ : นายธงชัย สารอักษร
- วัน เดือน ปีเกิด : ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๐๕
- การศึกษา : พ.ศ. ๒๕๒๑ มัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนคลองท่อมราษฎร์รังสรรค์
จ.กระบี่
- : พ.ศ. ๒๕๒๖ ประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ชั้นสูงวิทยาลัยนาฏศิลป์
นครศรีธรรมราช
- : พ.ศ. ๒๕๓๖ ปริญญาตรี ครุศาสตร์บัณฑิต วิทยาลัยครูภูเก็ต
- : พ.ศ. ๒๕๔๐ ปริญญาโท ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ประวัติการทำงานโดยย่อ

- : พ.ศ. ๒๕๒๗ ครูวิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุง
- : พ.ศ. ๒๕๕๐ ผู้อำนวยการวิทยาลัยช่างศิลป์นครศรีธรรมราช
- : พ.ศ. ๒๕๕๓ ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุง
- : พ.ศ. ๒๕๕๖ นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ สำนักงานวัฒนธรรม
จังหวัดพัทลุง
- : พ.ศ. ๒๕๕๘ วัฒนธรรมจังหวัดสตูล
- : พ.ศ. ๒๕๖๑ วัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี
- ตำแหน่งปัจจุบัน : วัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

เรื่อง แนวทางการพัฒนาชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
กรณีศึกษาชุมชนวัดกาฬสินธุ์(บ้านน้ำดำ) ตำบลประสงค์ อำเภอท่าชนะ
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผู้วิจัย นายธรงค์ สารอักษร หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 61

ตำแหน่ง วัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 – 2580) โดยมีเป้าหมายการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ตามโมเดลการพัฒนาประเทศไทย 4.0 ขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยปัญญาผ่านกลไกภาคประชารัฐ สร้างความเข้มแข็งจากภายในเชื่อมโยงเศรษฐกิจไทยสู่โลก สร้างคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีคุณธรรม มีจิตสำนึก คำนึงถึงประโยชน์ของชาติ สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมที่เกื้อกูลและแบ่งปัน ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ปัญหาปากท้องและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ให้ประเทศหลุดพ้นจากการเป็นประเทศที่อยู่ใต้นักดักรายได้ปานกลาง เป็นประเทศที่มีรายได้สูงประชาชนอยู่ดีมีสุข เป็นอนาคตชาติที่เข้มแข็ง

เพื่อสนองนโยบายของรัฐบาล นายวีระ โรจน์พจนรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ได้มีนโยบายใช้มิติทางวัฒนธรรม สร้างคนดี สังคมดี มีคุณธรรม ให้ประชาชนยึดมั่นและเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ พร้อมกับการพัฒนาต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์โดยร่วมกับพลังบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) และภาคประชารัฐทุกภาคส่วน ทุกกระทรวงทุกจังหวัดพัฒนา “ชุมชนคุณธรรม” ให้เกิดขึ้นในทุกพื้นที่ทั่วประเทศ เพื่อให้ชุมชนสงบสุขมีความสามัคคีปลอดภัยจากความรุนแรงต่างๆครอบครัวยั่งยืน สังคมน่าอยู่ มีอาชีพ มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการพึ่งพากัน เกิดเป็นชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงวัฒนธรรม อันเป็นรากฐานที่มั่นคงของสังคมที่มีคุณค่าต่อคนไทย และเป็น “อนาคตไทยที่มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ในปัจจุบัน และอีก 20 ปีข้างหน้า

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ดำเนินงานชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามนโยบายกระทรวงวัฒนธรรม ในการสร้างคนดี สังคมดี ให้คุณธรรมนำการพัฒนาให้คนในชุมชนปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนา ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

และวิถีไทยที่ดีงาม โดยใช้มิติทางวัฒนธรรมในการสร้างความเข้าใจเข้าถึงและพัฒนาหลอมรวมบูรณาการกับทุกพื้นที่ ทำให้เกิดชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้งจังหวัดและได้พัฒนาชุมชนคุณธรรม โดยใช้กลไกพลังบวร หรือกลไกประชารัฐ ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีความรักสามัคคี มีกลุ่มอาชีพจากทุนทางวัฒนธรรม ตลอดจนได้ร่วมกันอนุรักษ์สืบสานประเพณีวิถีชีวิตที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชน สร้างรายได้ด้วยทุนและทรัพยากรทางวัฒนธรรม สินค้าและบริการทางวัฒนธรรม

ชุมชนวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) หมู่ที่ 3 ตำบลประสงค์ อำเภอกำแพง จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความโดดเด่นในการดำเนินงานตามแนวทางของการดำเนินงานชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนส่วนใหญ่พูดภาษาถิ่นปักษ์ใต้ ร้อยละ 83 นับถือศาสนาพุทธ นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 17 พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ และบางส่วนเป็นพื้นที่ราบสูงภูเขา มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร ทำสวนผลไม้ สวนยางพารา สวนปาล์ม และทำนาพื้นที่ร้อยละ 80 เป็นพื้นที่การเกษตร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะการบริหารจัดการชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ตำบลประสงค์ อำเภอกำแพง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาของการดำเนินงานชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ตำบลประสงค์ อำเภอกำแพง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อเสนอแนวทางการดำเนินงานพัฒนาชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ตำบลประสงค์ อำเภอกำแพง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตเชิงพื้นที่ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) และครอบคลุมพื้นที่ตำบลประสงค์ อำเภอกำแพง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. ขอบเขตเชิงเนื้อหาศึกษาลักษณะการบริหารจัดการชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนและแนวทางการพัฒนาองค์กรการจัดการชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยชุมชน
3. ขอบเขตเชิงระยะเวลาผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเบื้องต้นในช่วงเดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม 2561 และเก็บข้อมูลรายละเอียดพื้นที่ศึกษาด้วยการสังเกต และการสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดสนทนากลุ่มระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2562
4. ขอบเขตด้านประชากรประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ คณะทำงานของชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดกาฬสินธุ์ (บ้านน้ำดำ) ตำบลประสงค์ อำเภอกำแพง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล

1.1 การศึกษาแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ การศึกษาข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชน การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมชุมชน หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดการองค์กรชุมชน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.2 การศึกษาแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ การจัดเก็บข้อมูลภาคสนามจากการสำรวจ การสังเกต(Observation) การสัมภาษณ์ (Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)การบันทึกข้อมูลและการบันทึกภาพ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Context Analysis) และการวิเคราะห์เปรียบเทียบและสังเคราะห์ข้อมูลทฤษฎี หลักการต่างๆ

3. การนำเสนอข้อมูล นำเสนอข้อมูลแบบรายงานวิจัยเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ นำเสนอแนวคิดใหม่ๆ จากการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการดำเนินงานของชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง3 มิติ “คนในชุมชนอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข” ดังนี้

1. มิติศาสนา : คนในชุมชนมีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจชุมชนวัดกาฬสินธุ์ มีพระครูสุชุมธรรมโกศลเจ้าอาวาสวัดกาฬสินธุ์ เป็นแกนนำในการอบรมถ่ายทอดคุณธรรมจริยธรรม โดยยึดแนวทางแห่งพระพุทธศาสนา ตามหลักของ “ท่านพุทธทาส” มีกิจกรรมงานประเพณีประจำปี เช่น เทศกาลสงกรานต์ การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน สารทเดือนสิบ วันขึ้นปีใหม่ ฯลฯ

2. มิติของการเรียนรู้และน้อมนำศาสตร์พระราชา หลักปรัชญาของการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน ชุมชนคุณธรรมวัดกาฬสินธุ์ ได้สืบสานการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นชุมชนคุณธรรมบวรวิถีพอเพียง คนในชุมชนนำผลผลิตทางการเกษตรมาจำหน่ายในชุมชนในราคาไม่แพง ทำบุญหมักชีวภาพใช้ในชุมชน มีการปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ เพื่อสร้างรายได้ และลดรายจ่ายในครัวเรือน เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนมากขึ้น ชุมชนมีลักษณะของความร่วมมือ ความสามัคคีอย่างเห็นได้ชัดในเรื่องของกลุ่ม “จิตอาสาทำความดีด้วยหัวใจ”

3. มิติการนำวิถีวัฒนธรรมและความเป็นไทยมาเป็นแนวทางปฏิบัติในชีวิตที่ถูกต้องดีงาม มีความเอื้อเฟื้อ ความมีน้ำใจเป็นสิ่งยึดมั่นในการอยู่ร่วมกัน คนในชุมชนไม่มีความขัดแย้ง ไม่มีการทะเลาะวิวาทกัน มีงานบุญ งานประเพณี กิจกรรมต่าง ๆ ก็ให้ความช่วยเหลือกันเป็นอย่างดีโดยมีวัดกาฬสินธุ์ เป็นศูนย์กลางของชุมชน นำโดยพระครูสุชุมธรรมโกศล ร่วมกับผู้นำชุมชน เสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้คนในชุมชนให้เป็นคนดี มีความสามัคคี เช่น กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมอนุรักษ์สืบทอดขนบธรรมเนียม ประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนจากการมีส่วนร่วม นำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนตลอดไป

ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาประเทศตามหลักการดำเนินงานชุมชนคุณธรรมเพื่อให้คนในชุมชนรู้จักการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องใน 3 มิติ คือ มีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ รู้จักเรียนรู้และน้อมนำศาสตร์พระราชาสถาปัตยกรรมของเศรษฐกิจพอเพียงและวิถีวัฒนธรรมความเป็นไทยมาเป็นแนวทางปฏิบัติในชีวิตที่ถูกต้องดีงาม คนในชุมชนต้องมีลักษณะเด่น คือ 1. เคารพเทิดทูนและจงรักภักดีในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ อันเป็นพลังนำพาชุมชน ก้าวสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน 2. ปัญหาหรือสิ่งที่ไม่ดีลดลงหรือหมดไปจากชุมชน เช่น ไม่มีปัญหายาเสพติด ไม่มีการพนันไม่ทะเลาะวิวาทไม่ลักขโมย ต้มสุราลดลง หนี้สินลดลง ไม่มี ปัญหาสิ่งแวดล้อม ฯลฯ และ 3. สิ่งที่ดีงามเกิดขึ้นในชุมชน เช่น คนในชุมชนมีความรักใคร่สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือ เกื้อกูล ไม่ทิ้งกัน พึ่งพากันเอง และพึ่งพาตนเอง มีการนำทุนทางวัฒนธรรมมาพัฒนาต่อยอดสร้างอาชีพโดยมีกลุ่มอาชีพ กลุ่มอนุรักษ์สืบสานประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มจิตอาสา ทำงานเพื่อส่วนรวม

การดำเนินงานต้องบูรณาการความร่วมมือกับทุกหน่วยงานในพื้นที่และต้องพัฒนาการดำเนินงานบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เพื่อสร้างกลไกขับเคลื่อนพลัง “บวร” บ้าน วัด โรงเรียน ให้เกิดความยั่งยืน ทำให้เกิดภาคีเครือข่ายการขับเคลื่อนการดำเนินงานในทุกภาคส่วนของสังคม เกิดชุมชนคุณธรรมที่กระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองมากขึ้น